

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1916 kl. 3 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 i anledning av dels herr Pålssons motion, nr 29, angående frihet från avgift för telefonsamtal till länets residensstad från apparater i länet, dels herr Sommelius' motion, nr 51, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot obilligt begränsande av telefonsamtalens avgiftsfrihet, dels herr Söderbergs i Hobborn motion, nr 52, om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att förslag till ändringar i gällande telefonreglemente eller till nytt sådant må till prövning föreläggas riksdagen, dels herr Magnussons i Skövde motion, Nr 200, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet, dels ock herr Clasons inom första kammaren väckta motion, nr 66, angående skrivelse till Konungen med begäran om ny uppdelning av telefontaxeområdena inom riket.

Närvarande: herrar von Sneidern, Winberg, Holm, Widlund*), Johansson i Brånalt*), Kloo, Modig, Carlsson i Solberga, Svensson i Kompersmåla*) samt Ericsson i Ätvidaberg.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti inom andra kammaren väckta, till utskottet för förberedande behandling hänvisade motioner har yrkats:

1:o) uti herr *Pålssons* motion, nr 29, att riksdagen måtte besluta, att i tillämplig § under avdelningen IV telefonsamtal i telefonreglementet av den 29 november 1915 insattes meningen: »för samtal från länets alla abonnemangapparater till länets residensstad utgår icke samtalsavgift»;

2:o) uti herr *Sommelius'* motion, nr 51, att andra kammaren för sin del måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att såväl i allmänhet åtgärder måtte vidtagas till förekommande därav, att telefonsamtalens avgiftsfrihet obilligt begränsades genom olämplig uppdelning av taxeområdena, samt särskilt att linjen Lund—Malmö måtte komma att utgöra fritt telefonsamtalsområde;

3:o) uti herr *Söderbergs* i *Hobborn* motion, nr 52, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t för riksdagen framlägga förslag till ändringar i gällande telefonreglemente eller vid utfärdande av nytt sådant, på det att riksdagen måtte bliva i tillfälle att efter prövning göra de erinringar, vartill sådana förslag kunde giva anledning; samt

4:o) uti herr *Magnussons* i *Skövde* motion, nr 200, att riksdagen för sin del måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt utreda, i vad mån en utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet kunde genomföras, så att avlägset boende personer måtte helt eller delvis befrias från skyldighet att bygga och underhålla abonnentledning samt från avgifter till växelstationer, samt att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga de åtgärder i övrigt, som vore erforderliga för genomförande av en sådan omläggning av rikstelefontaxan.

Sedan första kammaren i anledning av en utav herr *Clason* inom sistnämnda kammare väckt motion, nr 66, vari motionären hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes i enlighet med i motionen angivna grunder föranstalta om en ny mera rättvis uppdelning av telefontaxeområden inom riket särskilt Skåne, på hemställan av sitt tillfälliga utskott nr 1, beslutat att hos Kungl. Maj:t i underdånig skrivelse anhålla det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om sådan jämkning av nu gällande indelning i telefontaxeområden, att vissa i motionen påvisade missförhållanden i möjligaste mån undaurojdes, samt andra kammaren genom protokollsutdrag erhållit del av första kammarens omförmälda beslut, har jämväl ifrågasvarande ärende hänvisats till detta utskott.

Utskottet har företagit sistberörda ärende till gemensam behandling med samtliga ovan nämnda inom andra kammaren väckta motioner. Motionärerna hava till stöd för sina yrkanden anfört:

1:o) herr *Pålsson*:

»Den 29 november 1915 fastställdes av Kungl. Maj:t på framställning av telegrafstyrelsen nytt telefonreglemente att gälla från den 1 januari 1916.

Som totalomdöme om detsamma må medgivas, att den däri följda principen — betalning efter abonnemangsamtalets mängd — är fullkomligt riktig. Sedd återigen från den sidan att telegrafverket begagnat tillfället att genom små taxeoråden och övergångsavgift mellan dessa synnerligen rundligt öka sina inkomster, måste omdömet bliva ett annat. Telefonen, detta närmedel i vårt glest befolkade men vidsträckta land är intet lämpligt skatteobjekt. Missnöjet med den nya förordningen är också stort isynnerhet på landsbygden, där man förut varit van vid fria samtal åtminstone med någon av länets större städer, från vilka man nu genom taxeorådets minskning utestänges. Detta berättigade missnöje kunde hävas genom den enkla bestämmelsen om fria samtal från länets olika delar till residensstaden i länet. I denna samlas ju länets samhällliga liv. Säte för länsstyrelsen, i många fall stiftsstyrelsen och länets sjukinrättningar samt en hel mängd andra officiella inrättningar, tvingas länets befolkning att telefonledes stå i förbindelse med residensstaden, och här är det givetvis en orättvisa att de i länets utkanter befintliga taxeoråden få med högre avgifter betala vad landsbygden närmast residensstaden i samma ärende når gratis. Mot invändningen att möjligen affärsmännen i residensstaden gynnades, om ej de fria samtalen inskränktes till endast ovan nämnda myndigheter och institutioner vill jag anföra att här icke förutsättes fria samtal från residensstaden, vadan en sådan invändning ej är bärande motskäl. Förlusten för telegrafverket i minskade samtalsavgifter bör lätteligen kunna bäras. Även om full rättvisa genom denna bestämmelse icke kan nås, bör detta ej hindra ett försök att nå största möjliga grad av rättvisa.»

2:o) herr *Sommelius*:

»Det nu tillämpade nya telefonreglementet jämte därtill hörande taxebestämmelser har ännu icke haft lång tid att prövas, men under hela den tid då förslag till genomförande av ett nytt telefonsystem förelåg väckte frågan stor uppmärksamhet, och möjligen bidrog den

offentliga opinionen att förhindra tillkomsten av ett telefonreglemente, som innebar ett kombinerat skatte- och taxereglemente. Lyckligtvis har skatteförslaget avkopplats, och Kungl. Maj:t kunde därför utan riksdagens hörande fastställa såväl nytt reglemente som nya taxor för telefonabonement.

Men icke ens i sin nya form har detta reglemente vunnit allmänhetens bifall, och den stora mängd skrivelser från städer och korporationer vittna om, att man i olika delar av vårt land velat skydda sina intressen.

Om det för framtiden icke kommer att framföras kraftiga opinionsyttringar, så torde detta få tillskrivas allmänhetens uppfattning om det lönlösa i ytterligare försök till önskvärda förändringar. Särskilt ha från Skåne åtskilliga klagomål låtit sig höras, men alla de framställningar, som därifrån blivit framförda, ha nästan undantagslöst blivit lämnade utan avseende, och dock torde de icke kunnat så allmänt sakna befogenhet, även om man vid ett hänsynstagande i vissa fall hade behöft göra någon avvikelse från ett system, som icke på samma sätt kunde apteras på landets sydligaste provins som på de övriga.

Praktiskt taget är befolkningen i städerna inom Malmöhus län med hänsyn till frisamtalen begränsad till den stad, där den äro bosatt. Visserligen kunna en del köpmän äga en viss fördel att stå i telefonförbindelse med kunder inom de små frisamtalsområdena, men ämbets- och tjänstemän och andra, som icke äro köpmän, hava helt säkert sällan anledning till samtal utanför samhället liksom också köpmännen äro avskurna just från de orter, där deras starkaste behov av frisamtal är till finnandes.

Ett och annat undantag har man i Skåne redan inlåtit sig på t. ex., med full befogenhet, till förmån för Hälsingborg—Höganäs, och huvudstaden har också — enligt uppgift på grund av konkurrensen — blivit välvilligare tillgodosedd.

Högst obetydliga äro dock till sin omfattning frisamtalsområdena i Malmöhus län, och det visar sig, att man med framgång lyckats i sina strävanden att ordna taxeområdena så, att endast obetydliga orter utom taxestationen inrymts i varje område, varigenom sålunda större möjlighet reserverats att ekonomiskt belasta alla samtal, som leda till en viktigare plats.

Om man tager hänsyn härtill må det icke vara underligt, att klagomål föras fram och särskilt att missnöjet i staden Lund är stort på den grund, att man från dess taxeområde undantagit linjen Lund—Malmö. Det torde väl kunna sägas, att denna förmån, som hittills till-

kommit universitetsstaden, borde den fortfarande fått bibehålla. Det är dock klart, att den livliga förbindelse, som hittills ägt rum mellan dessa 2:e städer, som ligga på ett avstånd av endast 16 1/2 km. från varandra, skall lida betänkligt avbrott, och i detta fall kommer det nya telefonreglementet icke att gagna affärlivet och icke att befördra livligare samverkan mellan de bägge städerna — utan tvärtom.

Det har alltid vid klagomålets framförande som skäl mot ändringar i taxeområdena anförts att därmed systemet komme att brytas. Ett system med nu gällande begränsning i frisantalsrätten på vissa orter bör icke lämnas oantastat, ty det kan väl icke kallas billighet och rättvisa, att då man i huvudstaden innehar frisantalsrätt med abonnenter i ett område av mer än 400,000 personer, så har man exempelvis i Lund och flera andra orter att förfoga över frisantalsrätt inom områden med färre än 30,000 innevånare.

Stadsfullmäktige i Uppsala anföra i sin skrivelse angående telefonreformen, att »telefonanordningarna borde smidigt följa efter och ansluta sig till den utveckling av handels- och samfärdsområden, som av naturliga grunder framkallats samt att rättvisan eller orättvisan av fria samtal berodde icke på den matematiska lik- eller olikformigheten i samtalsområden, utan på den genom områdesindelningen obrutna eller brutna ortsamhörigheten». Nu är det frågan om det kan givas anledning att vare sig i Uppsala eller Lund bryta denna ortsamhörighet. Mellan städerna Hälsingborg och Landskrona och Hälsingborg—Ängelholm är också den traditionella frisantalsförbindelsen upphävd.

Vad Lunds samhälle angår, torde det med fullt fog kunna sägas, att dess industri och handel i icke ringa mån kommer att ofördelaktigt påverkas genom rubbningen av dess intima förbindelse med Malmö och även med en så närbelägen ort som Åkarp, belägen 7,5 km. från Lund, ett av staden sedan gammalt ägt handelsområde.

En av orsakerna till, att det svenska telefonväsendet utvecklats till ett av de bäst organiserade och jämförelsevis största i världen, har säkerligen varit det förhållande, att telegrafstyrelsen redan tidigt uppmärksammat denna kommunikationsleds stora betydelse för den allmänna samhällsutvecklingen och i anslutning därtill genom inköp av enskilda telefonnät, genom nyanläggningar och genom efter ortsförhållandena lämpade samtalstaxor sökt åvägabringa allt bekvämare och billigare förbindelser orterna emellan.

Skåne hade redan från början ett nät för sig med fria samtal över hela provinsen, och sedan telegrafverket övertagit detsamma, indelades efter någon tid Skåne i fyra kretsar med avgiftsplikt för dessa vid

samtal inom ett vart av de övriga. Men samtidigt nedsattes i stället de gällande årsavgifterna, och vid frisantalskretsarnas bestämmande togs i möjligaste måtto hänsyn till de förhandenvarande naturligt utvuxna handels- och intresseförbindelserna orterna emellan. Följden härav vart ock, att telefont nätet inom vår provins utvecklade sig på ett sätt, som mer än något annat ådagalägger, att de principer, som därvid hittills följts, varit riktiga.

Det kan sålunda förtjäna påpekas, att av den utredning, som till ledning vid det nya tarifförslagets uppgörande av telegrafverket verkställdes år 1913 för utrönande av antalet avgiftsfria samtal orterna emellan, därvid undersökningen omfattade tre perioder på sex vardagar varje gång, framgingo beträffande telefonförbindelsen mellan städerna Malmö och Lund följande siffror:

	10/2—15/2.	10/3—15/3.	7/4—12/4.	Summa.
Lund—Malmö...	8,983	9,423	10,024	28,430
Malmö—Lund..	9,462	9,800	10,069	29,331

I dessa samtal äro icke inberäknade de, som växlats inom ifrågasvarande städer själva eller genom dessa till andra orter eller eljest mellan eller inom övriga orter i Skånes sydvästra frisantalskrets. Då antalet av nyssnämnda samtal mellan berörda städer emellertid uppgått till sammanlagt 57,761 st. endast under 18 vardagar av årets 303, inses, i huru hög grad intresseförhållandena inom dessa städer, liksom överhuvud inom hela frisantalskretsen, naturligt sammanvuxit med och kommit i beroende av varandra.

Fordom hade man inom statens kommunikationsverk den uppfattning att genom sänkta avgifter befordra rörelse, trafik och utveckling i den mening, att man så bäst gagnade landet i sin helhet, och denna uppfattning var helt säkert riktig, varom både post, telegraf och järnvägar bära vittnesbörd — nu göra sig nya synpunkter gällande, och man har kommit till insikt om nödvändigheten av en telefonreform, som ytterligare kan öka telegraf- och telefonverkets redan förut synnerligen goda årsresultat.»

3:o) herr *Söderberg* i Hobborn:

»Genom Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående fastställelse av telefonreglemente av den 29 november 1915 med tillämpning från och med den 1 januari 1916 ha genomgripande förändringar vidtagits i avseende å vissa förhållanden mellan å ena sidan kungl. telegrafverket och å andra sidan vissa rikstelefonabonnenter. Dels hava dessa för-

ändringar verkat så, att utgifterna för en del abonnenter ej undergått nämnvärd förändring, men för en annan grupp abonnenter fördyrats i avsevärd grad.

Att en utjämning och reglering av avgifterna för rikstelefonabonenterna kom till stånd, var ju högeligen önskvärt. Riksdagen har ju också i skrivelse till Kungl. Maj:t därom gjort framställning och särskilt framhållit orättvisan uti att ej abonnemangen vore klassificerade efter de antal samtal och den olika kostnad abonnemangen åsamkade telegrafverket, såsom t. ex. affärstelefoner och bostadstelefoner etc.; därom har ju ingen meningsskiljaktighet varit rådande.

Men det nu utfärdade reglementet har icke stannat vid detta, utan vidtagit sådana förändringar, vilka i hög grad, särskilt vad landsbygden beträffar, fördyrat och försvårat bibehållande av telefon för mången. Genom ytterligare inskränkning av de fria samtalsområdena och ökning av avgifterna för rikssamtalen ha abonnenterna åsamkats högre kostnader, varigenom missnöje litet varstädes försports, som framgått av tidningspressen.

Men vad som i ännu högre grad ökat misstämningen och oron, är slopadet av kontrakt. Abonnenterna stå alldeles rättslösa inför detta förhållande. De, som vilja bibehålla sin telefon, eller skaffa sig en dylik, äro hänvisade att därom göra framställning medelst en anmälningssedel och i övrigt hålla sig till ett cirkulär, innehållande — såsom det heter — reglerande bestämmelser mellan kungl. telegrafverket och abonnenterna. Innehållet i detta cirkulär befriar telegrafverket från alla skyldigheter och förbehåller sig rätt att frånskilja och avstänga t. o. m. en växelstations område när som helst i fall någon liten svårighet skulle uppstå för bibehållande av stationen för verket.

Under den tid man hade kontrakt med verket kunde man vara lugn åtminstone en tid framåt. Uppsägningstiden garanterade åtminstone rådrum, men nu synes man vilja införa godtycke i stället för ordning och reda.

Jag blir lätt missmodig då jag hör någon säga: Det ser ut som detta ämbetsverk, eller liknande, vore till för dess tjänstemäns räkning och icke för allmänhetens skull. Jag har ofta avvisat en sådan insinuation, såsom fullkomligt orättvis och obestyrkt. Men då jag hört detta uttalande göras i anledning av senaste telefonreglementet, då har jag måst resignera. Riksdagen skall bestämma alla löner och pensioner till alla tjänstemän och någon ändring härutinnan får icke vidtagas utan riksdagens hörande; men då det gäller förhållandet mellan verket och abonnenterna har riksdagen ingenting med den saken att göra. Det

synes mig därför lämpligt och riktigt att innan en sådan kungörelse av Kungl. Maj:t utfärdas, med så genomgripande förändringar, den underställes riksdagens prövning.

Det har väl aldrig varit meningen att rikstelefon skulle användas som ett inkomstbringande skatteobjekt, utan meningen var väl fastmera att därmed betjäna den stora allmänheten och underlätta utbredningen av detta bekväma sätt för meddelanden över hela landet. Då finansministern i årets statsverksproposition av telefonväsendet räknar med en nettovinst för 1917 av 7,200,000 kronor, får man lätt den föreställningen, att telefonavgifterna äro till för att skruvas upp och höjas liksom andra skatter och bevillningar.

Förhåller det sig så, bör det vara på tiden att riksdagen säger ifrån huru man bör handla med allmänheten i denna sak.»

4:o) herr *Magnusson* i Skövde:

»För vårt land med dess stora, delvis ännu glest och otillräckligt befolkade vidder utgöra tillräckliga och goda kommunikationsmöjligheter en nödvändig förutsättning för en kraftigare bosättning i de glest befolkade delarna — kort sagt för vårt lands fullständiga kolonisation. Utan en tillräcklig bofast befolkning förefinnes icke möjligheter att fullt utnyttja de naturrikedomar vi äga, särskilt i odlingsjord och skogar men även av metaller, vattenkraft o. d. Goda eller åtminstone tillfredsställande kommunikationer äro därjämte en nödvändig betingelse för deras trivsel och kvarboende, vilka nu befolka våra avlägsna bygder. Mycket av den påklagade invandringen till städer och industrisamhällen skulle kunna förebyggas genom att skapa bättre och snabbare förbindelser mellan avlägsna orter och hem samt landet i övrigt. Man må knappast förvånas över att allt flera föredraga den tätare bebodda odlingsbygden framför den isolerade tillvaron ute på vidderna, och att de spridda hem, som därute finnas, ej så sällan övergivas för inflyttning till tätare befolkade orter, även om utkomstmöjligheterna där äro mindre. Kravet på nutida bekvämligheter gör sig överallt och med en viss rätt gällande och bör av statsmakterna så långt möjligt och som kan befinnas lämpligt tillgodoses.

Det synes mig av dessa skäl vara nödvändigt, att statsmakterna för att verksamt främja bosättningen på mera avlägsna platser även för att där kvarhålla redan bosatt befolkning måste mer än hittills sörja för upprättande av goda och snabba förbindelser med det övriga landet, särskilt i så måtto, att kostnaderna härför icke såsom nu ställa sig så mycket dyrare som man tilläventyrs bor fler eller färre kilo-

meter från större samhälle. De hittills tillämpade principerna för statens kommunikationsväsen, särskilt *telefon*, gynna väsentligen dem, som redan förut åtnjuta vissa bekvämligheter genom att vara bosatta i tätare bebyggda samhällen, medan de längre bort eller avlägset boende, och som minst lika väl kunna behöva telefon, endast genom en betydlig merkostnad för ledningar och deras underhåll, avgifter till växelstation m. m., kunna erhålla sådan. Detta system innebär obestriddigen en orättvisa mot avlägset boende och en alldeles given begränsning för telefonnätets utveckling. Näppeligen kan det vara så nödvändigt eller ur samhällelig synpunkt värdefullt, att telefon ställer sig billig för den, som icke ids gå över gatan eller över förstugan för att komma i förbindelse med en medmänniska, under det att telefon i många fall ställer sig alldeles för dyr för avlägset boende personer, som eljest härigenom snabbt och bekvämt kunde stå i förbindelse med yttervärlden. För uppgörande av en hel del affärer med minsta tidsspillan och än mer vid sjukdoms- eller olycksfall m. fl. tillfällen är telefon av oskattbart värde för erhållande av snar hjälp, oavsett den trevnad som en telefonförbindelse obestriddigen medför, en trevnad, som onekligen är större, ju avlägsnare man är bosatt.

Så länge abonnent, boende utom ett visst, vanligen kort avstånd från centralstation, får, såsom förut påpekats, själv bekosta och underhålla ledning och apparat, vartill i många fall kommer avgift för växelstation, blir telefonen ute i landsorten för dyr för menige man och där enbart de mer bemedlades förmån.

Såväl med hänsyn till telefonens stora praktiska betydelse såsom kommunikationsmedel, ej minst i vårt vidsträckta land, som dess i förhållande till övriga kommunikationsmedel jämförelsevis billiga anläggnings-, underhålls- och driftkostnad, förtjänar den måhända att i första hand utsträckas. En sådan utsträckning kan dock icke ernås med nuvarande taxor, utan måste en utjämning till förmån för de avlägsnare boende verkställas. Allmän anslutning till rikstelefonnätet är av stor betydelse icke blott med hänsyn till dess egen utveckling utan därjämte av stort värde för abonnenterna, ty dess fler, som äro anslutna och kunna nås med telefon, dess större gagn av abonnemanget.

Med hänsyn till den inkomst, som statsverket torde böra påräkna från sina affärsdrivande verk, är det måhända utförbart att, med bibehållande av nuvarande telefonavgifter, kunna i huvudsak upprätta och underhålla alla abonnentledningar. Att detta sistnämnda såväl med hänsyn till rättvisa och billighet som telefonväsendets utveckling är en nödvändig betingelse, synes mig uppenbart. Telefonen kan nämligen

bli av mycket stort värde för att öka trevnaden och utkomstmöjligheterna å avlägsna platser. Där telefon finnes, lever man ej längre isolerad från yttervärlden, även om avståndet är betydligt. — Den rangställning vi intagit såsom telefonlandet framför andra får ej uppgivas, främst därför, att telefonen mer än i tätbefolkade länder kan bli till gagn för folk och land. Detta mål torde säkrast ernås genom att rikstelefon själv helt eller till väsentlig del drager kostnaderna för abonnentledningar och växelstationer samt deras underhåll, varigenom beredas möjligheter för den stora allmänheten på landsbygden att utan allt för betungande kostnader hålla sig med telefon. Även om en sådan anordning skulle nödvändiggöra någon höjning av abonnemangsavgifterna, innebär den å andra sidan så stora möjligheter för telefonväsendets utveckling och så ofrånkomlig rättvisa, att den synes mig böra snarast genomföras.

Frågan kräver givetvis en ingående utredning och synes mig den omständigheten, att ny rikstelefontaxa nyss blivit fastställd, icke innebära tillräckligt skäl mot en sådan utredning, dels emedan denna taxa icke tillgodoser här berörda synpunkter samt en utredning kräver tid, dels ock en omläggning i angiven riktning snarast möjligt bör genomföras.»

5:o) herr *Clason*:

»Till fjolårets mera ingripande förändringar på kommunikationsväsendets område hör ovedersägligen telefontariffreformen. I den mån den för abonnenterna innebär inskränkningar i förmåner, som de hittills åtnjutit, är det naturligt, att den hos dem måst väcka en viss otrevnad och motvilja. Kunnade de övertygas, att förändringen vilar på rättvis och billig grund, komma de dock utan tvivel att med jämnmod upptaga densamma. Ingen skall säkerligen pretendera, att på hans ort speciella förmåner skola beredas honom, vilka på andra orter måste kompenseras genom ökad belastning av andra.

Med avseende på vissa av de i tariffreformen ingående förändringarna torde också ur rättvisans och billighetens synpunkt icke synnerligt vara att erinra. Detta synes exempelvis gälla i fråga om de utjämningar, som företagits i rikssamtalstaxan, d. v. s. avgifterna för långlinjesamtal, låt vara att dessa för de enskilda abonnenterna på vissa håll blivit dyrare.

Principen att årsavgifterna skola variera efter antalet samtal pr år synes också vila på en naturlig grund. På denna punkt är det emellertid givetvis av vikt, att samtalsberäkningen anordnas efter fullt

pålitliga och rättvisa metoder. Absolut garanti måste finnas för att inga misstag begås genom sammanblandning eller förväxling av olika apparater. För abonnenter, som på grund av frånvaro från orten under t. ex. sommartiden under längre perioder aldrig använda eller ens kunna använda sin apparat, bör vid den årliga samtalsberäkningen nödig hänsyn tagas härtill. Det förefaller slutligen knappast rättvist, att, såsom nu lär ske, vid denna beräkning samtals skola inräknas, även om icke något som helst svar erhålles från den uppringda apparaten. I dessa avseenden torde det dock vara att hoppas, att de jämkningar och ändringar efter hand vidtagas, som erfarenheten kommer att visa vara av rättvisa och billighet betingade.

I ett annat avseende synes det emellertid redan nu vara uppenbart, att reformen icke överallt vilar på rättvisa och billiga grunder. Det är med hänsyn till den nya indelningen av de s. k. taxeområden, inom vilka abonnenterna äga rätt till avgiftsfria samtal.

I ett under fjolåret utgivet arbete *Telefontariffreformen*, som innehåller en sammanfattning av bland annat motiven för densamma, påpekas, hurusom den hittillsvarande indelningen av områdena för de fria telefonsamtalen i allmänhet sammanfallit med indelningen i s. k. centralstations- eller redovisningsområden, så att i regel abonnenterna under en viss centralstation haft fri samtalsrätt inbördes. Det framhålles vidare, att dessa frisantalsområden varit av ytterligt skiftande storlek, och att »helt andra faktorer än tanken på likformighet och rättvisa hava varit de avgörande vid deras successiva gestaltande». Centralstationerna hade i regel legat i städer eller liknande samhällen; där dessa låge tätt, hade således områdena blivit små, där åter de låge glest, hade områdena brett ut sig till en storlek, som skarpt kontrasterat mot förhållandena annorstädes. För att vinna ändring häri hade man nu mellan tidigare centralstationer uppsökt lämpligt belägna nya växelstationer (s. k. taxestationer), såsom medelpunkter för de nya frisantalsområden, som »inskjutits mellan de alltför stora gamla».

Motiveringen låter plausibel nog, men det är tydligt, att det utslutande beror på tillämpningen, om den nya uppdelningen verkar rättvist eller ej. Erkänner man, såsom i nämnda arbete skett, att uppkomsten av de tidigare centralstationerna och frisantalsområdena berott på tämligen tillfälliga förhållanden, vid vilka »tanken på likformighet och rättvisa» icke varit den »avgörande» faktorn, så är det tydligt, att bevarandet av just dessa centralstationer såsom norm för frisantalsområdena icke garanterar »likformighet och rättvisa» vid en ny uppdelning.

Men vad är en rättvis uppdelning? Från renodlat finansiell synpunkt skulle det väl vara en sådan, då varans pris gjordes beroende uteslutande av omkostnaderna för dess tillhandahållande. Samtalsrätten på varje ort skulle då vara beroende av, huru långt abonnenternas avgifter räckte att täcka dels omkostnaderna (inklusive amortering o. s. v.), dels den vinst, som ansåges skäligen bära utgå av företaget. Rikliga avgifter med åtföljande rikligt överskott borde då medföra vidsträcktare samtalsrätt. Rent affärsmässigt kan det nämligen icke ligga någon rättvisa däri, att abonnenter på en ort skulle nödgas betala vida mera till rörelsens överskott och vinst, än abonnenter på en annan ort.

Det är emellertid tydligt, att denna renodlat finansiella synpunkt icke tillämpats i den verkställda tariffreformen, och det är också klart, varför icke så skett. Ett sådant system skulle, om än finansiellt sett rättvist, bliva alltför betungande för glest befolkade bygder, som man dock velat låta åtnjuta fördelen av telefonförbindelser. Telefonen skall ju ej blott tjänstgöra såsom indrivare av statsinkomster, utan ock och väl i främsta rummet såsom samfärdsmedel. Att överskott från en trakt användes till förmån för andra orter är således ej i sig självt orimligt. Men det är å andra sidan klart, att man icke får totalt bortse från det finansiellt rättvisa och ställa så till, att de mest givande orterna få det minsta frisantalsområdet och de minst givande det största. Det är motsatsen till rättvisa att inskränka frisantalsområdena, ju mera anslutning telefonen erhåller på en viss trakt och ju större vinst den i följd därav lämnar. En omreglering av samtalsområdena, verkställd efter principen av »likformighet och rättvisa», förutsätter alltså ej blott inskjutande av nya frisantalsområden, där de gamla varit »alltför stora», utan också utvidgning av gamla, där dessa varit för små. Tillika är det självklart, att en dylik reglering måste taga en viss hänsyn till bestående orts- och samfärdsförhållanden, så att icke en förut fri samtalsrätt utan vidare avklippes, där den varit länge rotfast och ur samfärdselsynpunkt särskilt påkallad samt tillika visa sig ekonomiskt vinstgivande.

Vill man enligt kravet »likformighet och rättvisa» reglera frisantalsområdena, måste emellertid huvudprincipen vara den, att i stort sett en viss given abonnentsavgift berättigar till ungefär lika stora samtalsområden. Naturligtvis kunna modifikationer äga rum, beroende av ovan berörda speciella lokalförhållanden, men grundprincipen måste dock fasthållas. Så sker vid andra samfärdsmedel, och så bör också ske här. Sedan enhetligt postporto införts hos oss, kan envar för samma porto sända ett brev lika långt från Ystad som från Haparanda, och man

skulle anse det fullständigt barockt, om enkelt porto från Haparanda vore 10, men från Ystad 11 eller 12. På samma sätt betalar man vid statens järnvägar 1 krona för en resa av 40 kilometers väglängd i tredje klass; envar skulle finna det i högsta grad orättvist, om man exempelvis från Stockholm eller Gävle för detta pris finge resa 40 kilometer, men från Malmö eller Lund blott 20. Men lika oegentligt är det, om man i telefonväsendet på vissa håll gör frisantalsområdena vida mindre än på andra.

Ur denna synpunkt fyller den nya telefontariffreformen icke de krav på »likformighet och rättvisa», på vilka den angivits skola uppbyggas. I vad mån denna brist förefinnes på flera orter i riket, äger jag icke nödig sakkännedom att avgöra, men säkert är, att den starkt framträder i Skåne. Hittills var som bekant detta landskap indelat i fyra frisantalsområden; då nu dessa i stället sönderdelats på tretton, innebär redan detta en högst betydande inskränkning i den sedan länge rotfasta, hävdvunna och av olika samfärdsselförhållanden betingade indelningen. Men därtill kommer, att på vissa håll denna nyindelning från varandra avskurit orter, som ligga synnerligen nära varandra och som inbördes stå i ytterst livliga förbindelser, så livliga, att abonnenter kanske skaffat sig sin telefon företrädesvis just för denna fria förbindelse med grannsamhället. Jag tillåter mig att såsom exempel anföra Malmö och Lund. Avståndet dem emellan är som bekant blott 17 km.;¹⁾ förbindelserna hava i alla hänseenden alltid varit ytterst täta, och hittills har helt naturligt fri samtalsrätt där ägt rum. Nu åter har genom »reformen» en samtalsavgift av 10 öre införts. Det är ingalunda »likformighet och rättvisa» att på detta sätt belasta samtalen över dessa 17 kilometer med en särskild tilläggsavgift, under det att man exempelvis från *Stockholm* får tala fritt med *Uppsala* (66 km.), *Nynäs* (63 km.), *Södertälje* (37 km.), *Riddersvik* (17 km.), *Rotebro* (19 km.) m. fl. samhällen; från *Göteborg* fritt med *Bohus* (17 km.) och *Särö* (23 km.); från *Gävle* fritt med *Sandviken* (23 km.); från *Falun* fritt med *Borlänge* (23 km.) o. s. v. Avklippandet av den hittillsvarande fria samtalsrätten mellan Malmö och Lund har därstädes känts ungefär lika onaturligt och upprivande, som det för en Stockholmare skulle kännas onaturligt att åläggas samtalsavgift mellan Stockholm och t. ex. *Saltsjöbaden* (15 km.) eller för en Saltsjöbadsbo att åläggas sådan avgift till *Djursholm* (27 km.). Hela principen att på detta sätt minska frisantalsområdet, därför att bygden är tätt befolkad och alltså s. k. centralstationer ligga varandra nära, är också, såsom ovan påvisats, i hög grad oegentlig.

¹⁾ Avståndssiffrorna här och i det följande järnvägslinjernas; tyvärr har jag ej haft tillgång till andra.

Det synes ej heller av ekonomiska grunder vara påkallat eller billigt. Visserligen har ett uttalande i motsatt riktning gjorts av en ämbetsman inom telegrafverket i ett föredrag över ämnet vid sjätte svenska handelskammarmötet i Malmö den 5 november 1915. Det heter nämligen däri:

»Att telefondriften inom ett stort friområde är för telegrafverket förlustbringande är alldeles tydligt, och detta minus i budgeten har hittills fått täckas av telefoninkomsten från sådana landsdelar, som ha inget eller ringa friområde. Man kan därför med fog säga, att Skånes förmån av vidsträckt friområdestrafik betalas av den i fråga om friområden vanlottade befolkningen i Norrland.»

Denna förklaring och beräkning förefaller synnerligen märklig. Sveriges Officiella Statistik, *Telefon och Telegraf år 1914* lämnar uppgifter, som häntyda på något helt annat. Där finnas nämligen för varje lokalnät i siffror angivna både utgifter och inkomster, såväl i totalbelopp som fördelade per apparat. Genom att draga utgiftsbeloppet från inkomstbeloppet kan man sålunda finna rörelsens behållning för varje lokalnät och apparat. Det visar sig därvid, att de skånska lokalnäten med då gällande bestämmelser, d. v. s. den vidsträckta friområdestrafiken, lämnade i regel *en god behållning* per apparat. Denna utgjorde sålunda i Landskrona kronor 21: 30 per apparat, Kristianstad 23: 72, Lund 24: 33, Eslöv 26: 54, Ängelholm 35: 45, Höganäs 36: 84, Hälsingborg 38: 91, Simrishamn 40: 02, Hörby 40: 83, Ystad 40: 89, Hässleholm 41: 01, Malmö 42: 14, Trälleborg 46: 88 och Klippan 47: 19. De norrländska näten visa däremot i genomsnitt vida mindre behållningar, visa till och med förlust. Mot en behållning av 40 kronor 89 öre per apparat i Ystad står t. ex. i Haparanda en motsvarande av blott 58 öre! De skånska nätens vackra resultat framstår kanske bäst, då man finner, att behållningen per apparat i Stockholmsnätet utgjorde blott 4 kronor 18 öre och riksmedeltalet per apparat i hela riket blott 17 kronor 9 öre. Långt ifrån att vara »för telegrafverket förlustbringande» eller åtnjuta förmåner, som fingo »betalas» av andra landsdelar, hava alltså de skånska näten, just i det skick och med de friområden de hade 1914, väsentligen bidragit till telefonväsendets goda riksekonomi och därmed till dess upprätthållande inom andra mindre givande nät. Att då, såsom genom den nya reformen sker, ytterligare beskatta de skånska abonnenterna till förmån för andra nät är varken rättvist eller billigt. Det betyder, såsom ovan utvecklats, att för samma avgift icke giva dem tillnärmelsevis samma förmåner, som man flerstädes ger åt andra.

Huruvida denna reform även inom andra delar av riket medfört motsvarande oegentligheter, har jag ej haft möjlighet att undersöka. Föreligga sådana, böra naturligtvis även de undanröjas. Att reformen först nyligen trätt i kraft bör ej vara något hinder för att detta må ske fortast möjligt. Befinnas nämligen felet i den nya områdesuppdelningen vara av principiell natur och uppkomma genom förbiseende av vad likformighet och billighet i verkligheten kräva, finnes ingen anledning att låta dessa fel bestå och verka till ogagn.»

Över samtliga ifrågavarande motioner har kungl. telegrafstyrelsen avgivit utlåtanden, som äro härvid fogade såsom bilagor.

Då telefonen först infördes och började spridas i vårt land, skedde detta genom enskilt initiativ. Lokala nät anordnades med sina centralstationer förlagda huvudsakligen i städer eller därmed jämförliga större orter där telegrafstation redan vid telefonens tillkomst fanns inrättad. Från dylika centralstationer drogos, då behov av telefonförbindelse gjorde sig gällande, förbindelseledningar till mera betydande samhällen på landsbygden och i dessa med omliggande nejd samlades abonnenter till mindre stationer, s. k. växelstationer. Telegrafstyrelsen tillämpade till en början den grundsatsen, att telegrafverket icke borde driva affärs- mässig anläggning af telefontät utan endast från vederbörande telegrafstationer anordna telefonförbindelse till industriella anläggningar och därmed jämförliga inrättningar, som vore belägna utom en telegrafstations normala telegramutbäringsområde för att på sådant sätt framkalla ökad telegramväxling. Mot slutet av 1880-talet började dock telegrafverket vidtaga åtgärder för att få även telefonverksamheten i sin helhet överflyttad i statens hand. Med de enskilda telefonföreningar vilka å olika orter bildats för att verka för telefonens spridande, träffades också efter hand avtal, varigenom dessa föreningar överlätto sina nät å statsverket, detta i syfte att erhålla bekvämare förbindelser med statens allt mera utvecklade interurbannät. Största flertalet av statsinköpen av de enskilda näten ägde rum under 1880-talet, men jämsides härmed började telegrafverket även själfvt anlägga lokala telefontät å sådana orter, där dylika nät ännu icke blivit genom enskilt bolags eller telefonförenings försorg anlagda.

De villkor, som av telegrafverket hittills uppställts för abonnement å rikstelefon hava varit beroende dels av innehållet i de uppgörelser, som telegrafverket vid övertagande av de enskilda telefontäten, träffat med vederbörande telefonföreningar och bolag dels ock, där telefontätet anlagts av telegrafverket själfvt, utan anläggningskostnaderne för dessa

nät. Detta har medfört, att abonnenterna å olika orter beträffande såväl abonnementsavgifter som den tillkommande rätt till avgiftsfria samtal sinsemellan haft en avsevärt olikartad ställning. Sålunda hava abonnementsavgifterna växlat huvudsakligen ¹⁾ emellan 80 och 50 kronor för år. Rätten till avgiftsfria samtal har i allmänhet varit begränsad till ett visst redovisningsområde, d. v. s. abonnenterna hava för den fasta abonnementsavgiften varit berättigade till ett obegränsat antal avgiftsfria samtal med abonnenterna vid redovisningsområdets centralstation samt under denna lydande växelstationer. Redovisningsområdena åter hava uppstått på sådant sätt, att telefonnät först anordnats vid de olika centralstationerna d. v. s. i allmänhet städer eller större orter, där telegrafstationer vid telefonens uppkomst funnos inrättade. När därefter omkring dessa centralstationer uppvuxit växelstationsnät, hava ifråga om växelstationernas förläggning till det ena eller andra redovisningsområdet intressenternas i den nya anläggningen egna önskemål fått vara avgörande, och någon på förhand bestämd geografisk angränsning mellan de olika redovisningsområdena har således, just med hänsyn till abonnenternas eget intresse, icke funnits. Av nu berörda förhållanden blev en följd, att där städerna och följaktligen också telefoncentralerna lågo glest, områdena för de fria telefonsamtalen fingo en utsträckning, som skarpt kontrasterade mot de frisantalsområden, som uppstått i andra delar av landet, där befolkningstätheten framkallat varandra närmare belägna städer med telefoncentraler.

Från regeln om avgiftsfria samtal inom det egna redovisningsområdet, hava vissa undantag förekommit. Exempel på dylika undantag, och de viktigaste av dem, utgör det s. k. 70 kilometersområdet omkring Stockholm samt förhållandena hittills i Skåne. Alltjämt äro abonnanter vid stationer belägna inom 70 kilometers omkrets från Stockholms stortorg berättigade att sinsemellan utväxla avgiftsfria samtal. Skåne var före det nya telefonreglementets ikraftträdande indelat i fyra kretsar. Det största av dessa omfattade Malmös, Eslövs, Hörbys, Landskrona, Lunds och Trelleborgs centralstationsområden. Abonnenterna vid en viss station voro berättigade till avgiftsfria samtal med abonnenterna vid övriga stationer inom samma krets.

Å andra sidan förekom att jämväl samtal inom det ena redovisningsområdet var belagt med avgift, i allmänhet 15 öre pr samtalsperiod om 3 minuter. Detta förhållande, som huvudsakligast förefanns i Norrland, betingades därav att vissa växelstationsanläggningar med hänsyn till längden av därför erforderliga ledningar och det relativt ringa abonnentantalet vid stationen icke kunde göras ekonomiskt bäriga utan sistnämnda avgifter.

¹⁾ *Ann.* Även andra såväl högre som lägre abonnementsavgifter hava förekommit.

Sedan slutet av år 1908 hava inom olika redovisningsområden inom hela landet anlagts växelstationer av den s. k. »nya typen». Dessa stationer voro anordnade enligt principen lägre abonnementsavgift än den eljest inom redovisningsområdet förekommande, nämligen 30 kronor samt avgiftsfria samtal endast inom den egna växelstationens nät. För samtal till övriga stationer inom redovisningsområdet erlades viss samtalsavgift, utgående i förhållande till fågelvägsavståndet mellan stationerna med 5, 10, 15 eller 30 öre.

Inom Stockholms stad förekom och förekommer slutligen ett från den vanliga abonnementsstypen avvikande slag av abonnemang, det s. k. »lilla riks» abonnemang, enligt vilket abonnenterna äro berättigade till endast ett viss begränsat antal fria samtal, medan däremot området för de fria samtalen är av samma utsträckning som vid övriga abonnemang i Stockholm.

Abonnementsavgiften har med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande uti nådigt brev den 10 juni 1881 av telegrafverket bestämts för varje särskilt fall; såvitt angår av telegrafverket självt anlagda nät, icke med hänsyn till vinst, utan allenast med sådant belopp att telegrafverkets självkostnader för anläggning och underhåll av vederbörande nät bleve täckta. Beträffande abonnenter inom de från telefonföreningar eller bolag inköpta näten hava vid fastställandet av abonnementsavgiftens storlek följts de grunder, som härför stipulerats i de med föreningarna eller bolagen upprättade köpekontrakt.

De närmare i allmänhet tillämpade villkoren för rikstelefonabonnemang enligt förut gällande bestämmelser framgå av följande tablå:

A) *Inom det s. k. 70 kms-området omkring Stockholm.*

I. *Affärsabonnemang*

Inträdesavgift.....	50 kronor
Årsavgift	50 „

II. *Bostadsabonnemang*

(endast vid centralstationerna samt några under Stockholm och Upsala lydande växelstationer, belägna i omedelbar närhet till resp. centralstationer)

Ingen inträdesavgift.	
Årsavgift	50 kronor

III. »Lilla Riks»
(endast inom Stockholms stad)

Inträdesavgift.....	10 kronor
Årsavgift.....	30 „

Abonnenterna å detta abonnemang äro berättigade till att utan särskild avgift erhålla 150 samtalsförbindelser i kvartalet från apparaten till abonnenter vid samtliga stationer inom 70 kms-området. För varje överskjutande förbindelse erlägges en avgift av 5 öre.

B) Å övriga orter i riket.

I. Affärsabonnemang.

Inträdesavgift.....	50 kronor
Årsavgift.....	80, 60 eller 50 kronor.

Å orter, där den högsta årsavgiften, 80 kronor, förekom, nedsattes densamma i regel efter fem kalenderårs abonnemang till 60 kronor. Undantagsvis förekom även nedsättning till 50 kronor.

II. Bostadsabonnemang.

(endast vid stationer med minst 75 affärsabonnemang, där den årliga avgiften för affärsabonnemang utgjorde minst 60 kronor)

Inträdesavgift.....	15 kronor
Årsavgift.....	60 „

C) Vid de s. k. nytypsstationerna.

Inträdesavgift.....	10 kronor
Årsavgift.....	30 „

Vid nytypsstationer med minst 50 abonnenter, där telegrafverket övertog kostnaden för växelstationens betjäning, höjdes årsavgiften till 40 kronor.

I fråga om skyldigheten att bestrida kostnaden för stationslokal och betjäning gällde att dylik skyldighet ålåg abonnenterna vid station, där abonnentantalet icke uppgick till 50. Abonnementsavgifterna vid sådana stationer ansågos förslå till täckande allenast av kostnaden för tillhandahållande av växelbord, apparater och mellanortsledning. Därest abonnentantalet översteg 50 ansvarade telegrafverket för jämväl ifrågasvarande kostnader, vartill kom att telegrafverket vid sådana stationer,

där abonnentantalet uppgick till 25 ehuru ännu icke till 50, lämnade ett årligt bidrag med tio kronor för varje abonnent till bestridande av samma kostnader.

Den taxa för avgifter vid interurbansamtal, som tillämpades före ikraftträdandet av det nya telefonreglementet, var fastställd genom nådigt brev den 17 oktober 1902. Denna taxa grundade sig å ledningslängden och utgick enligt densamma samtalsavgift med

för högst	10	nymil	15	öre
”	”	25	”	30	”
”	”	60	”	50	”
”	”	80	”	75	”
”	”	100	”	100	”
”	”	120	”	125	”
”	”	140	”	150	”
”	”	160	”	175	”
”	över	160	”	200	”

med rätt för telegrafstyrelsen att i vissa uti kungl. brev den 23 januari och 13 november 1891 närmare angivna avseenden medgiva nedsättningar.

I sin till 1910 års riksdag avgivna berättelse anförde riksdagens revisorer bl. a. att då av de från telegrafstyrelsen för sådant ändamål inhämtade uppgifterna tydligen framginge, att bestämmelserna angående abonnementsavgifterna, angående storleken av de områden, inom vilka abonnenterna hade rätt till fria samtal m. m. vore mycket växlande, revisorerna ville ifrågasätta, huruvida det icke skulle såväl för statsverket som för allmänheten vara fördelaktigt, att i den mån genom lämplig avveckling kunde ske och med noggrannt avvägande av abonnenternas rättigheter och skyldigheter, dessa bestämmelser förlänades större enhetlighet.

Revisorernas omförmälda uttalande föranledde ej till någon vederbörande utskotts hemställan, och dess anmälan angående denna punkt lades av 1911 års riksdag till handlingarna.

I underdånig skrivelse den 21 november 1911 anförde telegrafstyrelsen, bl. a., att bland de svårigheter, som stått och fortfarande stode i vägen för en reglering av ifrågavarande förhållanden mötte även den, att telegrafverkets bokföring dittills icke varit så ordnad, att

Riksdagens
revisorer
1910.

Telegraf-
styrelsens
skrivelse den
21 nov. 1911.

av densamma kunnat framgå några siffror, som i detalj visat resultatet av rörelsens olika grenar och på vilka en allmän reglering kunnat stödja sig. Enligt nådigt bemyndigande den 22 april 1910 hade emellertid telegrafstyrelsen tillkallat sakkunniga för att inom telegrafverket biträda med utarbetande av förslag till ny bokföring vid telegrafverket, och hade dessa sakkunniga i maj 1911 avgivit sitt förslag. För utarbetandet av ett rationellt förslag till avgifter behövdes emellertid en del förarbeten utföras, som kunde stödja sig på den nya redan från början av 1911 tillämpade bokföringen och borde dessutom utredningar även i andra avseenden företagas, såsom en genomgående granskning av de olika köpekontrakten, beräkningar för interurbantaxans omläggning efter geografiska avståndet i stället för ledningslängden m. m. Telegrafstyrelsen, som därför ansett tiden vara inne för ärendets upptagande till förberedande behandling, anhöll att Kungl. Maj:t täcktes bemyndiga styrelsen att tillkalla högst fem lämpliga personer för att inom telegrafstyrelsen biträda med utarbetande av förberedande förslag till reglering av telefonavgifterna inom rikstelefonnätet. Denna telegrafstyrelsens anhållan bifölls genom nådigt brev den 24 november 1911.

Herr Juhlin's motion, nr 28, vid 1912 års riksdag.

Vid 1912 års riksdag väcktes uti andra kammaren av herr Juhlin en motion, nr 28, däri motionären yrkade: att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla det Kungl. Maj:t täcktes taga under överbäggande, huruvida, i vad mån och på vad sätt ändrade bestämmelser rörande abonnements- och samtalsavgifter vid kungl. telegrafverkets telefonväsende vore av behovet påkallade, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kunde giva anledning.

Till stöd för sin framställning anförde motionären huvudsakligen följande: Då telefonen blivit ett nästan oundgängligt kommunikationsmedel såväl i stad som på landsbygd, trängt fram till landets mest avlägsna delar och användes av alla samhällsklasser, vore det av stor vikt, att detta kommunikationsmedel icke betungades med så stora utgifter, att dess användande för en större del av landets innebyggare omöjliggjordes. Den pågående omregleringen syntes hava till uppgift att ytterligare skattlägga telefonabbonenterna genom inskränkningar i de fria samtalen. Man borde med den storartade utveckling, som telefonväsendet vunnit, hava haft rätt att vänta ett motsatt förfarande. Omregleringen syntes gå ut därpå, att fria samtal i regel skulle medgivas endast mellan abonnenter inom samma centralstation. Telegrafverket borde givetvis äga en ganska vidsträckt befogenhet om verket skulle

drivas som affär, men å andra sidan borde även allmänhetens intressen bliva tillgodosedda. Då ändringar och omregleringar i telefontaxan och bestämmelserna rörande de avgiftsfria samtalen förekomme inom olika delar av landet, syntes kraftiga skäl tala för, att omregleringen komme att omfatta landet i sin helhet, samt att riksdagen finge bestämmanderätt häröver. För en revision funnes flera vägar att välja, och motionären framhöll såsom en tänkbar sådan: borttagande av abonnementsavgifterna och införande av zontariff.

Omförmälda motion remitterades till andra kammarens tredje tillfälliga utskott, som i sitt avgivna utlåtande anförde i huvudsak följande: Det av motionären påpekade hos allmänheten förefintliga missnöje hade sin grund bl. a. däri, att telegrafstyrelsen, då giltighetstiden av vissa avtal med de enskilda telefonbolagen — eller föreningarna — utlupit, använt sig av den frihet den härigenom erhållit för genomförande av inom telegrafverket tillämpade allmänna principer för den fria samtalsrätten även å orter, som ditills genom villkoren vid de privata nätens inköp till äventyrs intagit en gynnsammare ställning. Men även själva den princip, som tillämpades för reglering av rätten till de fria samtalen, nämligen att den omfattades och begränsades till det redovisningsområde, till vilket telefonapparaten vore anknuten, kunde lätt giva anledning till de uppenbara orimligheter och olägenheter med därav föranlett missnöje, på vilka motionären lämnat exempel. Utskottet hade sig visserligen bekant att telegrafstyrelsen i särskilda fall medgivit undantag från gällande regler och att så jämväl kunde i liknande fall ske, men ehuru utskottet ansåge föga sannolikt, att ett system kunde uppställas, där ej gränssfall inträffade, vilka fordrade särskilt tillmötesgående från telegrafverkets sida, ansåge utskottet likväl önskvärt, att en allmän prövning av den fria samtalsrättens lämpliga omfattning företoges. Då denna fråga stode i ett oupplösligt samband med övriga abonnementsvillkor, måste frågan om den telefonerande allmänhetens ställning till telegrafverket i sin helhet upptagas till prövning. Detta vore även ur andra synpunkter önskvärt, då den rådande, av icke giltiga skäl motiverade olikformigheten i abonnementsvillkoren hos allmänheten föranlett en känsla av orättvis behandling från telegrafverkets sida, som vore starkare och mera berättigad än möjligt missnöje över telefonavgifternas storlek. Den utredning utskottet ville tillstyrka gällde därför åstadkommande av bestämmelser för abonnements- och samtalsavgifter vid rikstelefonen, vilka, med iakttagande av statsverkets ekonomiska intresse på samma gång de tillfredsställde kraven på likformighet,

1912 års 3:e
tillf. utskotts
uti. nr 6.

anpassade sig efter vårt lands mycket olikartade lokala förhållanden och abonnenternas olika behov.

Sedan utskottet omnämnt de av telegrafverket i ovannämnda syfte tillkallade sakkunniga, yttrade utskottet slutligen: Utskottet ansåge det vara särdeles tillfredsställande, att initiativ tagits för ovannämnda reglering, men ville framhålla önskvärdheten av att denna viktiga fråga ej löstes utan att allmänheten finge tillfälle att direkt giva tillkänna sina önskemål och krav, vare sig genom ombud vid den igångsatta utredningen inom telegrafverket eller vid en efterföljande granskning av sakkunnigas förslag. Remiss för avgivande av yttrande över det blivande förslaget till korporationer, som kunde anses företräda allmänhetens intressen, ansåge utskottet även önskvärd. Utskottet hemställde: »att andra kammaren för sin del beslutar, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t anordna en allsidig utredning angående ändrade bestämmelser rörande abonnements- och samtalsavgifter vid kungl. telegrafverkets telefonväsen och för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning.»

*Debatten i
andra kam-
maren 1912.*

Under den debatt som utspann sig i andra kammaren vid behandling av utskottets utlåtande framfördes av de flesta talarna såsom skäl för den ifrågasatta skrivelsen den förefintliga oregelbundenheten ifråga om storleken av de olika frisantalsområdena inom riket. Vid sidan härav framhölls även såsom en huvudsaklig anmärkning den stora skillnaden i abonnementsavgift å olika orter.

Andra kammaren biföll utskottets hemställan, varefter ärendet gick till första kammaren, som hänvisade detsamma till sitt andra tillfälliga utskott.

I avgivet utlåtande (nr 15) förklarade sig detta anse en omreglering av abonnementsvillkoren erforderlig bl. a. av det skäl, att i vissa fall en olikhet måste anses vara förhanden i nämnda villkor, som icke vore av giltiga skäl motiverad; och fann utskottet vidare, att vid uppgörande av förslag till ifrågavarande omreglering allmänhetens intressen borde bliva representerade.

Utskottet förmodade emellertid, att kravet på allmänhetens representerande skulle bliva tillgodosett vid den utredning, som igångsatts av telegrafstyrelsen. Utskottet hade nämligen inhämtat, att, sedan ett förslag ur nämnda utredning utgått, en större kommission skulle tillsättas, som skulle hava att taga under omprövning telegrafverkets och de sakkunnigas förslag och med detta såsom utgångspunkt utarbeta och framlägga ett slutligt förslag. Då utskottet fann en sådan anordning tillfredsställande, ansåg utskottet någon skrivelse i ärendet icke vara

påkallad och hemställde, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Första kammaren biföll sitt utskotts hemställan, och hade sålunda förslaget om avlåtande av skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t förfallit. Första kam-
maren av-
slår skri-
velseförslag
1912.

Telegrafstyrelsens och de sakkunnigas förslag till telefonreglemente förelåg färdigt vid början av år 1915 och överlämnades med underdånig skrivelse den 27 februari 1915 till Kungl. Maj:t. Ifrågavarande förslag blev emellertid av Kungl. Maj:t återställt till telegrafstyrelsen med nådigt brev den 18 juni 1915, vari styrelsen anbefalldes att inkomma med nytt förslag till telefonreglemente, grundat huvudsakligen på de förutsättningar, som angivits i styrelsens skrivelse den 21 november 1911. För att av styrelsen tagas under omprövning vid det nya förslagets avgivande överlämnades av Kungl. Maj:t jämväl åtskilliga med anledning av styrelsens förslag till Kungl. Maj:t inkomna skrivelser från åtskilliga kommunalstämmor, stadsfullmäktige samt enskilda korporationer och grupper av abonnenter.

Såsom grund för förslagets återlämnande angavs det förhållande, att den i statsverkspropositionen till 1915 års riksdag omförmälda fråga om telefonrörelsens anlåtande för att bereda statsverket större inkomster och i sammanhang därmed införande av en särskild telefonskatt tills vidare icke syntes komma att återupptagas åtminstone i den form, som ifrågasatts; varjämte Kungl. Maj:t, beträffande särskilt förslaget till rikstelefontaxa, anbefalldes styrelsen att taga under övervägande, huruvida icke för samtalsavgifterna å de längsta avstånden kunde beräknas ett i förhållande till övriga samtalsavgifter något lägre belopp.

Med underdånig skrivelse den 24 sept. 1915 överlämnade telegrafstyrelsen nytt förslag till telefonreglemente, och förmäde sig styrelsen i denna skrivelse hava tagit hänsyn såväl till de av Kungl. Maj:t överlämnade som även till andra till styrelsen inkomna framställningar i ärendet, varjämte styrelsen sade sig hava genom pressen låtit meddela allmänheten Kungl. Maj:ts befallning om utarbetande av nytt telefonreglemente och samtidigt varskott dem, som ansåge sig hava anmärkning att framställa emot förslaget om den tid, inom vilken sådana anmärkningar borde vara till styrelsen ingivna för att kunna komma under omprövning vid förslagets omarbetande. Av denna anledning hade från åtskilliga korporationer och enskilda inkommit framställningar i ämnet. Styrelsen förklarade sig vidare hava beaktat vad tidningspressen haft att förmäla rörande den med förslaget avsedda reformen, varjämte styrelsen varit i tillfälle att av med ortsförhållandena förtrogna

Telegraf-
styrelsens
förslag med
skrivelse den
24 sept. 1915.

personer från rikets samtliga län mottaga värdefulla upplysningar. I skrivelsen den 24 september 1915 har styrelsen lämnat närmare redogörelse för hvad styrelsen på dessa olika vägar inhämtat under de särskilda delar av förslaget, som framställningarna avse. Enligt telegrafstyrelsens uppfattning avsåg den av Kungl. Maj:t anbefallda omarbetningen av styrelsens första förslag till telefonreglemente egentligen att de i samma förslag förekommande taxorna, som utarbetats jämväl med hänsyn till att genom telefonverkets verksamhet bereda statskassan ökad inkomst, bleve nedsatta så mycket att berörda ökade inkomst utebleve. Emellertid hade styrelsen ansett sig böra underkasta sitt första förslag en omprövning även i övriga delar.

*Telefonreg-
lem. 29 nov.
1915.*

I huvudsaklig överensstämmelse med telegrafstyrelsens sist avgjorda förslag fastställde Kungl. Maj:t den 29 november 1915 nytt telefonreglemente att tillämpas från och med den 1 januari 1916.

Utskottet vill här lämna en kortfattad redogörelse för den huvudsakliga innebörden av detta reglemente såvitt detsamma innebär avvikelser från förut tillämpade principer ifråga om rikstelefonabonnementsvilkoren, och i sammanhang härmed för de skäl, som av telegrafstyrelsen åberopats till stöd för de nya principernas antagande.

Beträffande till en början frågan om frisantalsrättens utsträckning anförde telegrafstyrelsen i sitt första förslag:

»Vad det gäller vid en ändring av hittills bestående förhållanden, för att göra dem lämpade för en sund framtida utveckling av landets telefonväsende, är således att i möjligaste mån åstadkomma likformighet mellan de områden, varinom abonnenterna äga utväxla samtal utan särskild avgift, samt att i sammanhang därmed även göra slut på det orättvisa förhållandet, att i mellersta och södra Sverige abonnent i allmänhet äger rätt att för sin årsavgift utväxla fria samtal inom sitt redovisningsområde, under det att i landets övriga delar sådan samtalsfrihet i regel begränsats till blott en del av området eller till och med icke alls medgivits. Å andra sidan bör dock ej lämnas ur sikte, att man vid strävandet efter den önskvärda likformigheten icke utan risk för verkets ekonomi och kännbara olägenheter för allmänheten kan allt för mycket avlägsna sig från den redan bestående grunden, ävensom att hänsyn måste tagas därtill, att de gamla centralstationerna fortfarande böra bilda utgångspunkter för beräklandet av rikssamtalsavgifterna.

Att fullständigt råda bot på det påpekade missförhållandet har emellertid icke varit möjligt. Befolkningstätheten och naturbeskaffenheten äro inom vårt långsträckta land så växlande, att en enkel upprutning av detsamma i lika stora samtalsområden icke skulle hava resulterat i en rätt-

visare ordning. Vid sökandet efter ett i möjligaste mån likformigt system hava dock ej kunnat lämnas obeaktade de geografiska synpunkterna, även om detta på vissa ställen skulle medföra en viss inskränkning i friheter, som fått fortleva ostörda. Så har varit förhållandet, där nuvarande redovisningsområden på grund av centralstationernas allt för långa avstånd från varandra så småningom blivit för vittomfattande. I sådana fall har man ej kunnat avvisa nödvändigheten att något kringräddade områdena och till huvudpunkter för nya områden uttaga växelstationer, belägna så centralt som möjligt mellan redan befintliga centralstationer. Likaledes har kravet på en reglering framställt sig, där en större stads område allt för mycket utbredd sig på de kringliggande mindre områdenas bekostnad. I båda fallen har man såsom regel tänkt sig, att växelstationerna skulle, där ej särskilda hinder föreläge, tillhöra den centralstation de låge närmast.

I det förra fallet visade det sig dock omöjligt undvika, att i en vidsträckt bygd med föga utvecklade telefonnät en grupp av växelstationer med kanske ganska ringa samhörighet skulle bli sammanförd till ett taxeorråde för sig med samtalsavgifter för dess abonnenter till den centralstation, dit området helt eller delvis förut hört, men dit avståndet är så betydligt, att en särskild samtalsavgift måste krävas för begagnande av de jämförelsevis långa och dyrbara förbindelseledningarna. Ett exempel på ett sådant område är Emmaboda i sydöstra hörnet av Kronobergs län. Denna växelstation tillhör nu Karlskrona frisantalsområde, men då avståndet dit uppgår till ungefär 50 kilometer, torde det icke kunna jävas, att fullt fog finnes för att i samband med nedsättning av abonnemangsavgiften från nuvarande 50 till 40 kronor, varmed den i de flesta fall komme att inom detta område utgå, fordra samtalsavgift för begagnande av förbindelseledningen till centralorten, även om en sådan åtgärd kunde till en början synas de nuvarande abonnenterna vara i viss mån betungande.

Ett pregnant exempel på det andra av de ovan nämnda fallen är Malmö-området. På grund av nu medgivna samtalsfrihet med de kringliggande mindre områdena har det tillåtits, att station efter station vidkopplats förbindelseledningarna till Malmö och intagits i dess område, så att detta i närvarande stund erhållit den mest egendomliga form och utsträckning, slingrande sig i och förbi Lunds och Trälleborgs områden samt sträckande sig med en arm ända in bland Ystadsområdets stationer. Skulle den nuvarande ordningen bibehållas, att i ett sådant fall som detta en nybliven station finge tillhöra vilket centralstationsområde som helst, blott de ekonomiska förutsättningarna för stationens till-

komst äro tillfinnandes — d. v. s. tillräckligt många abonnemangsavgifter för att förränta en längre förbindelseledning — så är det ju tydligt, att knappast några gränser skulle finnas för utvidgningen av ett sådant samtalsområde. I det nu framhållna fallet syntes det också fullt naturligt, om vissa amputeringar skulle vidtagas, ehuru den ovan angivna regeln borde, för att ej allt för våldsamt ändra bestående förhållanden, tillämpas med en viss modifikation.

Mot överflyttning av stationer från en kommersiellt betydande centralort till närliggande mindre orters områden, kan naturligtvis göras den invändningen, att abonnentens krav på största möjliga nytta av sin telefon trädas för nära, där respektive växelstations trafik i mer eller mindre övervägande grad går till en viss, större ort. Med fullt fog kan dock häremot genmälas, att vissa omläggningar äro nödvändiga för att för framtiden kunna bibehålla rimliga områden, ävensom — vilket för telegrafstyrelsen varit ett tungt vägande skäl — att den nedsättning av abonnemangsavgiften som förslaget skulle komma att innebära för de ekonomiskt mindre bärkraftiga abonnenterna, måste utgöra en så avsevärd kompensation gent emot överflyttningen, att abonnenternas flertal helt säkert skulle utan missmod bära densamma.

De förhållanden, som i avseende på frisamtalsområdenas oformlighet här vidrörts såsom grund för en genomgripande omläggning, gälla huvudsakligen de södra och mellersta delarna av Sverige, men äro i rätt ringa grad tillfinnandes i Norrland. Större delen av dess telefontät har från början ordnats av telegrafverket, och indelningen i naturligt begränsade taxeområden har där i allmänhet skett på samma gång som telefontäten tillkommit. Även där visade sig dock i viss grad ändringar behövlige, men det framstod snart ganska tydligt, att en likformig omreglering över hela riket måste innebära avsevärda lättnader för det vidsträckta Norrland, icke blott genom nedsättning av abonnemangsavgifterna utan även i många fall genom utvidgning av frisamtalsområdenas gränser.

Vid förslagets utarbetande har såväl inom de sakkunniga som inom telegrafstyrelsen känslan för de nuvarande förhållandenas bibehållande varit stark och försvårat arbetet på att vinna den enhetlighet, som dock måste genomföras. Gång på gång har hänsynen därtill medfört ändringar i områdenas begränsning, gång på gång hava nya uppslag framkommit, undersökts och bearbetats för att slutligen övergivas, och gång på gång har tanken uppstått att låta allt förbliva orubbat. Det är nödvändigheten, att med rikstelefontätets nuvarande stora ut-

bredning bringa reda och rättvisa i det hela, vilken omotståndligt tvungit fram den ordning, varom slutligen samtliga i arbetet deltagande kunnat ena sig.»

Uti sin skrivelse den 24 september 1915 anförde telegrafstyrelsen:

»Bland anmärkningar av mera allmän natur har framhållits, att en uniformering av dessa områden med deras omfattning i likhet med zontaxan vid järnvägarna uteslutande bestämd av avståndet vore oberrättigad och att i stället hänsyn borde tagas till bestående samfärds- och affärsförhållanden, därvid lämpligen varje handelsområde skulle odelat utgöra ett taxeområde. Från annat håll har även yrkats, att gränserna för de fria samtalen skulle utvidgas, oavsett om därigenom även en annan centralstation fölle inom samtalsområdet.

Med anledning härav tillåter sig styrelsen erinra, att, såsom av dess underdåniga skrivelse den 27 februari 1915 framgår, avståndet ingalunda varit uteslutande bestämmande för taxeområdenas omfattning, utan att styrelsen vid förslagets uppgörande utgått från de nuvarande av sig självt uppvuxna förhållandena. Med undantag av några få centralstationer, som på grund av sitt läge eller sin mindre betydelse borde ändra natur, skulle de hittillsvarande centralstationerna bliva taxestationer, och endast där redovisningsområdena haft allt för oformlig utsträckning, skulle nya taxestationer utväljas bland därtill lämpliga stationer. Taxeområdena skulle formas kring dessa gamla och nya taxepunkter och därigenom erhållas en uppdelning, som icke rubbar de gamla förhållandena i vidare mån än som befunnits nödvändigt för att utjämna den mest uppenbara olikformigheten. Enligt styrelsens mening är det nödvändigt att uppehålla denna ledande princip för att icke större orättvisa skall uppstå eller genom en allmän jämkning på de grundläggande synpunkterna allt återföras till den gamla olikformigheten, som man önskar ersatt av rättvisa förhållanden.

På dessa skäl kan telegrafstyrelsen icke heller biträda vare sig Kungsbacka stadsfullmäktiges hemställan att staden skulle inrangeras under Göteborg eller en av Säffle köpings kommunalstämma gjord framställning om en utvidgning av den fria samtalsrätten för abonnenterna vid Säffle centralstation att omfatta jämväl Åmåls centralstation.

Särskilt från Skåne hava, såsom var att vänta, protester inkommit mot den taxeområdesindelning, som enligt förslaget skulle i denna provins ersätta de nuvarande undantagsförhållandena. Såsom ett mera allmänt önskemål har framhållits, att om ej de gamla frisantalsområdena finge bibehållas, varje taxestation dock skulle tilldelas ett område för fria samtal med en fågelvägsradie av 35 km. Vidare har särskilt på-

yrkats, att Malmö och Lunds frisantalsområden skulle sammanslås eller åtminstone fria samtal beviljas mellan Malmö och Lund samt mellan Malmö och Staffanstorp, Klågerup och Genarp; att Lund skulle erhålla avgiftsfri förbindelse med de till staden naturligt anknutna större grannsamhällena; att Lund måtte få fria samtal med, utom Malmö, Åkarp, Arlöf, Lomma, Eslöf, Hör och Hörby; att Hälsingborgs nuvarande frisantalsområde finge bibehållas oförändrat; att, om ej Simrishamns gamla frisantalsområde finge bibehållas, fria samtal måtte få utväxlas mellan staden samt Ystad och Tomelilla jämte de stationer, som vore belägna öster om en linje, dragen genom dem; att Eslöf skulle få fria samtal med Malmö, Lund och Landskrona jämte mellanliggande orter; samt att staden Kristianstad ävensom samhällena Hör, Broby, Ousby och Markaryd skulle tillhöra samma taxeområde som Hässleholm.

På sätt styrelsen i sin nyss åberopade underdåniga skrivelse omförmålt, är provinsen Skåne, i olikhet med hela det övriga landet, för närvarande delad något så när kvadratisk i fyra frisantalsområden. Då nu förslaget ledande grundsats att varje centralstation skall utgöra en taxestation tillämpas på Skåne, måste såsom en följd därav den i denna del av riket ojämförligt mycket utsträckta samtalsförmånen inskränkas, och det är givet, att en sådan åtgärd skall vid övergången förefalla mindre tilltalande, i synnerhet som man därvid synes förbise, att förslaget dock innebär en betydlig nedsättning av årsavgifterna för de mindre trafikanterna. Styrelsen kan emellertid icke finna något skäl föreligga att för denna provins göra ett undantag, och att lägga de nu rådande undantagsförhållandena därstädes såsom norm för ordnandet av telefonförhållandena i det övriga landet skulle allvarligt äventyra telegrafverkets hela ekonomi.

Likaså har telegrafstyrelsen icke kunnat tillstyrka Uppsala stadsfullmäktiges anhållan, att området för den fria samtalsrätten — för närvarande 70-km.-området omkring Stockholm — måtte bibehållas oförändrat. Stadsfullmäktige hava framhållit, att telefonanordningarna borde smidigt följa efter och ansluta sig till den utveckling av handels- och samfärdsområden, som av naturliga grunder framkallats, samt att rättvisan eller orättvisan av fria samtal berodde icke på den matematiska lik- eller olikformigheten i samtalsområden utan på den genom områdesindelningen obrutna eller brutna ortsamhörigheten. Telegrafstyrelsen medgiver det riktiga i denna allmänna synpunkt och har även i det nu föreliggande förslaget försökt så långt det varit möjligt låta densamma vara bestämmande, men med hänsyn till den anläggningskostnad, som telefonledningars framdragande betingar, och inför tvånget av det nyktra

kravet på förräntningen av det i dessa anläggningar nedlagda kapitalet måste styrelsen för sin del tillse, att utsträckningen av den fria samtalsrätten göres beroende icke blott av nyssnämnda synpunkt, utan även av längden av och kostnaden för de ledningar, som för samtals framförande erfordras.

Vad därefter vidkommer de närmare detaljerna vid de olika taxeområdenas avgränsning, hava en mängd framställningar inkommit, i vilka givetvis de rent lokala ortsintressena gjort sig gällande. Innan telegrafstyrelsen redogör för dessa, tillåter sig styrelsen förutskicka några allmänna synpunkter, som torde i vissa avseenden belysa de framställda anspråken.

Såsom styrelsen här ovan påpekat och även av det ursprungliga förslaget framgår, har styrelsen redan i detta vid bestämmandet av gränserna för de olika taxeområdena ansett sig kunna göra en del jämkningar i tillämpningen av den ledande principen, att de olika stationerna böra hänföras till den närmaste taxestationen. Huvudsynpunkten vid dessa jämkningar har varit den, att praktiska och billighetshänsyn fått göra sig gällande i den mån sådant låtit sig göra utan att på enstaka håll medföra orättvisa undantagsförmåner eller genom oundvikliga konsekvenser sönderbryta hela systemet. Telegrafstyrelsen har även vid prövningen av de nu efteråt inkomna ändringsförslagen låtit leda sig av samma uppfattning.

Vidare är, såsom telegrafstyrelsen även förut påpekat, en av förslagets viktigaste grundvalar den reglerande anordningen, enligt vilken, där de nuvarande redovisningsområdena haft för stor och oformlig utsträckning, nya taxestationer utvalts bland därtill lämpliga stationer. På grund av folkmängdens olika täthet inom landet har ej kunnat undvikas, att vissa nya taxestationer förlagts till platser, som i och för sig icke kunna betraktas såsom större centralorter. Då emellertid detta förhållande, enligt styrelsens mening, icke bör uppväga den viktigare ekonomiska synpunkten, att den fria samtalsrätten icke bör utsträckas över oformligt stora avstånd, har styrelsen måst ställa sig avböjande mot förslag, som avsett att uppdelat ett nybildat taxeområde på närgränsande gamla redovisningsområden, och detta så mycket mera som ett bifall till de framställningar, som i sådan riktning gjorts, skulle å en ganska stor mängd andra håll medföra konsekvenser, vilka komme att fullständigt upphäva hela systemet.

På en del håll synes den föreställningen vara rådande, att i de fall, där en växelstation överflyttas från sitt nuvarande redovisningsområde till ett annat taxeområde, förbindelsen med det förra skulle

genom överflyttningen försvåras. Detta är emellertid icke fallet, enär samtalen till det förra området fortfarande komma att förmedlas samma väg som hittills, och den enda skillnaden är således den, att dessa samtal på grund av avståndet mellan stationerna anses böra beläggas med rikssamtalsavgift. I detta sammanhang torde också lämpligen böra framhållas en för telegrafverkets ekonomi synnerligen viktig synpunkt, som av allmänheten aldrig beaktas. Ökningen av samtalsfrekvensen på ledningarna mellan stationerna inom samma område har nämligen visat sig icke alltid stå i rätt proportion till ökningen av abonnemangen, som taga dessa ledningar i anspråk. Följden härav blir den, att nya sådana ledningar måste anläggas utan att nya abonnemang i motsvarande grad tillföra verket inkomster till anläggningskapitalets förräntning och amortering. Mot detta oekonomiska förhållande är den föreslagna abonnemangsavgiftsformen med ökad årsavgift för ökat antal samtal avsedd att råda bot och torde också på de kortare avstånden fylla denna sin uppgift, men icke på de längre. För att på dessa håll motsvara sitt ändamål hade årsavgifterna bort sättas proportionsvis högre, men för att kunna behålla samma abonnemangsavgiftsskala över hela rikstelefonnätet har styrelsen ansett lämpligare att genom den föreslagna regleringen av taxeområdena tillgodose kravet på erforderliga inkomster å dessa förbindelseledningar.

En annan synpunkt, som i flera av de inkomna skrivelserna framhålls såsom varande av stor vikt, skulle vara behovet av avgiftsfri förbindelse med residensstad eller ort, där domare, kronofogde, lantmätare o. d. ämbetsmän äro bosatta eller där landsting, hushållningssällskap, sjukvårdsinrättning, skola o. d. allmänna institutioner äro förlagda. I andra framställningar har däremot denna synpunkt lämnats obeaktad. Telegrafstyrelsen har icke heller kunnat finna sig övertygad om betydelsen av avgiftsfri telefonförbindelse med nämnda ämbetsmän och institutioner. Behovet av densamma får väl anses vara rätt sällan påkommande, och då det någon gång uppträder, är det nog av sådan beskaffenhet, att en avgift, motsvarande i de allra flesta fall endast ett enkelt brevporto, icke torde spela någon som helst roll. För styrelsen har däremot avgiftsfri telefonförbindelse med en järnvägsstation, som är utfartspunkt för en trakt, en större ort, som kan tillhandahålla allehanda förnödenheter, o. d. syntts äga större betydelse i detta avseende och hava därför även fått göra sig gällande i den mån sådant kunnat utan skada för andra viktiga intressen äga rum.

Slutligen vill telegrafstyrelsen framhålla, att ehuru det gällt att på 277 taxeområden fördela 2,838 stationer, framställningar om ändring

i styrelsens förslag därtill icke — trots den långa tid, under vilken tillfälle beretts allmänheten att inkomma med sådana framställningar — gjorts rörande flera än något över ett hundratal stationer. Av detta förhållande anser sig styrelsen, som dessutom kunnat till en avsevärt stor del biträda framställningarna, äga rätt att draga den slutsatsen, att den nu föreslagna områdesindelningen, sedd ur vidare synpunkt än från några enstaka rent lokala intressens, måste anses vara fullt tillfredsställande.»

Telegrafstyrelsen lämnade därefter en redogörelse länsvis för de inkomna framställningarna rörande vissa växelstationers förläggning. Enligt det nya reglementet indelas rikstelefonnätet i taxeområden, vilka vart för sig omfatta en eller flera stationer. I varje taxeområde finnes en station, som är områdets taxepunkt, så kallad taxestation. De hittillsvarande centralstationerna bliva taxestationer med undantag av nio. Där redovisningsområdena haft för stor och oförmlig utsträckning, hava nya taxestationer utvalts bland därtill lämpliga stationer. Inom vart och ett taxeområde äga abonnenterna rätt att utväxla avgiftsfria samtal. Undantag härifrån bilda en del glest befolkade trakter, huvudsakligast i Norrland, till och från vilka stationer landssamtal, dels samtal utom den egna stationen men inom taxeområdet äro belagda med en avgift av 10 öre. I gengäld få abonnenterna vid dessa stationer betala endast 30 kronor i årsavgift. Samtal utom det egna taxeområdet, »rikssamtal», äro i regel belagda med avgift enligt särskild taxa.

Enligt 16 § 2 mom. i reglementet för rikssamtal utväxlas mot den för landssamtal stadgade avgift eller, där avgift icke utgår, avgiftsfritt mellan apparater vid:

1:o) stationer, som tillhöra skilda intill varandra gränsande taxeområden, under förutsättning dels att avståndet emellan de båda stationerna inbördes utgör antingen högst en tredjedel av avståndet mellan taxestationerna i de ifrågavarande taxeområdena, dock högst 15 km. eller om avståndet mellan taxestationerna understiger 15 km. högst 5 km., dels att samtalen kunna framföras direkt mellan dessa stationer eller genom annan växelstation, som åtnjuter samma förmån; samt

2:o) växelstationer, belägna på ett avstånd av högst 10 km. från taxestationen angränsande taxeområde och detta områdes stationer, under förutsättning att samtalen kunna framföras direkt till taxestationen eller genom annan växelstation som åtnjuter samma förmån.

Uti 16 § 4 mom. stadgas, att abonnent, som för fortlöpande abonnemang å huvudapparat erlägger högsta abonnemangsavgift, kan efter telegrafstyrelsens medgivande erhålla avgiftsfria rikssamtal till och från

ett eller flera närgränsande taxeområden, till vilka samtalsavgiften utgår med 10 öre, mot en årlig tilläggsavgift för varje sådant område lika med den högsta abonnementsavgiften. Enahanda förmån tillkommer, likaledes efter telegrafstyrelsens beprövande, statens tjänsteman, verk eller inrättning, landsting, hushållningssällskap eller landstings eller hushållningssällskaps funktionär, även om vederbörande erlägger lägre abonnementsavgift än den högsta.

Inträdes- och
årsavgifter.

Ifråga om inträdesavgiften har det nya telefonreglementet åstadkommit en sänkning av avgiften från 50 till 15 kronor.

Vad beträffar årsavgiften skilja sig det nya reglementets bestämmelser härutinnan ganska väsentligt från det före år 1916 gällande. Enligt det senare hade abonnenterna vid samma station att, oavsett antalet utväxlade samtal, erlägga den en gång för vederbörande abonnent fastställda årsavgiften. Enligt det nya reglementet bestämmes årsavgiftens storlek med hänsyn till det årliga antalet avgiftsfria samtal. Efter den omarbetning, som den av telegrafstyrelsen först utarbetade taxa underkastades med bortseende från tanken på att genom telefonverksamheten åstadkomma ökade statsinkomster, utgår, enligt reglementet:

I. Vid station, beträffande vilken telegrafverket vidkännes kostnaderna för lokal och betjäning:

för högst	900 lokalsamtal samt avgiftsfria lands- och rikssamtal								
	om året.....							kr.	40
" "	2,500	d:o	d:o	d:o	d:o	d:o	d:o	"	60
" "	5,000	d:o	d:o	d:o	d:o	d:o	d:o	"	90
" "	över 5,000 ¹⁾	d:o	d:o	d:o	d:o	d:o	d:o	"	120.

Lägsta abonnementsklassen, 40 kronor, är avsedd för bostäder och får icke utan telegrafstyrelsens medgivande förekomma i lokal, som av närings- eller yrkesidkare användes för hans rörelses bedrivande.

II. Vid station, beträffande vilken abonnenterna hava att vidkännas kostnaderna för lokal och betjäning, och där följaktligen lokalsamtal får utväxlas till obegränsat antal:

Då inga avgiftsfria samtal eller rikssamtal få utväxlas.....	kr.	30
för högst 600 avgiftsfria lands- och rikssamtal om året	"	40
" " 2,000 " " " " " "	"	60
" " 4,000 " " " " " "	"	90
" " över 4,000 " " " " " "	"	120.

¹⁾ Telegrafstyrelsens första förslag upptog ytterligare två grupper av abonnentsavgifter, nämligen för högst 8,000 samtal 140 kr. och för över 8,000 samtal 160 kr.

Lägsta abonnementsklassen, 30 kronor, får i regel förekomma, enligt telegrafstyrelsens bestämmande vid station, där inkomsten av abonnementsavgiften är så ringa, att för anläggningens ekonomiska bärighet måste förutsättas, att samtalsavgift erlägges för varje landsantal.

Fastställandet för varje huvudapparat av det antal samtal, efter vilket abonnementsavgift skall utgå, sker med ledning av samtalens räkande å stationen under kortare eller längre tidsperioder och med hänsyn tagen jämväl till förekommande växling i samtalsantalet under olika delar av året.

Telegrafstyrelsen förklarade uti sin skrivelse den 25 september 1915, att med nu angivna abonnementtaxas tillämpning på det statistiska material, som stått till styrelsens förfogande, telegrafverkets totalinkomst av abonnementsavgifterna, med fråndragning av det belopp nedsättningen vid inträdesavgifterna motsvarar, skulle uppgå till ungefär samma belopp, som med ditillsvarande abonnementsavgifter — något runt räknat för att äga den säkerhetsmarginal, som torde vara erforderlig vid övergången till ett principiellt nytt system.

Under det att den före år 1916 gällande taxan för interurban-samtal grundade sig å ledningslängden har i det nya reglementet fågelvägsavståndet lagts till grund för beräkningen av de olika taxebeloppen för dessa samtal, numera benämnda rikssamtal.

Rikssamtalstaxan.

Grunden till denna förändring är den, att vid det förhållandet att rikstelefonledningarna numera vuxit ut till ett verkligt nät med tämligen direkta vägar mellan det största antalet taxestationer, det ansetts såsom mest rationellt, att avgiften för ett rikssamtal alltid beräknades efter det verkliga avståndet och icke efter de linjer, telegrafverket använde för att framföra samtalet på det lämpligaste sättet, vilket för övrigt icke alltid kunde vara beroende av hänsyn till den kortaste vägen. Dessutom har ansetts, att genom förändringen ifråga vunnes den fördelen, att, sedan avstånden en gång uträknats, taxan för samtal mellan de olika stationerna icke behövde underkastas ändring allt efter som ledningsavstånden genom anläggning av nya och genare vägar förändrades.

Alla stationer inom ett taxeområde följa samma med vissa redan angivna undantag rikssamtalstaxa som områdets taxestation. Tanken att låta varje växelstation hava sin egen rikssamtalstaxa har, enligt telegrafstyrelsen, av praktiska skäl måst övergivits.

Ifråga om själva avgiftsbeloppen för rikssamtal innebär den i det nya reglementet fastställda taxan någon ökning. Telegrafstyrelsen har dock i sin skrivelse den 24 september 1915 framhållit, att taxan i sty-

relsens senare förslag beräknats så, att dess avgifter skulle följa den förut gällande taxan så nära som möjligt utan att, dock med erforderlig säkerhetsmarginal, tillföra statskassan större inkomster än med den förutvarandes taxebelopp, och så nära som vore förenligt med den nya principen att lägga fågelvägsavståndet i stället för ledningslängden till grund för beräkandet av de olika beloppens storlek. Styrelsen förklarade vidare att om en förskjutning i någon även till synes ganska ringa mån av den föreslagna rikssamtalstaxans siffror, vilka med taxebelopp och rayonradie intimt korresponderade med varandra, skulle företagas i någon av från olika håll föreslagna riktningar (att varje taxestation skulle för samtal till omkringliggande taxeområden betala lägsta taxebeloppet, att första zonen skulle utsträckas till 50 km., den andra till 100 km. o. s. v., att avgifterna för fjärrtrafiken skulle göras billigare) detta komme att medföra en minskning i inkomster, som vore i hög grad betänklig. I följd av Kungl. Maj:ts ovannämnda direktiv företog telegrafstyrelsen beträffande avgifterna för samtal å vissa långa avstånd, trots vissa framförda betänkligheter, en jämkning av den uti det första förslaget uppställda taxan. Den nu fastställda taxan innebär att för rikssamtal för varje påbörjad tidsperiod om 3 minuters samtalsavgift, beräknad efter det geografiska avståndet över land mellan de två taxestationer, till vilka områden avgångs- och adressapparaterna höra, utgår sålunda:

Då nämnda avstånd icke överstiger 45 km. med	10 öre.
” ” ” överstiger 45 men icke 90 km. med	20 ”
” ” ” ” 90 ” ” 180 ” ”	30 ”
” ” ” ” 180 ” ” 270 ” ”	40 ”
” ” ” ” 270 ” ” 450 ” ”	50 ”
” ” ” ” 450 ” ” 540 ” ”	60 ”
” ” ” ” 540 ” ” 630 ” ”	80 ”
” ” ” ” 630 ” ” 720 ” ”	100 ”
” ” ” ” 720 ” ” 810 ” ”	130 ”
” ” ” ” 810 km.....	160 ”

Utskottet.

Innan utskottet övergår till behandling av de yrkanden på förändringar inom statens telefonväsende, som motionärerna framfört, vill utskottet med anledning av herr Söderbergs i Hobborna motion något

uppehålla sig vid tillkomsten av nu gällande telefonreglemente av den 29 november 1915. Tydligt med tanke på det nya reglementet yttrar herr Söderberg i motiveringen till sin motion följande: »Riksdagen skall bestämma alla löner och pensioner till alla tjänstemän och någon ändring härutinnan får icke vidtagas utan riksdagens hörande; men då det gäller förhållandet mellan verket och abonnenterna har riksdagen ingenting med den saken att göra. Det synes mig därför lämpligt och riktigt, att innan en sådan kungörelse av Kungl. Maj:t utfärdas, med så genomgripande förändringar, den underställes riksdagens prövning.» Och herr Söderberg slutar med en hemställan, att, såväl för den händelse, att de av motionären påstådda felaktigheterna uti det nya telefonreglementet skulle giva anledning till utfärdande av ett helt nytt reglemente, som om Kungl. Maj:t på grund av en eventuell riksdagskrivelse kunde föranlätas till allenast partiella förändringar, frågan måtte bliva underställd riksdagens prövning.

Utskottet delar den uppfattning, som kommit till uttryck i anförda delar av herr Söderbergs motion.

Då riksdagens andra kammare år 1912 fattade sitt ovan omfördälda beslut i anledning av herr Jublins motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser rörande abonnemangs- och samtalsavgifter vid telegrafverkets telefonväsen, så skedde det med godkännande av vederbörande utskotts motivering, uti vilken framhållits önskvärdheten av, att den ifrågasatta genomgripande regleringen av telefonabonnemangsförhållandena icke måtte äga rum, utan att allmänheten bleve satt i tillfälle att giva tillkänna sina berättigade önskemål och krav på det ifrågavarande området. Men andra kammaren stannade ej härvid. Kammarens beslut innebar en hemställan, att frågan rörande ändrade telefonabonnents- och samtalsavgifter efter en dylik under allmänhetens medverkan företagen utredning borde vinna sin lösning genom medverkan från riksdagens sida.

Första kammaren biföll visserligen icke detta skrivelseförslag, men dess utskott framhöll som skäl för sitt avslagsyrkande den omständigheten, att det förvissat sig om, att sakkunniges förslag till nytt telefonreglemente skulle bli föremål för granskning av en större kommission, varigenom enligt utskottets förmenande allmänhetens intressen skulle bli tillgodosedda.

En sådan kommission blev emellertid ej av Kungl. Maj:t tillsatt, utan allmänheten uppmanades genom annons i vissa tidningar att giva sina önsknings tillkänna. I likhet med Konungens befallningshavande i Örebro län, till vilken jämte övriga Konungens befallningshavande

förslaget remitterats för yttrande, befarar utskottet, att denna uppmaning icke i avsedd utsträckning uppmärksammats av de av frågan berörda.

Sedan ärendet på så sätt förberetts, blev reglementet av Kungl. Maj:t fastställt, utan att någon hänsyn togs till Andra kammarens uttalande önskan att riksdagen före avgörandet skulle bli hörd.

Utskottet anser sig ej böra närmare ingå på den gällande konstitutionella oformligheten, att statsinkomster av den betydelse som telegrafverkets avkastning kunna fastställas utan riksdagens medverkan. Denna fråga har åtskilliga gånger dragits under riksdagens prövning genom förslag till ändringar av regeringsformens § 60 i sådan riktning, att antingen järnvägstrafikmedlen samt telegraf- och telefonmedlen i likhet med postmedlen skola hänföras till bevillningar eller att i nämnda § skola införas bestämmelser varigenom riksdagens rätt att i större eller mindre utsträckning bestämma avgifter för begagnande av statens allmänna inrättningar fastställdes. Denna fråga, som under de senaste tjugo åren, under vilka statens inkomster av de affärsdrivande verken mångdubblats, ej varit föremål för riksdagsbehandling, kan näppeligen mycket längre undgå att tilldraga sig riksdagens uppmärksamhet.

Däremot vill utskottet framhålla den naturliga och berättigade önskan, som riksdagen måste hysa, att bli i tillfälle att ge sin mening tillkänna vid fastställande av de principer, enligt vilka en den svenska allmänheten dagligen och stundligen så intimt berörande angelägenhet, som telefonväsendets organisation utgör, ordnas. Det är väl bekant, att mycket olika synpunkter kunna bli bestämmande för ett telefonsystems organisation t. ex. i fråga om stora eller små frisantalsområden i förening med stora eller små abonnemangsavgifter, grunderna för abonnemangsavgifternas och frisantalsområdenas fastställande, riksamtalstaxans utformande m. m. Att icke riksdagen vid fastställandet av dessa grunder ovilkorligen skall medverka, måste betraktas som en oformlighet, och att Kungl. Maj:t denna gång, sedan andra kammaren uttryckligen begärt att före ärendets avgörande riksdagen skulle bli hörd, underlåtit att förelägga förslaget för riksdagen, kan utskottet icke annat än beklaga.

* * *

I en under förra året av kungl. telegrafstyrelsen utgiven redogörelse för den föreslagna telefonreformen anger styrelsen förslagets ändamål vara att söka bringa enhetlighet, reda och rättvisa i nuvarande ganska kaotiska och i många fall högst orättvisa taxebestämmelser samt

att genom avgifternas lämpliga avpassning möjliggöra ytterligare spridning av telefonen till de mindre hemmen och de mindre näringsidkarne, ej endast i tätt bebyggda, med andra kommunikationsmedel rikligt hugnade trakter, utan även till isolerade, i all kommunikationsväg illa lotade landsdelar.»

Utskottet vill till fullo instämma i detta telegrafstyrelsens uttalande om målet för statens telefonverksamhet och vill därjämte uttala sin stora tillfredsställelse med de delar av det nya telefonreglementet, genom vilka det lyckats telegrafstyrelsen att närma sig målet för sina önskningsar.

En sådan avgjord förbättring är sänkningen av inträdesavgiften från förutvarande 50 kr. till 15. Att denna sänkning i förening med sänkningen av lägsta abonnentsavgiften till 40 kr. givit en kraftig impuls till ökad anslutning till telefonen från samhällsmedlemmar, vilka förut av ekonomiska skäl varit förhindrade till dylik anslutning, men vilkas behov av detta moderna kommunikationsmedel därför ingalunda behöver ha varit mindre, visar den kraftiga ökning av abonnentantalet, som ägt rum sedan den nya tariffen infördes. Under tiden från den 1 dec. 1915—24 mars 1916 har abonnentantalet ökats med 9132 abonnenter, under det att medeltalet för ökningen under motsvarande tid av de närmast föregående fem åren utgjort 2633 abonnenter. Denna kraftiga stegring innebär enligt utskottets förmenande ett starkt bevis för att i stort sett de vägar, på vilka telegrafstyrelsen slagit in, äro de riktiga, då de nackdelar, som med den nya tariffen ovedersägligen äro förenade i den från telefonen hittills utestängda allmänhetens ögon, icke förmått motväga de fördelar, som samtidigt erbjudits. Den andra stora fördel, som den nya tariffen erbjuder, är den ovan omnämnda sänkningen av lägsta abonnemangavgiften till 40 kr. Att denna fördel icke är en fördel på papperet, som endast kommer ett snävt begränsat fåtal till godo, visar de av telegrafstyrelsen lämnade uppgifterna angående abonnenternas fördelning på de olika avgiftsklasserna. Den 24 mars i år tillhörde 47132 abonnenter 40-kronor-klassen; 45634 abonnenter 60-kronor-klassen; 10591 abonnenter 90-kronor-klassen och 3571 abonnenter 120-kronor-klassen, tillhoppa 106928 abonnenter.

Dessa nu anförda siffror angående abonnenternas fördelning och tillströmningen av nya abonnenter visar enligt utskottets förmenande att verkliga förbättringar äro förenade med den nya tariffen, vilka förbättringar för uppnående av de önskemål, som utskottet vill framföra, icke få uppoffras, utan för dessa ytterligare förbättringars vinnande måste andra utvägar sökas.

Telegrafstyrelsen säger sig av ekonomiska skäl varit nödsakad att inskränka områdena för frisantalsrätten, och det är som bekant mot denna åtgärd, som de skarpaste invändningarna beträffande den nya tariffen från allmänhetens sida riktat sig och som givit anledning till det onekneligen på åtskilliga håll starka missnöje som förefinnes med anledning av det nya reglementet. Denna taxeområdesindelning är det även, som är grunden till de från herrar Sommelius och Clason framförda motionerna.

Utskottet vill för sin del för det första villigt erkänna den stora svårighet, som en indelning i frisantalsområden av beskaffenhet att ställa alla till lags, erbjuder. Att frisantalsområden äro önskvärda vill utskottet samtidigt vitsorda. Strävandet hos abonnenterna vid de s. k. nytypstationerna, vid vilka fri samtalsrätt endast åtnjutits till den egna växelstationens abonnenter, att övergå till vanligt abonnemang med fri samtalsrätt över hela redovisningsområdet är ett ytterligare bevis till andra för att den svenska allmänheten, van vid dylika frisantalsområden, även önskar desammas bibehållande.

Vidare vill utskottet erkänna, att det finner den synpunkt, som telegrafstyrelsen anlagt eller att samtalsområdenas geografiska utsträckning bör röna inflytande av antalet inom området befintliga abonnenter, riktig.

Telegrafstyrelsen har på goda skäl icke, som flerstädes i utlandet skett, företagit klassifiering av abonnemangen med hänsyn till folkmängd eller abonnentantal å de olika orterna, utan företagit klassifieringen uteslutande med hänsyn till det olika antal samtal, som till abonnenten förmedlas. Härigenom har bevarats möjligheten att åt den mindre bemedlade befolkningen å orter med tätare folkmängd bevara tillgången till telefon.

Men att från denna vid fastställande av abonnemangsavgifterna principiellt intagna ståndpunkt sluta därtill, att en liknande princip borde tillämpas även vid frisantalsområdenas avgränsning anser utskottet ej riktigt. I synnerhet i ett land som vårt med dess utomordentligt starkt växlande folktäthet och där kolonisationsspörsmålet är av stor betydelse blir det till en angelägenhet av den allra största vikt att kommunikationsmedlen anordnas till förmån och icke till nackdel för de mindre odlade trakterna. Skulle telefonen så anordnas, att åt frisantalsområdena gäves samma geografiska utsträckning över hela landet, skulle uppenbarligen de tätt bebyggda samhällena erhålla oproportionerligt stor valuta för sin abonnemangsavgift i förhållande till abonnenten i de glest bebyggda trakterna. Utskottet kan därför ej finna annat än, att de av

herrar Sommelius och Clason framförda klagomålen rörande förhållandena i Skåne, ej minst den särskilt framhållna förlusten av frisantalsrätt emellan Malmö och Lund, om man jämför dessa förhållanden med tillståndet i övriga delar av landet, sakna berättigande. Telegrafstyrelsen uppvisar, att medelantalet abonnenter den 24 mars 1916 på taxeo-område i Skåne utgör över 2050, under det medelantalet för det övriga riket utanför 70-kilometerområdet kring Stockholm utgör omkring 320. Då detta är medelantalet, varav följer att ett mycket stort antal områden har långt mindre — en stor del faktiskt betydligt under 100 abonnenter — framgår därav, enligt utskottets förmenande, att en utsträckning av frisantalsrätten mellan taxeo-områden sådana som Malmös, som enligt 1913 års statistik och nuvarande områdesindelning äger 6880 abonnenter, och Lunds, som äger 2246 abonnenter, icke är en angelägenhet, som i främsta rummet bör komma i beaktande, då det gäller vidtagande av eventuella förändringar i den nu fastslagna områdesindelningen.

Däremot finner utskottet, att de nya taxeo-områden, som här och var inskjutits mellan förutvarande centralstationer, kommit i en synnerligen missgynnad ställning. Sambandet med den plats, som varit huvudort för det nya områdets affärliv och samhällliga liv, har i regel brutits, och en ny centralstation har skapats, som i de flesta fall aldrig kan tänkas erhålla samma betydelse som den forna centralstationen. Det är sant, att samtidigt givetvis automatiskt behovet av fria lokalsamtal sjunkit, varigenom nedflyttning i den lägsta abonnemangsklassen förekommit i ett större antal fall än vad annars skulle varit förhållandet. Men denna minskade utgift för abonnemang torde i det allra flesta antalet fall ej kunna motväga den ökade kostnaden för rikssamtal. Även bör anmärkas, att om man i en del fall med framgång kan driva den förda argumenteringen, att på grund av abonnemangsvavgiftens sänkning den mindre abonnenten i det avses belägna taxeo-området ej skulle ha kommit i någon avsevärt sämre ställning än han förut intagit, framstår dock hans ogynsamma ställning klart, om man jämför honom med den abonnent, som råkat komma något närmare den forna centralorten och därigenom fortfarande blir i tillfälle att åtnjuta frisantalsrätt och dessutom förmånen av en lägre abonnemangsvavgift, om samtalsens antal i viss grad begränsas. Han får för sin abonnemangsvavgift, kan man säga, en högre kvalitet av samtal — de samtal, som han är i behov av — under det att den andra abonnenten får rätt till fria samtal, som kunna vara mindre nödvändiga under det att han för de samtal, varav han är i

verkligt behov, får betala en extra avgift. Ett dylikt system innebär en orättvisa, som om möjligt bör undanröjas.

Ett typiskt exempel å sistberörde förhållande erbjuder det ofta omtalade fallet vid Nissafors, där ett nytt taxeområde inskjutits mellan Borås och Värnamo, varvid Limmared i Älvsborgs län, som har nästan alla sina förbindelser med sin naturliga huvudort Borås, avskurits från fri samtrafik med denna stad och istället fått tala fritt med Nissafors och andra platser i Småland, med vilka det ej har något behov av förbindelse. Liknande exempel och kanske ännu mer talande sådana kunna framdragas från Småland, där orter, karga och föga utvecklingsbara sådana, avskurits från sin huvudort och fått sitt frisantalsområde begränsat till en liten krets utan någon verklig huvudort. En blick på telefonkartan visar även, att förhållandet är detsamma över hela landet, vilket ju är att vänta, då taxeområdesindelningen utgör ett uttryck för en genomförd princip. Att bakom första kammarens hemställen ligger en önskan att få bort taxeområden av denna art framgår av den i första kammaren förda diskussionen. Att detta dock icke så lätt enbart genom jämkningar och utan att vidröra andra ekonomiska förutsättningar för telefonreformen låter sig göra, anser utskottet uppenbart på grund av den allmänna förekomsten av dylika vanlottade taxeområden. Då utskottet därför uttalar en önskan, att sådana taxeområden måtte i största möjliga mån försvinna och att till dem anslutna växelstationer fördelas till sina gamla huvudorter, sker det med full vetskap om, att förändring i sådant avseende icke kan företagas förrän erfarenhet vunnits om den nuvarande indelningens ekonomiska verkningar och antagligen icke utan att ökade inkomster på annat sätt avvinnes telefontrafiken. Om därför en omreglering i den utsträckning, som första kammaren synes förutsätta, icke omedelbart kan företagas, får detta enligt utskottets förmenande icke utgöra hinder för att under väntetiden på en dylik omändring företaga enstaka överflyttningar av växelstationer från det ena till det andra taxeområdet, när vägande skäl härför kunna anföras. Även enligt andrakammarsutskottets förmenande synes taxeområdesindelningen hava skett under allt för livligt skattande åt de geografiska synpunkternas avgörande betydelse på bekostnad av hänsynen till samhörigheten mellan respektive orter. Den behandling, som ärendet undergått innan reglementet erhöll sin nuvarande gestaltning, visar, på samma gång som därav framgår uppgiftens svårighet, att det slutliga avgörandet ofta skett efter stor tvekan och under skiljaktiga meningar mellan telegrafstyrelsen och Kungl. Maj:t. Utskottet håller nu före, att sedan riksdagen uttalat sin mening om i vilka avseenden förändringar borde vidtagas i nu gällande regle-

mente, Kungl. Maj:t skulle kunna finna skäligt att i en del tveksamma fall, där utslaget förut utfallit emot respektive orters önskingar, nu vid förnyad prövning låta sin förut hysta tvekan utmynna i ett bifall till förut eller hädanefter gjorda framställningar. Det är en dylik förnyad granskning, som utskottet i första hand hemställer att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla att få utförd.

Telegrafstyrelsen yttrar i sitt utlåtande (Bil. 1) att inom vissa områden utvexlades före reformens genomförande avgiftsfria samtal på en så avsevärd landsledningslängd, att det för telegrafverket var nödvändigt att åvägabringa en ändring däruti, innan abonnent- och landsledningsantalet inom den vuxit så, att lokalnäten där kunde befaras bli rent av förlustbringande för statsverket. Utskottet vill i förbigående anmärka, att av de fem frisantalsområden, från vilka denna fara skulle hota, åtminstone de tre, Göteborgs, Vänersborgs och Växjö, av vilka de två sist nämnda tillhöra de värst stympade, åtminstone enligt 1913 års statistik visa ett mycket gott ekonomiskt resultat.

Härefter vill utskottet något uppehålla sig vid den allmänna synpunkt som av telegrafverket här anlagts.

Utskottet finner uppenbart, att på grund av telefontrafikens beskaffenhet en ökad trafik kan medföra ett försämrat ekonomiskt resultat, nämligen så framt abonnemangsavgifterna äro fixa. Men när och med rätta telegrafverket slagit in på den vägen, att debitera abonnemangsavgifter i visst förhållande till antalet samtal, förefaller det utskottet sannolikt, att den försämrade ekonomiens inträdande i de flesta fall får sin förklaring därav, att abonnemangsavgifterna för i livligt bruk varande telefoner bestämts till för låga belopp. En enkel uträkning utvisar, att en 40 kronors abonnent för sina 900 samtal för närvarande får betala 4,44 öre per samtal, en 60 kronors abonnent 2,4 öre per samtal, en 90 kronors abonnent 1,8 öre och en 120 kronors abonnent 1,2 öre. Sant är, att vissa grundkostnader få anses gemensamma för alla abonnenter och böra på dem fördelas lika, varigenom proportionerna ej bli fullt så stora som de nu uträknade, och sant är även, att vid all partiförsäljning plägar lämnas rabatt, men dock torde den anmärkningen kvarstå, att den rabatt, som här lämnats de större förbrukarne, förefaller väl rundligt tilltagen. I telegrafstyrelsens i februari 1915 avgivna förslag äro även två höga abonnemangsklasser till respektive 140 och 160 kronor medtagna, vilkas bortfallande i det nu antagna förslaget utskottet finner anmärkningsvärt. Utskottet anser det önskvärt, att telefonsystemets ökade kostnader för ökad samtalsfrekvens täckas av dem, som förorsakat denna ökade frekvens och ej

genom en alla träffande förminskning av samtalsområdena, varigenom kvaliteten av den mindre förbrukarens samtalsrätt försämras.

Nu är ju förhållandet det, att abonnemangsavgiften även sänkts, och det stora antalet av 40 kronors abonnenter visar, att denna sänkning kommit att spela en icke obetydlig ekonomisk roll för telegrafverket. Att en dylik sänkning berättigar till en inskränkning av frisamtalsområdena är givetvis en sanning, men bör denna inskränkning då, om den måste företagas, gå ut över områden där abonnenterna genom tillträde till en verklig centralort eller till en stor abonnentkrets äger fullgod ersättning för sin avgift. Man bör undvika, att redan vanlottade trakter få sina kommunikationsmedel försämrade.

Genom detta förord för borttagandet av de nyskapade taxeområdena i obygderna anser sig utskottet i främsta rummet hava tillmötesgått de av herr Magnusson i hans motion framförda synpunkterna, med vilka utskottet sympatiserar, men mot vilkas fulla realiserande ställa sig oöverstigligen ekonomiska svårigheter på sätt som av telegrafstyrelsen i dess utlåtande (Bil. 2) framhålles.

Dock vill utskottet på ytterligare en punkt uttala sin anslutning till den av herr Magnusson framförda tankegången, nämligen beträffande kostnaden för skötseln av de av telegrafverket icke underhållna växelstationer, d. v. s. de växelstationer, som hava mindre än 50 abonnenter. Före det nuvarande reglementets införande bidrog telegrafverket med 10 kronor pr abonnent till skötseln av dessa växelstationer, då de kommit upp till ett abonnentantal av 25 abonnenter, och beräknade telegrafverket, att detta bidrag skulle täcka ungefär hälften av kostnaden för växelstationens skötsel. Genom det nya reglementet slopades dessa bidrag, varigenom i åtskilliga fall den beviljade nedsättningen i abonnemangsavgift till 40 kronor blivit illusorisk. Utskottet finner det önskvärt, att dessa bidrag återinfördes, varvid bidrag även borde kunna lämnas till stationer med mindre än 25 abonnenter. Möjligen kunde en begränsning nedåt till 10 abonnenter införas. Även kunde tänkas att det beviljade bidraget sattes i direkt proportion till antalet abonnenter, så att exempelvis vid en station med 30 abonnenter telegrafverket bidrog med trettio femtiondedelar av den normala kostnaden för en dylik växelstation. Vad däremot herr Magnussons yrkande på bidrag till abonnentledningarna beträffar, torde enligt utskottets förmenande, hur önskligt ett dylikt bidrag än vore, för närvarande ett dylikt projekt icke vara ekonomiskt genomförbart.

Vidkommande det i herr Pålssons motion gjorda yrkandet har utskottet ej funnit skäl för bifall därtill föreligga. Den särställning,

som härigenom skulle beredas en residensstads invånare, finner utskottet icke berättigad. I de större länen med avsevärda avstånd till residensstaden skulle även genom bifall till den föreslagna åtgärden en icke obetydlig inkomst berövas telegrafverket. Däremot finner utskottet, att lättnader för allmänhetens telefonkorrespondens med allmänna verk och inrättningar, med vissa ämbetsmän, med vilka allmänheten har direkt att göra, sjukinrättningar, läkare m. fl. vare sig dessa äro belägna eller bosatta inom residensstaden eller å annan ort äro synnerligen önskvärda. Det i telefonreglementets 16 § mom. 4 omnämnda stjärnabonnemang för vissa verk, inrättningar och ämbetsmän är härvidlag en lämplig grund att bygga på och borde denna anordning kunna ytterligare utsträckas till allmänhetens gagn. De medgivanden, som telegrafstyrelsen på detta område kan och bör lämna, böra dock icke gå så långt, att verkets självkostnader för dessa telefoner icke täckas. Men däremot böra de institutioner, av vilka allmänheten kan hava gagn att stå i denna avgiftsfria kontakt med och vilka institutioner även själva kunna ha gagn av att allmänheten lätt kan nå dem med meddelanden, tillhållas att bekosta sig dylikt abonnemang. En annan icke otänkbar anordning, som även skulle innebära ett tillmötesgående mot den tankegång, som delvis ligger till grund för herr Pålssons motion, vore att varje telefonabonnent tillerkändes rätt att bliva debiterad för alla eller vissa till honom ställda rikssamtal.

Till sist vill utskottet beröra den av herr Söderberg i Hobbörn framförda frågan om frånvaron av de förut brukliga femårskontrakten med telegrafverket. Enligt utskottets förmenande innebär befrielse för abonnenten att underskriva ett dylikt kontrakt i det övervägande antalet fall en avsevärd fördel för abonnenten. Skulle emellertid en allmän önskan att erhålla dylikt kontrakt visa sig, torde det, enligt vad utskottet inhämtat, antagligen ej komma att möta något hinder från telegrafverkets sida.

Sedan utskottet nu framhållit de förändringar av det nuvarande telefonreglementet, som synas utskottet i främsta rummet önskvärda, går utskottet att närmare angiva, huru det tänkt sig att de med dessa förändringar förenade kostnader skola täckas. Att dessa kostnader böra täckas med telegrafverkets egna inkomster finner utskottet uppenbart, och torde detta sannolikt kunna ske även utan alltför stora svårigheter och utan överdrivet betungande av den mera gynnsamt situerade trafikerande allmänheten.

Telegrafverket har under de sista tio åren i genomsnitt lämnat en avkastning av 7,9 procent å av verket disponerat kapital; under den

därförut liggande tioårsperioden var motsvarande siffra 9,7 procent. Denna avkastning är givetvis mycket god, men någon avsevärd minskning av densamma anser utskottet icke tillräddig. Ehuru staten bör undvika att utnyttja kommunikationsverken som skatteobjekt, är det önskvärt att dessa verk äga förmåga att förränta och amortera i dem nedlagt statskapital. Då telefonen hittills har förmått, utan att behöva pålägga samfärdseln betungande avgifter, — tvärtom äro vårt lands telefonavgifter jämförda med i utlandet brukliga särdeles låga — upprätthålla nu nämnda princip, vill utskottet för sin del ingalunda förorda åtgärder, som skulle förorsaka en avsevärd försämring av telegrafverkets nuvarande avkastning. Dock anser utskottet, att den avkastning, som nu erhålles, är så pass hög, att varje höjning av densamma får karaktären av en indirekt beskattning och ger fog för den framställda anmärkningen mot den nya telefentariffen, att densamma avsett att åstadkomma en dylik beskattning. Skulle därför resultatet av den nya tariffens verkningar bliva det, att ett större överskott än förut erhålles, bör åtminstone detta överskott göras tillgängligt för åstadkommande av de av utskottet förordade förändringarne.

Vidare finner utskottet att, en eventuell höjning av abonnemangsavgifterna för mycket anlidade telefoner bör tillgripas i överensstämmelse med vad utskottet härom förut yttrat.

Till sist vill utskottet påpeka, att möjlighet till betydande inkomstökning för telegrafverket gives genom tillämpning inom Stockholmsrayongen av det för det övriga Sverige nu gällande reglementet. Inom denna rayon — området inom 7 mil från Stockholms stortorg — fanns vid slutet av 1915 32,397 abonnenter, d. v. s. ungefär en tredjedel av det sammanlagda antalet abonnenter inom hela det övriga Sverige. Telegrafverkets inkomst per apparat inom Stockholm var 1913 4 kronor 18 öre, under det att medeltalet för hela riket var 17 kronor 9 öre. På grund av konkurrensen med det enskilda telefonbolaget i Stockholm har den oformligheten inträffat att för åstadkommande av önskvärd rentabilitet av telegrafverket det övriga, delvis glest befolkade landet måst ikläda sig drygare kostnader för telefon än huvudstaden. Det kan sättas ifråga, huruvida detta tillstånd lämpligen bör få fortfara tills Stockholmstelefonens koncessionstid utlöper eller rimlig överenskommelse kan träffas med det enskilda bolaget. Anses detta icke få ske, kan ifrågasättas, huruvida ej, i likhet med vad som förra året föreslogs, en telefonskatt borde tillgripas som medel för möjliggörande av tillämpning av för det övriga riket gällande bestämmelser även i huvudstaden med omnejd.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

1) att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an- hålla att Kungl. Maj:t täcktes

dels omedelbart låta landets indelning i telefon- taxeområden undergå en förnyad granskning samt med ledning härav vidtaga ändringar beträffande så- dana taxeområden, varest yppade missförhållanden vore särskilt framträdande och erforderliga ändringar borde kunna utan genomgripande rubbning av gällande telefonreglementes allmänna grunder vidtagas,

dels ock, sedan vidare erfarenhet vunnits rörande verkningarna av nämnda reglemente, upprätta och för riksdagen framlägga förslag till förändringar därutin- nan med hänsyn till de synpunkter, som av utskottet blivit härovan framhållna; samt

2) att förevarande, av herrar Pålsson, Somme- lius, Söderberg i Hobborn, Magnusson i Skövde samt Clason väckta motioner, i den mån de ej blivit genom den under punkt 1 härovan gjorda framställning be- svarade, icke måtte till någon andra kammarens åt- gärd föranleda.

Stockholm den 16 maj 1916.

På utskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Till förslag nr 6 i 13 saml. 3 avd.

Bilaga 1.

Till Riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott.

Av Kungl. Maj:t anbefalld att avgiva yttranden över dels en inom andra kammaren väckt motion, nr 51, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot obilligt begränsande av telefonsamtalens avgiftsfrihet, dels en inom första kammaren väckt motion, nr 66, angående skrivelse till Konungen med begäran om en ny uppdelning av telefontaxeområdena inom riket, får telegrafstyrelsen rörande båda motionerna i ett sammanhang anföra följande.

I båda de för telegrafstyrelsens yttrande överlämnade motionerna tages huvudsakligen sikte på ett och samma förhållande, nämligen den taxeområdesindelning i telefonhänseende, som genom det av Kungl. Maj:t den 29 november 1915 stadfästa telefonreglementet blivit gällande i riket. Båda motionärerna anse ändringar i denna indelning önskvärda och båda framhålla dessutom särskilt samma speciella ortsintressen, i det motionen i första kammaren särskilt avser en ändrad uppdelning av taxeområdena i Skåne och motionen i andra kammaren som särskilt önskemål sätter, att linjen Lund—Malmö må komma att utgöra fritt telefonsamtalsområde. Första kammarens första tillfälliga utskotts hemställan med anledning av den förra motionen — att första kammaren för sin del ville besluta att hos Kungl. Maj:t i underdånig skrivelse anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om sådan jämkning i taxeområdesindelningen, att de missförhållanden, som utskottet ansåg vara i dess utlåtande påvisade, i möjligaste mån måtte undanröjas — innebär även ett instämmande i motionens syfte, och då första kammarens beslut gått i den av utskottet förordade riktningen, har det synts telegrafstyrelsen lämpligt icke blott att i ett sammanhang avhandla de båda motionerna utan även att i detta sammanhang upptaga till bemötande en del i utskottets utlåtande och i den första kammarens beslut föregående diskussionen gjorda uttalanden.

Vad till en början taxeområdesregleringen i dess helhet beträffar, har i den inom första kammaren väckta motionen, bland annat, tillvägagångssättet vid bestämmandet av centralpunkter för de nya frisamtalsområdena blivit föremål för motionärens kritik. Efter relaterande av den metod, som kommit till användning vid de genom telefonreglementet fastställda taxeområdenas anordnande, en metod, som i full överensstämmelse med motionärens framställning bestått uti inskjutande emellan de gamla centralstations- eller redovisningsområdena av nya områden för rikssamtalstaxans tillämpande, där de gamla redovisnings-frisamtalsområdena under telefonnätets successiva utveckling vuxit till allt för stor omfattning, säger nämligen motionären: »Erkänner man — — — —, att uppkomsten av de tidigare centralstationerna och frisamtalsområdena berott på tämligen tillfälliga förhållanden, vid vilka 'tanken på likformighet och rättvisa' icke varit den 'avgörande' faktorn, så är det tydligt, att bevarandet av just dessa centralstationer såsom norm för frisamtalsområdena icke garanterar 'likformighet och rättvisa' vid en ny uppdelning.»

Det kan ju icke förnekas, att denna motionärens utsago vid en ytlig granskning förefaller ganska berättigad. Och man måste ju medgiva, att det vid en genomgripande reform av landets telefonväsende kunde legat nära till hands att stryka ett streck över hela den hittillsvarande utvecklingen och slå in på fullkomligt nya men också lika oprövade vägar vid åstadkommandet av ett system för statens telefondrift, som kan bliva varaktigt bestående under den framtida utvecklingen.

Den radikalaste och rättvisaste utvägen hade därvid varit att låta varje station, central- eller växel-, bilda ett frisamtalsområde för sig med avgift för varje samtal, som berör en annan station. Denna idé i något inskränkt form har ju också prövats under de senare åren genom de från och med år 1909 införda, s. k. nytypsväxelstationerna. Abonnenterna vid dessa hava åtnjutit förmånen av en synnerligen låg abonnemangsavgift, men hava till gengäld måst erlägga avgift för varje samtal utom det egna stationsnätet. Det har visat sig, att den årliga inkomsten per abonnent vid en sådan station i genomsnitt varit någorlunda jämförbar med årsinkomsten per abonnent vid telegrafverkets övriga stationer. Men det har även å andra sidan blivit tydligt, att en betydligt större del av inkomsten från en sådan station, nämligen den som härlett sig från samtalsinkomsterna inom redovisningsområdet, måst användas till ökade utgifter för samtalsexpedieringen från och till stationen. Man kom underfund med, att den låga samtalsavgift — 5 öre — som var den oftast förekommande vid dessa stationer, i det allra närmaste om ej fullständigt åtgick för den expeditions-kostnad, som ett samtal för denna avgift drog. Stödd på denna erfarenhet och dessutom på iakttagelsen, att systemet icke i längden tillfredsställde abonnenterna, en iakttagelse, som bestyrktes av det förhållandet, att allt flera stationer av detta slag på grund av abonnenternas önskan ändrats till växelstationer av den förut vanliga typen, kom man således i tvekan, om det vid en modernisering av telefonväsendet kunde vara skäl att fortsätta med detta system, helst som det var tillfyllest uttrönt, att den lägsta samtalsavgift, som därvid kunde komma i fråga med anspråk på ekonomisk bärighet, var 10 öre. Dessutom togs även i betraktande, huru synnerligen invecklad administreringen av ett system med särskild rikssamtalsavgift för varje station, även den obetydligaste, skulle bliva.

Det är visserligen sant, att ett liknande system användes i vårt grannland Danmark och där synes fungera till belåtenhet, men man får därvid taga i betraktande, att samtalsavgiften i Danmark genom landets ringare utsträckning givetvis är betydligt lätthanterligare än den skulle bliva i Sverige med dess betydligt större stationsantal och dess genom den större vidsträcktheten avsevärt flera taxessatser.

Under arbetet med telefonreformen kom man således rätt snart underfund med, att en annan väg måste sökas för att finna ett system för samtalsavgifternas utgående, mera lämpat efter landets förhållanden samt abonnenternas önskan och deras trevnad av telefonen.

En ren rutindelning av landet hade ju varit en synnerligen enkel utväg för att lösa frågan om avgiftsfria eller avgiftsbelagda samtal, och det förefaller, som om ett sådant system föresvävat motionären såsom det rättvisaste. Den nödvändiga förutsättningen för att ett sådant system skall verka någorlunda rättvist är emellertid, att befolknings- eller rättare abonnenttäteten är någorlunda jämnt fördelad över hela landet. Att detta i Sverige icke är förhållandet, är allmänt bekant.

Ju mera frågan avhandlades, ju mera stadgades övertygelsen, att den för Sverige lämpligaste anordningen, då det gäller frågan om avgiftsfria eller avgiftsbelagda telefonsamtal, är att bygga vidare på den ordning, som för större delen av landet — om

än med vissa mera betydande undantag, såsom i Skåne och trakten omkring Stockholm — vuxit fram så att säga av sig själv allt ifrån den tid då riksledningsnätet började utvecklas. Denna ordning innebar, att redovisningsområdena omkring centralstationerna blevo frisantalsområden, från vilka avgift utgick för samtal till andra redovisningsområden.

Det är ju därvid sant, att dessa redovisningsområden så att säga slumpvis kommo att bilda frisantalsområden, men det måste betonas, att deras medelpunkter, centralstationerna, genom sin belägenhet i städer eller därmed jämförliga samhällen voro centralorter för den omkringliggande landsbygden, i vilken redan funnos eller, efter hand som telefonnätet utvecklades, uppstodo växelstationer, som genom landsledningar voro anknutna till centralstationen och bildade dess redovisningsområde. Och det lär väl knappast kunna vara tvekan om, att just förefintligheten inom varje område av en verklig centralort gjorde dessa centralstations- eller redovisningsområden lämpliga till frisantalsområden.

Vid den tidpunkt, då denna ordning i och med riksledningsnätets tillkomst började utvecklas i större delen av södra och mellersta Sverige samt i det norrländska kustlandet, fanns ej heller den anmärkningen mot områdena, att de i storlek i väsentligare mån skilde sig från varandra. Telefonnätet var nämligen då ännu i allmänhet begränsat till den närmaste landsbygden omkring varje centralstation. I de tätare befolkade delarna av landet, där också städerna ligga varandra närmare, voro områdena redan från början tämligen väl begränsade sinsemellan, medan däremot i folkfattigare bygder, där städerna och centralstationerna ligga på mera betydande avstånd från varandra, redovisnings-frisantalsområdena, ifrån att från början hava varit begränsade till den närmaste landsbygden omkring varje stad, så småningom i och med telefonnätets utbredning till mera avlägsna bygder kommo att svälla ut i omfång på ett sådant sätt, att vid reformens genomförande områden funnos, inom vilka avgiftsfria samtal fingo utväxlas på mer än 100 kilometers landsledningslängd. Att detta fått ske, har icke berott på telegrafstyrelsens uppfattning om det lämpliga däruti. Snarare kan det sägas, att förhållandena utvecklats på detta sätt under den tid en fullständig och för framtiden bestående, på erfarenheten och det så småningom samlade materialet av ekonomisk statistik byggd telefonreform varit under förberedning och innan denna hunnit slutligt utarbetas.

Oavsett dessa utväxter på systemet kom man emellertid till den övertygelsen, att den så småningom framvuxna ordningen med redovisningsområdena såsom frisantalsområden var den för landet lämpligaste, särskilt därför att dessa områden så att säga automatiskt reglerades av den olika befolkningstätheten i olika delar av landet. Ty där befolkningstätheten är större och städerna ligga varandra närmare, där krympa i allmänhet områdena geografiskt tillsammans, medan samtidigt abonnentantalet stiger, och i de mera glest befolkade delarna av landet få områdena, även efter den begränsning i omfång, som reformen innebär, svälla ut något mera i geografiskt hänseende, så att inom dessa områden avgiftsfria samtal få utväxlas på större landsledningslängd såsom rättvis ersättning för att oftast inom dem ett mindre antal abonnenter äro att träffa med ett telefonsamtal.

Vid den omreglering, som företogs och blivit fastställd genom telefonreglementet, gick man därför tillväga på det sätt, att de gamla frisantalsområdena bibehöllos så långt detta lät sig göra och endast uppdelades i de fall, då de svällt ut allt för mycket. Detta var särskilt fallet med Gävle, Göteborgs, Uppsala, Vänersborgs och Växjö frisantalsområden. Inom dessa områden utväxlades före reformens genom-

förande avgiftsfria samtal på en så avsevärd landsledningslängd, att det för telegrafverket var nödvändigt att åvägabringa en ändring häruti, innan abonnent- och landsledningsantalet inom dem vuxit så, att lokalnäten där kunde befaras bliva rent av förlustbringande för statsverket. Att denna ändring kändes för abonnenterna besvärande, i synnerhet inom de områden, där man förut haft 50 kronors abonnemangsavgift och nedsättningen till 40 kronor icke innebar full ersättning för den upphävda samtalsfriheten, kunde under den ekonomiskt bjudande nödvändigheten icke få utgöra ett hinder för ändringens genomförande.

Den nu gällande områdesindelningen hade redan tidigare successivt ordnats i det norrländska inlandet, så att i stort sett för denna vidsträckta del av landet reformen endast innebar ett reglerande av samtalsavgifterna till likformighet med det övriga Sverige. I en del fall innebar nog detta en ökning av förutvarande avgifter, men såsom regel torde kunna sägas, att regleringen av såväl abonnemangs- som samtalsstaxan medfört en rätt avsevärd sänkning av de hittillsvarande avgifterna i Norrland. Telegrafverket har därvid i den mån det varit möjligt på telefonväsendets område följt de föredömen, som redan av andra statens affärsdrivande verk blivit tillämpade, nämligen att för Norrland något eftersätta de bärighetsfordringar, som av statsmakterna hittills gjorts gällande för det i telegrafverkets anläggningar nedlagda kapitalet.

Om telegrafstyrelsen med det anförda lyckats visa, att de gamla centralstationsområdena — tvärt emot motionärens uppfattning — i stort sett voro lämpliga för Sverige såsom utgångspunkter för en för framtiden bestående områdesindelning, då det gäller övergång från avgiftsfri till avgiftsbelagd samtalstrafik, och att den automatiska krympningen eller utvidgningen av dessa områden, beroende på befolkningstätheten i de olika landsdelarna, är synnerligen lämplig för vårt land, som just ur befolkningstäthetens synpunkt erbjuder så olika förhållanden, så måste det också vid en opartisk granskning finnas naturligt, att vid systemets utformning enligt de nya principerna för rikssamtalsstaxan fågelvägsavståndet mellan en viss ort och de omkringliggande central- eller taxestationerna i allmänhet måste bliva bestämmande för ortens hänförelse till det ena eller andra taxeområdet. Men denna norm har på intet sätt tillämpats rigoröst, utan jämkningar i avståndsprincipen hava efter framställningar från abonnenterna gjorts i alla de fall, där telefonnätet redan är så utvecklat eller av andra anledningar — såsom land- eller sjögränser — så avslutat, att ett brytande mot huvudregeln icke ansetts innebära en fara för att den framtida utvecklingen återigen skall medföra samma olägenheter, som man genom reformen sökt råda bot för, nämligen avgiftsfria samtal på så långa landsledningar, att därigenom nätens bärighet kan sättas i fara. Att därvid överflyttningar från ett förutvarande frisantalsområde till ett nytt sådant, oaktat den mest utpräglade önskan att i görligaste mån undvika dem, likväl måst förekomma, är ju beklagligt, men var nödvändigt, då ju hittills inga som helst restriktioner funnits mot en ny stations anslutande till en centralstation, även om denna varit avsevärt längre bort belägen än en annan. Och att missnöje i sådana fall kommer till synes, torde icke så mycket bero på ökade utgifter, som överflyttningen medfört, utan snarare på abonnenternas helt naturliga reaktion mot ändring av förhållanden, varvid de sedan gammalt varit vana.

Man skulle ju, om man velat slingra sig undan den i vissa avseenden obehagliga nödvändigheten att resolut rätta till de värsta oformligheterna, kunnat tänka sig en medelväg, med bibehållande av de förutvarande frisantalsområdena orörda, genom den anordningen, att inom var och en av de efter samtalsmängden fastställda abonnemangsklasserna bestämts olika årsavgifter, beroende till sin storlek av den olika läng-

den på de landsledningarna, som förmedlade de avgiftsfria samtalen inom området. Denna skenbart riktiga tanke kunde dock ej fullföljas, enär dels en sådan årsavgifternas ytterligare sönderdelning såväl inom samma abonnemangsklass som inom samma samtalsområde skulle i synnerligen hög grad komplicerat abonnemangssystemet och på grund därav medfört ökade administrativa kostnader, som i sin ordning måst verka höjande på årsavgiftens grundbelopp, dels för övrigt anordningen skulle inneburi en ny orättvisa, som till på köpet skulle tyngst drabbat de ekonomiskt sämst situerade abonnenterna. Dessa, vilka mera sällan behöfve taga de längre ledningarna i anspråk för sina samtal, skulle nämligen betungats med en för deras behov onödigt hög årsavgift därför att andra abonnenter skulle få avgiftsfritt anlita ledningarna för sitt kanske dagliga telefonbehov. Riktigare och mera praktiskt befanns det då att bestämma en viss gräns, inom vilka alla, små och stora telefonkunder, betala samma låga årsavgift, varjämte den, som ville gå därutöver, finge betala en viss avgift för varje sådant samtal. På detta sätt har man kommit till den nuvarande regleringen, varigenom utgiften för telefonens begagnande och utsträckningen av området därför rättvisare fördelats mellan stora och små abonnenter inom samma klass. Därigenom kan t. ex. en småbrukare reda sig med 40 kronors årsavgift jämte en och annan tioöring, då han någon gång behöver telefonera utöver taxegränsen, i stället för att eljest betala 60—70 kronor om året och dymedelst bidra till taxegränsens för honom själv obehöfliga utvidgning endast för att bereda godsägare och en och annan industriidkare möjlighet att dagen i ända komma i avgiftsfri förbindelse med en avlägsen ort. Därigenom bevaras och påskyndas även den utveckling av telefonväsendet på landsbygden, vilken eljest genom den tänkta modifikationen ovillkorligen skulle kvävts eller åtminstone betydligt hämmats.

Telegrafstyrelsen tillåter sig härefter att upptaga till bemötande ett annat uttalande av samma motionär, nämligen att en renodlat finansiell synpunkt icke tillämpas i den verkställda tariffreformen. Om man får döma av det uttalande, som strax förut gjorts om innebörden av denna renodlade finansiella synpunkt, nämligen att »varans pris uteslutande göres beroende av omkostnaderna för dess tillhandahållande», måste telegrafstyrelsen med bestämdhet försäkra, att just denna synpunkt fått göra sig gällande vid förslagets utarbetande, så långt detta varit möjligt och lämpligt inom ett land av så växlande beskaffenhet som Sverige. På avkastningen av näten inom olika centralstationsområden inverka emellertid faktorer, som göra det antagligt, att även under den nya ordningen ojämnheter i denna måste komma till synes.

Ju större abonnentantalet är eller blir inom ett område — och att väsentliga olikheter härutinnan alltjämt måste förekomma torde icke kunna undvikas — ju mindre anpart kommer på varje abonnent eller apparat av de kapitalutlägg, som icke lämna någon direkt avkastning, nämligen särskilt mellanortsledningarna inom området. Ty det är ju klart, att ju större abonnentantalet inom området är, ju bättre kunna ledningarna utnyttjas och ju mindre blir ledningskostnaden per abonnent. Såsom en i någon mån medverkande faktor, då det gäller ojämnheter i de olika områdenas avkastning, vill telegrafstyrelsen dessutom återigen framhålla avsikten att genom taxorna i viss grad bereda lättnad för abonnenterna i glest befolkade bygder, särskilt i Norrlands avlägsnare och kargare trakter. Att detta kommer att inverka på avkastningen av norrlandsområdenas nät, är ju tydligt, men också enligt telegrafstyrelsens mening fullt berättigat. Detsamma kan icke sägas om lättnader, vilka, utan att vara särskilt avsedda och lämpade för telefonväsendets sunda utveckling, skulle beredas delar av landet, där förut alltför stora förmåner i förhållande till övriga landsdelar förekommit,

även om dessa förmåner icke kommit till synes genom direkt och påtaglig nedgång av avkastningen under den bärighetsprocent, man har rätt att fordra av ett fullt utvecklat, modernt telefonväsende.

I fortsättningen av sin utredning om de ekonomiska synpunkternas inverkan på taxeo­mrådesindelningen synes motionären till en viss grad vara ense med telegrafstyrelsen i den uppfattning, som här ovan närmare avhandlats, att de rikare bygderna böra hjälpa de kargare, men så kommer han åter in på frågan om storleken av taxeo­mrådena, och då förklarar han kategoriskt, att det är motsatsen till rättvisa att inskränka frisamtalsområdena ju mera anslutning telefonen erhåller på en viss trakt och ju större vinst den i följd därav lämnar. Den uppfattning av frågan, som därmed kommer till synes, måste telegrafstyrelsen återigen framhålla såsom enligt dess mening missvisande. Det måste upprepas, att det ligger rättvisa uti att de befolkningstätare taxeo­mrådena bliva geografiskt mindre på samma gång som de bliva abonnentrikare. Det måste ligga sanning uti, att ett än så litet taxeo­mråde med 1,000 abonnenter fullt uppväger det ur geografisk synpunkt största taxeo­mråde, som endast äger 100 abonnenter. Och därför att det är en sanning, att administrations- och övriga kostnader per abonnent eller apparat bliva mindre i ett geografiskt mera begränsat taxeo­mråde med stort abonnentantal än i ett geografiskt omfångsrikare med ringa abonnentantal, och således i det förra avkastningen blir större per abonnent och apparat än i det senare, så är det icke desto mindre en sanning, att den valuta som för abonnemangsavgiften lämnas i det förra taxeo­mrådet blir större än den, som kommer abonnenterna till del i det senare.

För att hålla avkastningen lika i de båda områdena skulle det ju krävas högre abonnemangsavgift inom det senare, men den utvägen anser ju till och med motionären gå utom rättvisans och det lämpligas ramar.

Då motionären till fördel för sina synpunkter gör jämförelser mellan förhållanden inom det s. k. 70-km-området omkring Stockholm och andra delar av landet, jämförelser, vari han biträdes av motionären i andra kammaren, måste telegrafstyrelsen framhålla, att dylika jämförelser mer eller mindre äro meningslösa, så länge konkurrensen med det stora enskilda telefonnätet nödgar telegrafverket att bibehålla i stort sett samma förhållanden, som bolaget infört. Och dessa förhållanden lära icke, huru önskligt för statsverket det i ekonomiskt avseende än skulle vara, kunna rubbas, förrän koncessionstiden för bolaget utgått eller telegrafverket beretts tillfälle att öfvertaga dess nät.

För att därefter övergå till utskottets uttalanden om taxeo­mrådesregleringen, så innebära dessa, att, under det ändringarna i inträdesavgiftens storlek och abonnemangstaxan icke med fog kunna bliva föremål för anmärkningar, indelningen i taxeo­mråden skett på ett sätt, som i talrika fall står i tydlig motsats till allmänhetens önskemål och intressen.

För telegrafstyrelsen är det iögonenfallande, att detta uttalande tillkommit utan att utskottet inhämtat några upplysningar om de grunder, varpå denna indelning uppbyggts, eller tagit någon hänsyn till de ekonomiska konsekvenser, som en ändring av densamma måste medföra. Det förefaller, som om utskottet ställt sig på den ståndpunkten, att *det* i reformen, som vunnit dess gillande, kan bibehållas utan någon som helst ändring, även om de delar av systemet, som av utskottet underkännas, bliva förändrade, så att det missnöje, som kommit till synes bland allmänheten, blir hävt.

Det kan icke förnekas, att en sådan uppfattning är väl ytlig, och det torde få anses ligga i öppen dag, att ändringar av större eller mindre detaljer i det antagna

systemet måste medföra större eller mindre rubbningar av det ekonomiska resultat, som systemet efter så noggranna utredningar och beräkningar, som det varit möjligt att åstadkomma, ansetts skola medföra. Det är ju nämligen klart, att en jämkning av områdesindelningen, som tilläventyrs någon medlem av utskottet anser vara nödvändig för att tillfredsställa allmänhetens på den orten speciella intressen, icke kan eller bör företagas, utan att samtidigt *alla liknande fall inom hela landet* göras till föremål för ändring, även om därigenom i de flesta fallen ändringen skulle innebära ett borttagande av sedan lång tid tillbaka hävdvunna och utan klagomål burna avgifter.

Om en ort under den gamla ordningen för telefonväsendet erhållit förmåner, då det gäller rätten till avgiftsfria samtal, som till och med avveko från det i allmänhet vanliga på en tid, då föga eller ingen hänsyn togs till det avstånd, varöver avgiftsfria samtal genom en stationsanläggning kommo att utväxlas, får det väl icke anses innebära ett brott mot rättvisa och allmänhetens intressen i vidare bemärkelse sett, om vid en allmän reglering till likformighet inskränkning av en sådan allt för stor förmån sker till fördel för andra landsdelar, där abonnenternas rättigheter under den gamla ordningen varit väl mycket kringskurna. Ty med bibehållande av den hittillsvarande ekonomiska grundvalen för statsverkets telefonverksamhet var det — Telegrafstyrelsen upprepar det — vid regleringen nödvändigt att något inskränka på förmånerna för abonenterna i en del bygder för att därigenom kunna något öka de hittills allt för små förmånerna för abonnenterna i andra.

Skulle den önskan göras gällande, att regleringen lägges så, att alla gamla förmåner, som en del av abonnenterna varit i åtnjutande av, bibehållas, och följaktligen i och med densamma tilldelas även sådana abonnenter, som förut icke åtnjutit dem, är det ju tydligt, att detta måste innebära en avsevärd rubbning av de hittillsvarande ekonomiska grunderna, och statsverket måste antingen beräkna en avsevärt mindre avkastning av rikstelefonnätet eller också måste såväl inträdesavgiften som abonnemangs- och samtalstaxan avsevärt höjas för att utjämna den förlust, som en sådan utvidgning av frisantalsområdena över hela landet skulle innebära.

Att den sist nämnda utvägen skall tillgripas, torde knappast utskottet avse. Ty det lär väl icke råda någon tvekan om, att just nedsättningen av inträdesavgiften och minimiabonnemangsavgiften redan nu hunnit visa sig särdeles uppskattad av särskilt landsbygdens befolkning och även av de mindre bemedlade i städerna. Och den får väl dessutom utan tvekan medgivas vara till nytta för utvecklingen av landets telefonväsende och därmed även för landet i dess helhet. Den ovanligt starka abonnenttillströmning, som kommit till synes i och med tillämpandet av telefonreglementets bestämmelser — under tiden 1 december 1915—24 mars 1916 har abonnentantalet i riket ökat med 9.312 mot i medeltal 2.633 abonnenter under motsvarande månader de närmast föregående åren — måste få anses såsom ett ojävbart bevis för, att den metod, som kommit till användning vid reformens genomförande, nämligen sänkning av de för alla abonnenter obligatoriska inträdes- och minimiabonnemangsavgifterna med samtidig inskränkning av frisantalsrätten, där denna hittills varit allt för stor, varit riktig och till förmån för telefonväsendets utveckling. Och säkerligen kan det icke vara utskottets mening, att en ny områdesreglering skall ingripa endast till förmån för sådana abonnenter, som vetat att särskilt kraftigt bekantgöra sitt missnöje med den ändring, som den redan antagna regleringen inneburit för dem. Ett sådant tillvägagångssätt skulle givetvis och med full rätt ge anledning till ett befogat missnöje från de abonenters sida, som efter en sådan reglering skulle finna sig vara i

samma situation, som blifvit ändrad för de abonnenter, som vid nyregleringen haft en nog kraftig talesman för sina önskemål.

Utskottets utsago, att det icke lär vara möjligt att i förevarande avseende göra alla till lags, skulle med säkerhet bliva en oemotsägbar sanning även efter en förnyad områdesreglering. Det är nämligen icke möjligt att vid en sådan erhålla kännedom om alla särskilda intressen, utan måste det få anses säkert, att anledningar till missnöje skola kvarstå eller nya uppkomma, huru man än går tillväga, då det gäller uppbyggandet av ett system, som med nödvändighet måste på några håll innebära en inskränkning av förmåner, som förut varit för stora.

Beträffande det framhållna missnöjet måste det betonas, att detta i de flesta fall icke så mycket beror på åläggandet av tyngre bördor än förut som på det förhållandet, att en ändring skett uti den ordning, varvid abonnenterna blifvit vana. Det måste nämligen ihågkommas, att mot inskränkning av hittillsvarande frisamtalsområden, där sådana förekommit, kan ställas förmånen av nedsättning i abonnemangsavgiften av minst 10, i många fall minst 20 kronor.

Telegrafstyrelsen har redan medgivit, att den geografiska synpunkten fått göra sig gällande vid områdesindelningen, men styrelsen måste framhålla att denna synpunkt på intet sätt varit allena rådande. Där telefontätets utveckling kunnat anses avslutad eller där land- eller sjögränser gjort, att ett framtida snedvridande av systemet i områdesindelningen icke behövt befaras, har, såsom redan nämnts, hänsyn utan tvekan tagits till abonnenternas helt naturliga önskan att få bibehålla de hittillsvarande förhållandena så vitt möjligt orubbade. Där återigen hänsynen till telefontätets framtida utveckling gjort det nödvändigt att sätta en fast gräns mellan tvenne frisamtalsområden, där måste det väl få anses naturligt, att synpunkten av en orts läge i förhållande till de omkringliggande taxestationerna fått göra sig gällande, även om därigenom, såsom förut också nämnts, en växelstation måst öfverflyttas till ett annat område än det den förut tillhört. Men icke ens i sådana fall har den geografiska principen tillämpats rigoröst. Först då det gällt avstånd till de resp. taxestationerna, som närmast sig förhållandet 2 till 3 eller till och med 1 till 3, har öfverflyttning skett.

Det kan tilläggas, att i vissa trakter de nya taxeområdena, när särskild anledning därtill funnits, gjorts icke obetydligt större än vad de vid regleringen följda principerna strängt taget medgivit. Så är i synnerhet förhållandet i Dalsland och Värmland. De gamla frisamtalsområdena i dessa landskap hade en oresonligt stor utsträckning: avgiftsfria samtal ägde rum inom Vänersborgsområdet på ledningssträckor över 110 km., inom Uddevallaområdet, dit delar av Dalsland hörde, på över 100, i Arvikaområdet på över 80, i Uddeholmsområdet på över 120 km. o. s. v., och ett fullföljande av samma principer som i övriga delar av riket skulle här resulterat i kraftiga beskärningar. Med hänsyn till belägenheten invid riksgränsen och i betraktande av de stora obygderna har emellertid vid regleringen farits fram med synnerligen lätt hand, så att efter reformens genomförande ännu finnas taxeområden, där frisamtal äga rum över sträckor, som i jämförelse med dem inom andra delar av riket uppvisa en betydlig längd. Under det att längsta ledningsavstånd från taxestationen, på vilket fria samtal äger rum, inom exempelvis Strömstads och Lysekils taxeområden är c:a 35 km., inom Skara, Lidköpings, Linköpings m. fl. områden c:a 25 km., inom andra ännu kortare, så är det inom det nuvarande Bäckeforsområdet över 50, inom Mellerudsområdet närmare 50, inom Arvikaområdet omkring 60, inom Uddeholms- och Karlstadsområdena omkring 50 km. o. s. v.

Vad beträffar utskottets uttalande, att taxeområdesindelningen särskilt verkat

till förfång för affärlivet, måste telegrafstyrelsen invända, att de påtalade olägliga förhållandena i de allra flesta fallen gälla ett sådant fåtal abonnenter, att det knappast på allvar kan talas om något förfång för affärlivet, samt vill dessutom särskilt betona, att erfarenheten från tidigare verkställda partiella regleringar, särskilt den inom Västergötland, ingalunda givit fog för en sådan uppfattning. Det lär väl icke kunna sägas, att affärlivet i Västergötland lidit något avbräck genom den inskränkning av frisamtalsrätten, som skedde där med utgången av år 1909, huru starkt än missnöjet och farhågan för ett sådant avbräck var inom denna provins vid det tillfälle, då regleringen verkställdes.

Utskottets påstående, att i allmänhet någon ökning vidtagits i avgiftsbeloppen i den nya rikssamtalstaxan, överensstämmer ingalunda med verkligheten. Tvärtom ha de ekonomiska beräkningar, som verkstälts rörande taxan och som baserats på samtalsantalet år 1913, givit vid handen att slutsumman efter de nya taxesatserna skulle med 78.000 kronor understiga slutsumman, beräknad efter de gamla.

För att övergå till vad som utgör närmaste anledningen till såväl den i första kammaren väckta och där redan behandlade motionen som den i andra kammaren framlagda, synes detta vara de genom den systematiska taxeområdesregleringen minskade fritrafikstråkningarna i provinsen Skåne, och båda motionärerna synas särskilt ha fäst sig vid upphävandet av avgiftsfriheten för samtal mellan städerna Malmö och Lund. Emellertid ha av ingendera av motionärerna några verkliga skäl för Skånes undantagande från en för landet i övrigt sedan ålder framvuxen och nu endast till avslutning fördd utveckling enligt Styrelsens mening framförts och kunna väl knappast heller framföras. Ty det förhållandet, att Skåne hittills utgjort ett gynnat undantag från den regel, som så småningom kommit att tillämpas över allt större delar av landet, kan Telegrafstyrelsen icke tillmäta den betydelse, att det berättigar till samma lyckliga undantagsförmån för all framtid.

Det måste betonas, att det icke har funnits några särskilda synpunkter med speciella inskränkningar till syfte, som gjort sig gällande vid just Skånes uppdelning i taxeområden. Centralstationsområdena hava utan någon som helst uppdelning blivit taxeområden, i tvenne fall har till och med sammanslagning skett, så att två centralstationsområden fått bilda ett taxeområde, nämligen då det gällt de för Skåne rätt obetydliga centralorterna Höganäs och Åhus, vilkas områden sammanslagits med Häl-singborgs i förra fallet och Kristianstads i det senare.

Den utsago, som återfinnes i den i andra kammaren väckta, ännu icke av riksdagen behandlade motionen, att från Skåne åtskilliga klagomål framförts mot de nya telefonförhållandena, men att dessa framställningar nästan undantagslöst blifvit lämnade utan avseende, måste telegrafstyrelsen vidare på det allvarligaste gendriva. Tvärtom kan det sägas, att till klagomålen från Skåne tagits synnerlig hänsyn samt att framställningarna därifrån tillmötesgått i de fall, då det låtit sig göra utan att bryta det system, som ligger till grund för telefonreglementets taxeområdesindelning.

Motionärens utsago, att befolkningen i städerna inom Malmöhus län praktiskt taget med hänsyn till frisamtalen är begränsad till den stad, där den är bosatt, kan på intet sätt sägas vara något för Skåne särskilt utmärkande vid jämförelse med det övriga landet. Tvärtom är detta förhållande, som framföres såsom något för Skåne egendomligt eller olämpligt, just grundtanken, varpå hela taxeområdesindelningen byggts, något, som redan förut i detta utlåtande framhållits.

Vad Skåne beträffar, har utvecklingsgången, såsom också en av motionärerna vitsordat, varit i huvudsak följande. Då telegrafverket övertog det enskilda nätet där-

städes, utgjorde hela provinsen ett enda frisantalsområde, men samtidigt utgjorde abonnemangsavgiften 100 kronor. När senare detta oformliga frisantalsområde indelades i fyra, nedsattes abonnemangsavgiften till 80 och efter 5 år till 60 kronor, och dessutom infördes något senare de s. k. bostadsabonnemangen med lägre inträdesavgift och 60 kronors abonnemangsavgift.

Då nu senast, i samband med telefonreglementets antagande, på grund av den stadgade, på erfarenhet byggda uppfattningen, att det icke är förenligt med en sund ekonomi för telefonväsendets utveckling att bibehålla höga men ograderade abonnemangsavgifter och stora frisantalsområden, en ytterligare inskränkning av frisantalsrätten i Skåne skedde, ställdes den åter i samband med en avsevärd nedsättning av det abonnemangspris, vartill en telefon kan erhållas, nämligen till 40 kronor.

Det ekonomiska resultatet av denna sista ändring i fråga om fritrafiken kan ännu ej med någon säkerhet överblickas, men enligt efter 1913 års statistiska siffror gjorda beräkningar skulle merinkomsten icke hava kommit att överstiga 127,000 kronor. Denna merinkomst kan ju synas avsevärd, men räcker ändock icke till såsom motvikt mot de billiga 40-kronorsabonnemangen, som särskilt på landsbygden genom telefonreglementets antagande blivit i stark majoritet och som enligt erfarenheten under den korta tid de nya förhållandena tillämpats visat sig vara i stark tillväxt.

Att besparingen för den skånska lantbefolkningen genom reformen är tydlig och given, torde väl knappast kunna förnekas, och att å andra sidan utgiftsökningen för de skånska affärsmännen i stort sett är så relativt obetydlig, att den inom affärskretsar icke tillmätas någon allvarlig betydelse, torde knappast kunna vederläggas. Allmänhetens uppfattning av de nya villkoren belyses väl ock bäst av abonnemangsteckningen: vid de fem föregående årsskiftena har ökningen i abonnenter i Skåne varit omkring 450, vid senaste årsskiftet, efter reformen, blev för motsvarande tidrymd ökningen över 2,700.

Då det i båda motionerna talas om de minskade taxeområdena i Skåne såsom särdeles obetydliga, tillåter sig telegrafstyrelsen påpeka, att det även i andra befolkningsrikare delar av landet, såsom i Skaraborgs län och omkring Mälaren, är lika tydligt framträdande, att områdena geografiskt krympa samman, medan lika ovädersägligt abonnentantalet inom dem ökas. Men framför taxeområdena i andra delar av landet hava de skånska alldeles givet företrädet ifråga om abonnentantalets storlek. Medelantalet abonnenter i de nuvarande skånska taxeområdena är enligt uppgifter för den 24 mars 1916 över 2,050, under det att medeltalet i övriga delar av riket utanför 70-km-området kring Stockholm enligt senast tillgängliga uppgifter (31 december 1915) utgjort endast omkring 320. Även om den senare siffran betydligt ökats genom den efter reformen starka tillströmningen av abonnenter, kan den icke ens tillnärmelsevis hava kommit upp till fjärdedelen av den för områdena i Skåne. Telegrafstyrelsen kan sålunda för sin del icke medgiva, att Skåne vid genomförandet av den nya ordningen behandlats på något styvmoderligt sätt, utan har där endast konsekvent genomförts samma ordning, som i stora delar af det övriga landet tillämpats allt sedan rikstelefonnätets tillkomst utan klagomål över, att handel och industri lidit avbräck genom samtalsavgifterna mellan de olika områdena.

Då motionären i första kammaren säger, att det innebär en högst betydande inskränkning i den sedan länge rotfasta, hävdvunna och av olika samfärdsförhållanden betingade indelningen, då de hittillsvarande 4 frisantalsområdena i Skåne sönderdelats i 13, har han naturligtvis rätt, i vad det gäller den absoluta inskränkningssynpunkten, men han glömmar att framhålla motvikten mot denna inskränkning, nämligen den

högst betydande nedsättningen i inträdesavgiften och den nyss framhållna minimi-abonnemangsavgiften. Den 24 mars detta år voro samtliga Skånes abonnenter fördelade i de olika abonnemangsklasserna på följande sätt:

11,831	stycken	inom	40-kronorsklassen,
10,043	„	„	60- „
2,608	„	„	90- „
926	„	„	120- „

det vill säga: 45 procent av hela abonnentantalet hade erhållit en nedsättning med minst 20 kronor (i omkring en tredjedel av fallen med 40 kronor) eller fått en förutvarande abonnemangsavgift (vid de s. k. nitypsväxelstationerna) av 30 kronor eller i ett mindre antal fall 20 kronor jämte avgift för varje samtal utom den egna växelstationens nät utbytt mot 40 kronors abonnemangsavgift och avgiftsfria samtal inom taxeområdet.

Det kan dessutom tilläggas, att det med full tydlighet tenderar åt, att denna nedsättning, allt efter som de nya förhållandena vinna stadga och hinna till fullo undersökas, kommer att utsträckas i ännu högre grad.

Vad beträffar motionärens utsago, att den hittillsvarande indelningen betingats av samfärdsförhållandena, så kan det nog ställas under debatt, huruvida dessa givit fog för samtalsavgift mellan Hälsingborg och Landskrona, 21 km., men avgiftsfrihet för samtal mellan Landskrona och Lund, 29 km., Malmö och Trälleborg, 28 km., eller till och med Lund och Malmö, 17 km.

Om det vore berättigat att göra ett sådant antagande som motionären, när han säger, »att abonnenter kanske skaffat sig telefon företrädesvis just för denna fria förbindelse med grannsamhället», borde väl någon märkbar avgång av abonnenter utöver den annars normala hava kommit till synes vid övergången till de nya förhållandena, något som de från telegrafverkets stationer i Skåne inkomna rapporterna på intet sätt ge vid handen.

Vad särskilt beträffar de nyinförda avgifterna för samtal mellan Lund och Malmö, vilka avgifter av båda motionärerna anses icke bort ifrågakomma, kan telegrafstyrelsen icke heller finna någon anledning, varför ett undantag bör göras just för förbindelsen mellan dessa båda städer. Även om det icke kan förnekas, att samfärdseln dem emellan är synnerligen livlig, så måste det dock betonas, att Lund på intet sätt intager någon förortsställning till Malmö, som kan berättiga ett undantag från den ordning, som konsekvent tillämpas i det övriga Sverige. Och vad närbelägenheten, som anföres såsom ett skäl mot avgiftsbelagda samtal, beträffar, så finnas inom landet flera centralorter i olika taxeområden, mellan vilka samtalsavgift utgår och utgått även under den gamla ordningen, vilkas avstånd från varandra är avsevärt kortare än det mellan Lund och Malmö. Sådana orter äro Trollhättan—Vänersborg, belägna på ungefär 11 km:s avstånd, Norrköping—Söderköping på 15, Kramfors—Nyland på 8, Kolbäck—Köping på 14, Köping—Arboga på 16, Eksjö—Nässjö på 16, Kalmar—Mörbylånga på 15 och Nora—Lindesberg på 13 km:s avstånd. Flera fall av mindre betydelse finnas, och sträcker man sig till 20 km., som väl vid ett bifall till motionärernas framställning skulle bli gränsen uppåt för avgiftsfrihet mellan centralorter i olika taxeområden, så finnas ännu flera centralorter inom landet, mellan vilka samtalsavgift alltid utgått.

När motionären i första kammaren gör avståndsjämförelser under framhållande, att det ingalunda är likformighet och rättvisa att belasta de 17 kilometerna mellan Lund och Malmö med särskild samtalsavgift, under det att avgift icke utgår för samtal

mellan en del uppräknade orter, tvingas telegrafstyrelsen betona, att samtliga de gjorda jämförelserna måste anses oberättigade, ty det är ju allmänt bekant, att samtalstaxan upptager 20 öres avgift för samtal från Stockholm till Uppsala och 10 öre för samtal Stockholm—Södertälje samt till den under Södertälje taxerområde lydande växelstationen Nynäshamn, fast det lika allmänt bekanta konkurrensförhållandet med det stora enskilda telefonnätet inom 70-km-området omkring Stockholm gjort det nödvändigt att tills vidare, och intill dess detta konkurrensförhållande på ett eller annat sätt upphört, uppskjuta med tillämpningen av dessa taxor. Att jämförelsen mellan å ena sidan Lund—Malmö, tvenne betydande städer, och å andra sidan Stockholm—Riddersvik (17 km.) och Rotebro (19 km.), tvenne obetydliga förorter, eller Göteborg—Bohus (17 km.), Göteborg—Särö (23 km.), Gävle—Sandviken (23 km.) och Falun—Borlänge (23 km.), av vilka Göteborg, Gävle och Falun äro betydande centralorter och de övriga endast samhällen å landsbygden av större eller mindre betydelse, icke på något sätt kan tillmätas betydelse för bedömandet av det rättvisa eller orättvisa i taxerområdesindelningen inom Skåne, måste utan någon ingående bevisning få anses fullkomligt tydligt. Mot samtliga de sist uppräknade fallen kunna såsom fullt ärliga jämförelser nämnas, att avgiftsfria samtal enligt telefonreglementet äro medgivna mellan Lund—Veberöd (20 km.), Lund—Barsebäckshamn (19 km.), Malmö—Falsterbo (26 km.), Malmö—Böringe (24 km.) samt att därutöver jämförelser om avgiftsfrihet för samtal mellan orter i Skåne kunna framdragas icke blott i betydande mängd utan också av sådan beskaffenhet, att de sannerligen icke skulle ställa förhållandena i Skåne i sämre belysning än det övriga landet, då det gäller avgiftsfria samtal mellan en centralort och tilliggande större och mindre samhällen på landsbygden.

I sin fortsatta argumentering mot samtalsavgiften Lund—Malmö säger motionären: »Avklippandet av den hittillsvarande fria samtalsrätten mellan Malmö och Lund har därstädes känts ungefär lika onaturligt och upprivande, som det för en Stockholmare skulle kännas onaturligt att åläggas samtalsavgift mellan Stockholm och t. ex. Saltsjöbaden (15 km.) eller för en Saltsjöbadsbo att åläggas sådan avgift till Djursholm (27 km.)». Med telegrafstyrelsens kännedom om stämningen i de båda skånska städerna gent emot telefonreformen kan styrelsen försäkra, att detta yttrande innebär icke så ringa överdrift, och dessutom måste det ju ligga i öppen dag, att den gjorda jämförelsen liksom de tidigare är icke så litet haltande. Även med bästa vilja är det väl omöjligt att med hopp om trovärdighet kunna påstå, att förhållandet mellan Lund och Malmö, även om förbindelserna dem emellan måste erkännas såsom synnerligen livliga, är jämförbar med det mellan Stockholm och Saltsjöbaden, vars förortsnatur till huvudstaden kan sägas vara av fullständigt absolut beskaffenhet. Och lika haltande blir jämförelsen mellan de båda förorterna Djursholm och Saltsjöbaden, gent emot vilken telegrafstyrelsen dessutom vägar anse, att den knappast i någon mån håller streck, ty det kan icke vara tvivel om, att intressena i dessa båda samhällen så utslutande gå till Stockholm, där den alldeles övervägande delen av deras invånare hava sitt arbete, att säkerligen föga intresse blir övrigt mellan dem båda direkt.

Det är ju tydligt, att ett borttagande av samtalsavgiften mellan de var för sig betydande centralorterna Lund och Malmö med nödvändighet måste medföra den konsekvensen, att samtalsavgifterna borttagas mellan alla centralorter i landet, som ligga på samma eller kortare avstånd från varandra. Att en sådan åtgärd skulle medföra synnerligen betänkliga konsekvenser i ekonomiskt hänseende för telegrafverket, torde utan någon ingående utredning därom vara lätt att förstå. En överslagsberäkning, omfattande femton av de ifrågakommande fallen och baserad på siffror från år 1915, när

avgift även förut utgått, samt på siffror för januari 1916 i fråga om fallen Lund—Malmö och Eslöv—Lund, har givit till resultat en inkomstminskning på c:a 220,000 kronor, därest en sådan åtgärd skulle vidtagas. Till dessa fall komma andra, rörande vilka statistik över samtalsfrekvensen ännu icke föreligger. Så länge statsmakterna fordra, att det i telegrafverkets anläggningar nedlagda kapitalet skall lämna en skäligen avkastning, så länge måste det också anses som en ekonomisk omöjlighet att utan höjning på nytt av de genom telefonreglementet fastställda abonnemangsavgifterna, särskilt de så avsevärt sänkta minimiavgifterna, borttaga dessa samtalsavgifter. Och vid övervägandet av en sådan åtgärd torde det böra särskilt undersökas, om det ej för landet och utvecklingen av dess telefonväsende är viktigare att hålla de för alla abonnenter obligatoriska inträdes- och abonnemangsavgifterna så låga som möjligt i stället för att återigen höja dem till förmån för sådana abonnenter, som vid sitt användande av telefonen hava behov av att komma i förbindelse med mera än en centralort.

Skulle det emellertid anses, att ett undantag kan göras för Lund och Malmö utan att samtidigt konsekvent genomföra samma princip även för andra lika belägna centralorter, synes ett sådant tillmötesgående med nödvändighet kräva en ganska avsevärd höjning av de abonnemangsavgifter, vilka just på grund av de nya samtalsavgifterna kunnat införas i dessa båda taxeoråden liksom i övriga delar av landet. Det skulle således krävas, att samtliga de 4 abonnemangsklasserna i Lund och Malmö höjas med åtminstone 20 kronor, så att avgiften för

900 samtal	blir	60: —
2,500	”	” 80: —
5,000	”	” 110: —
och för över 5,000	”	” 140: —

Skulle en sådan åtgärd vidtagas, är det ju möjligt, att den skulle hälsas med ett svagare bifall av handelns och industriens företrädare. Men kan man våga antaga, att de abonnenter, som efter den nya ordningens införande tecknat abonnemang till 40 kronors årskostnad eller som genom den erhållit sin abonnemangskostnad reducerad med 20 — i många fall med 40 kronor — skola vara villiga att erlægga 20 kronor årligen för förmånen av fria samtal de båda städerna emellan? Man kan naturligtvis icke med full bestämdhet uttala sig härom, men då den starka abonnenttillströmningen kommit just i och med införandet av 40-kronorsabonnemangen och trots upphörandet av avgiftsfriheten för samtalen, måste man väl hava skäl för det antagandet, att den sist nämnda förmånen varit något för dessa nya abonnenter relativt värdelöst, och att dess utbytande mot 20 kronors minskad abonnemangsavgift av dem ansetts värdefullare.

Man kan kanske våga antaga, att inom de två taxeoråden stå emot varandra tvenne partier: å ena sidan handeln och industrien, för vilka förmånen av avgiftsfria samtal städerna emellan har en viss, om ock obetydlig ekonomisk betydelse, och å andra sidan alla de abonnenter i städerna och framför allt på landsbygden inom de båda taxeoråden, som nu erhållit telefonabonnemang till 40 kronors årskostnad. Huru en omröstning dessa partier emellan skulle utfalla, är ju svårt att avgöra, men tvekan om dess utgång måste nog få anses berättigad, då det kan anföras, att antalet 40-kronorsabonnemang inom Lunds och Malmö taxeoråden den 24 mars utgjorde 3,447 stycken, och att av dessa icke mindre än 673 stycken äro nyanmällda efter införandet av de nämnda abonnemangen.

Motionärens i andra kammaren uttalanden att förbindelsen mellan Lund och

Malmö skall lida betänkligt avbrott och att det nya telefonreglementet icke kommer att gagna affärlivet äro ju svåra att gendriva, men så mycket kan sägas, att den erfarenhet, som telegrafstyrelsen haft från föregående tillfällen, då avgiftsfrihet för samtal indragits, särskilt det ovan nämnda fallet i Västergötland, där man väl knappast efter 6 års erfarenhet kan våga påstå, att affärlivet och förbindelsen orterna emellan lidit avbräck genom åtgärden, på intet sätt jävats av de nyinträdda förhållandena mellan Lund och Malmö. Om upphörandet av avgiftsfriheten för samtalen verkligen i detta fall skulle innebära ett avbräck, finge man väl antaga, att trafikminskningen skulle te sig på ett kraftigare sätt än vid föregående liknande tillfällen, vilka icke synas hava medfört något avbräck. Detta är emellertid ingalunda fallet. Under det att samtalsantalet i Västergötland sjönk med 75 procent, har det mellan Lund och Malmö för januari sjunkit med 63 å 64 procent eller 11 å 12 procent mindre.

Motionärens jämförelse med förhållandena inom 70-km-området omkring Stockholm kan, såsom telegrafstyrelsen redan påpekat, icke få tillmätas någon betydelse, så länge därstädes sådana omständigheter existera, som för statsverket göra det olämpligt att införa den ordning, som så småningom framvuxit och funnits lämplig för landet i övrigt, och som även inom 70-km-området måste genomföras, så snart de tidigare relaterade förhållandena på ett eller annat sätt ändrats.

Mot motionärens utsago att den traditionella frisantalsförbindelsen mellan Hälsingborg och Landskrona upphävts, måste telegrafstyrelsen invända, att motionären därvid icke synes tänka på den senaste telefonreformen utan på den ändring för nu många år sedan, då det stora frisantalsområdet »hela Skåne» delades i fyra.

Även en följande uppgift i motionen, att avgiftsplikt för samtal mellan Lund och Åkarp skulle finnas, måste bero på bristande kännedom om verkliga förhållandet. Mellan Lund och Åkarp och till och med till Lomma äro samtalen avgiftsfria på grund av telefonreglementets bestämmelser om sådan gränstrafik.

Då motionären i det följande av sin framställning även framdrager en statistik över den avgiftsfria samtalstrafiken under 1913 mellan Lund och Malmö, har han visserligen rätt i, att den visar den livliga intresseförbindelsen mellan städerna, men något bevis för att alla dessa samtal varit nödvändiga för affärlivet torde knappast kunna presteras. Tvärtom kan man med stor bestämdhet nu försäkra, att i det närmaste $\frac{3}{4}$ av alla dessa samtal varit av den beskaffenhet, att de efter införandet av en så obetydlig avgift som 10 öre antingen visat sig onödiga eller av så föga brådskande natur, att de kunnat ersättas med billigare postmeddelanden d. v. s. brevkort. Men då ett sådant med svar drager just 10 öres kostnad, kan man våga förmoda, att det övervägande antalet av samtalsminskningen måste hänföras till de telefonsamtal, som erhållit den populära benämningen okynnessamtal. Och därom torde utskottet och riksdagen vara eniga med telegrafstyrelsen, att det måste anses obilligt, att statsverket skall betungas med alltjämt nya utgifter för byggandet av telefonledningar, som icke giva den minsta avkastning och som till ganska väsentlig del krävas för det onödiga telefonpratet.

Vid den diskussion, som i första kammaren fördes vid behandlingen av den inom samma kammare väckta motionen, framdrogos en del speciella fall, som i sin mån kunna bidra till ett förstående av den ståndpunkt, som utskottet intagit till motionen och till det beslut, som kammaren fattade.

Ehuru det icke är lämpligt att lägga enstaka fall till grund för bedömandet av en för hela landet avsedd organisation, anser sig dock telegrafstyrelsen böra här

upptaga de framdragna fallen till belysande, helst desamma, sedda från en allmänare synpunkt, torde ådagalägga riktigheten av de principer, på vilka telefonreglementet är uppbyggt.

Utskottsordföranden relaterade såsom exempel på taxeområdesindelningens orättvisa tvenne fall, om vilka telegrafstyrelsen anser sig böra lämna några närmare upplysningar. Det ena fallet rörde Limmareds växelstation, som överflyttats från Borås till det nyinrättade taxeområdet Nissafors. Stationen är belägen 32 km. från Borås och 19 km. från Nissafors.

Utmed järnvägen mellan Borås och Värnamo har uppstått ett antal växelstationer, varav Limmared är den längst i sydost belägna från Borås räknat, som tillhörde denna stads frisantalsområde, och Nissafors den längst i nordväst från Värnamo belägna, som tillhörde denna ords frisantalsområde. Fågelvägsavståndet mellan Borås och Värnamo är 90 km. Vid taxeområdesindelningens uppgörande ansågs i enlighet med de för densamma såsom lämpliga fastslagna principerna, att detta avstånd var allt för betydande mellan tvenne taxestationer, och det ansågs för den framtida utvecklingen av telefonnätet i dessa trakter nödvändigt att emellan dem inskjuta ett nytt taxeområde. Bland de redan utmed järnvägslinjen belägna växelstationerna var Nissafors den, som låg centralast mellan de båda förutvarande taxestationerna, och därför utvaldes denna station till taxestation i det nya området.

Med bedömandet av det spörsmål, som härmed framdragits, vinnes i stort sett klarhet om de principers giltighet, som legat till grund för taxeområdesindelningen. Är det berättigat att anse, att avgiftsfria samtal från och till en centralort icke lämpligen böra få utväxlas på ett fågelvägsavstånd, som redan nu överstiger 30 km. (Borås—Limmared 32 km., Nissafors—Värnamo 35 km.) och, om en ny växelstation anlägges mellan Limmared och Nissafors, kan komma att uppgå till mera än 40 km., så måste det samtidigt erkännas, att inrättandet av Nissafors taxeområde var berättigat, även om det för det närvarande måste inrymmas, att Nissafors såsom centralort betraktat är av föga imponerande storlek. Men i detta fall har det med synnerlig tydlighet kommit till synes, vad telegrafstyrelsen redan vid flera tillfällen framhållit, nämligen att abonnemangavgiften i ett dylikt taxeområde automatiskt fjunkit till lägsta klassen, 40 kronor, och därigenom lämnat ersättning för den frisantalsrätt, som borttagits.

I samband med framhållandet, att samtal, som framföras från eller till en centralort över mera än 30 km. fågelvägslängd, böra vara avgiftsbelagda, vill telegrafstyrelsen hänvisa till det förhållandet, att den lägsta taxesatsen enligt rikssamtalstaxan, 10 öre, icke kunde utsträckas över 45 km. fågelvägsavstånd, om man vid taxans uppgörande ville ernå samma ekonomiska resultat som med den förutvarande ledningstaxan. Det synes telegrafstyrelsen naturligt, att man under sådana förhållanden beslutar sig för att endast i undantagsfall medgiva avgiftsfria samtal på mera än $\frac{2}{3}$ av detta avstånd. Men det måste framhållas, att undantag förekomma såväl uppåt, där dessa icke ansetts medföra några framtida olägenheter i samband med telefonnätets utveckling, såsom i gränstrakter eller i sådana bygder, som gränsa till de stora ödemarkerna eller skogarna, som ock nedåt, där i mera tätbebyggda landsdelar de gamla taxestationerna äro belägna på kortare avstånd från varandra, och där följaktligen avgifter sedan gammalt utgått på kortare avstånd än 30 km. Det måste ock betonas, att nya taxeområden icke inrättats i andra fall, än där de nuvarande eller framtida förhållandena skulle utan deras inrättande medföra avgiftsfria samtal över så betydande avstånd som mera än 30 km.

Skulle det anses, att denna uppfattning om det största, lämpliga avstånd, var-över avgiftsfria samtal från och till en centralort böra få framföras, icke är berättigad och sålunda att något nytt taxeområde icke bort inskjutas mellan Borås och Värnamo, utan att den gamla frisantalsrätten Borås—Limmared och Nissafors—Värnamo kunnat bibehållas, då kommer hela taxecområdesindelningen in i ett läge, som med nödvändighet måste medföra de mest vittgående ekonomiska konsekvenser för statens telefonverksamhet. Enligt telegrafstyrelsens mening måste det då vid en reglering till likformighet över hela landet bliva nödvändigt att borttaga till och med hävdvunna samtalsavgifter mellan alla sådana taxeområden, vilkas taxestationer ligga på närmare avstånd från varandra än Borås och Värnamo, d. v. s. 90 km. Betänker man detta, måste man säkerligen giva reservanten inom utskottet rätt, då han i sitt anförande i kammaren uppskattar nedgången i statsverkets inkomster av telefonverksamheten till miljoner kronor.

Det andra fallet, som utskottsordföranden framdrager i sitt anförande, rör hans egen växelstation Tunas överflyttande från Västerviks till Hultsfreds taxeområde. Tuna är beläget 35 km. från Västervik men endast 19 km. från Hultsfred. I detta fall har det icke gällt att inskjuta något nytt taxeområde mellan de förutvarande utan endast att vid regleringen tillse, att en sådan ordning infördes, som icke medför ett snedvridande av hela områdesindelningen i dessa trakter vid en framtida utveckling av telefonnätet. För närvarande är Hvena den närmaste växelstationen söder om Tuna, och den har förut liksom nu tillhört Hultsfreds taxeområde. Om nu Tunaabbonnenternas — för övrigt ganska naturliga — önskan att få kvarstanna inom sin gamla centralorts taxeområde bifallits, skulle vid det möjliga framtida inrättandet av en växelstation i Vaderum mellan Tuna och Hvena det falla sig synnerligen naturligt för abonnenterna där att för sin önskan att också få tillhöra Västerviks taxeområde framhålla, att områdesgränsen mellan Hultsfred och Västervik, dragen söder om Tuna, vore av så godtycklig natur, att inga skäl skulle kunna anföras för dess bibehållande gent emot deras önskan att också tillhöra Västerviks taxeområde.

Enligt telegrafstyrelsens mening var nödvändigheten att erhålla en lämplig gräns mellan Hultsfreds och Västerviks taxeområden samt dessutom det stora avståndet mellan Tuna och Västervik fullgiltiga skäl för överflyttningen, mot vilka det förhållandet att abonnenterna en gång vid stationens anläggning erhållit avgiftsfria samtal till Västervik icke kunde få tillmätas en sådan betydelse, att det skulle få kraft att rubbande ingripa vid en fullständig och för framtida bestående avsedd omreglering av landets telefonväsende.

Både Limmareds- och Tunafallet äro enligt telegrafstyrelsens mening synnerligen belysande för betydelsen av det kraftiga betonande av reformens skadliga inflytande på affärlivet, som framföres av utskottet och sedan av dess ordförande i diskussionen. I Limmared funnos vid ingången av år 1916 18 och i Tuna 21 abonnenter. Att dessa i början kunna känna sig berörda av att få gamla förmåner rubbade, erkännes villigt, men lika ovillig är telegrafstyrelsen att medgiva, att affärlivet vare sig i Borås eller Västervik kan taga någon skada av nämndvärd beskaffenhet genom dessa stationers överflyttande, då det gäller telefonsamtal, till andra taxeområden. Och lika litet kan det antagas, att de nämnda abonnenternas affärsförhållanden kunna nämnvärt påverkas av nödvändigheten att erlægga en samtalsavgift av 10 öre vid önskad förbindelse med de gamla centralorterna.

Under januari och februari månader detta år hava utväxlats 560 st. samtal från Limmared till Borås och 620 st. från Tuna till Västervik. Med beräkning av

samma frekvens över hela året innebär det efter 10 öre per samtal en samtalskostnad per abonnent av cirka 18 kronor, varemot i båda fallen kan sättas abonnemangsavgiftens minskning med 10 kronor per abonnent. Verkliga utgiften för samtalen blir således 8 kronor per år eller c:a 67 öre i månaden, ett belopp, som icke synes kunna medföra någon inverkan på abonnentens ekonomi, men vars utbetalande kräves för upprätthållandet av en rättvis princip.

Då man skärskådar Tunafallet, där orättvisan av den vidtagna förändringen skulle ligga uti, att den gamla ordningen med avgiftsfria samtal till en längre bort belägen centralort utbytes mot avgiftsfria samtal till en närmare belägen centralort, kan man icke underlåta att förvåna sig över, att Tunas inbyggare med jämnmot bära den högre avgiften för en järnvägsbiljett till Västervik, dit de önska resa, i förhållande till den lägre avgiften för biljetten till det närmare Hulstafred, dit de icke önska fara. Är det nu rättvist, att järnvägsbiljetten är dyrare på det längre avståndet än på det kortare, huru mycket än allmänhetens intresse på en viss ort drages till en längre bort belägen centralort i stället för till den närmaste, så måste det också med nödvändighet vara rättvist, att telefonsamtalet är billigare till den närmare belägna orten än till den avlägsnare, även om ordningen för avgifternas utgående måste bliva olika på grund av de båda kommunikationsmedlens olika natur.

I slutet av sitt anförande säger utskottsordföranden: »Vi ha icke satt ifråga, att hela indelningen skall göras om och att man överallt skall återgå till de gamla förhållandena, utan endast begärt, att en jämkning skall äga rum, där obilligheten synes vara allt för uppenbar.»

Telegrafstyrelsen måste beklaga, att icke de fallen exakt uppgivas, ty det är styrelsen omöjligt att medgiva, att vare sig Limmared- eller Tunafallet kan inrangeras under en så hård klassificering. Men skulle det vara sådana fall, som utskottet önskar få ändrade tillbaka till det gamla genom en ny områdesindelning, då måste telegrafstyrelsen med bestämdhet förklara, att då skall också samma rätt tillmätas abonnenter över hela landet, som långt före telefonreglementets tillkomst erlagt samtalsavgifter under fullt analoga förhållanden, men då kommer omregleringen antingen att för statsverket innebära avsevärd nedgång av inkomsterna å dess telefonverksamhet eller också måste den medföra en återgång till avsevärt högre inträdes- och minimi-abonnemangsavgifter än de genom telefonreglementet fastställda.

Gent emot herr von Bahr, som med ordagrannt uppläsande av Uppsala stadsfullmäktiges inläga till Kungl. Maj:t rörande telefonreformen talar för ett taxeområde, omfattande icke blott Stockholm och Uppsala utan dessutom ett ganska vidsträckt område omkring Uppsala stad, utan att omfattningen av det senare närmare angives, måste telegrafstyrelsen med bestämdhet betona, att skulle en sådan taxeområdesindelning konsekvent tillämpas över hela landet, måste det innebära abonnemangsavgifter av en hittills i Sverige oanad storlek. Det finnes ingen möjlighet att framlägga en utredning av de ekonomiska konsekvenserna av detta projekt, men om man vågar antaga, att det taxeområde, som Uppsala stadsfullmäktige och herr von Bahr önska för Uppsala, skulle hava en radie av 70 km. (något mer än avståndet mellan Stockholm och Uppsala), så skulle det innebära, att taxeområdet intill Uppsalas i väster och sydväst skulle omfatta följande gamla taxeområden, mellan vilka sedan lång tid tillbaka samtalsavgifter utgått, nämligen: Flen, Katrineholm, Örebro (största delen), Lindesberg, Nora (största delen), Kopparberg (största delen), Arboga, Köping, Norberg, Sala (största delen), Kolbäck, Västerås, Enköping (största delen), Strengnäs och Eskilstuna.

Samtalsavgifterna mellan alla dessa gamla taxeområden uppgingo enligt sta-

tistiken för år 1915 till icke mindre än 220,000 kronor, varav man kan bilda sig en föreställning om ett sådant taxeo­rådessystems inverkan på abonnemangsavgiftens storlek. Även om det kan sägas, att konsekvenserna av talarens förslag härmed utdragits kanske längre än han själv skulle önska det, så torde det få anses ligga i öppen dag, att en sådan ordning, som skulle fullständigt bryta med den, som sedan gammalt fungerat till belåtenhet i större delen av landet, icke kan tänkas komma i fråga. Man komme ju genom den åter till den gamla orättvisan, att de abonnenter, för vilka de stora frisamtalsområdena äro av föga betydelse, och dessa utgöra den betydande majoriteten av hela abonnentantalet, finge genom höga abonnemangsavgifter bidra till, att de fåtal abonnenter, för vilka de stora frisamtalsrayonerna äro fördelaktiga, skulle komma i åtnjutande av dem. En sådan ordning kan enligt telegrafstyrelsens mening på intet sätt betraktas såsom lämplig för ett modernt telefonväsende, varigenom man eftersträvar, så långt detta kan vara görligt, att låta varje abonnent erlägga de avgifter, som kunna anses skäligen för hans användande av sin telefon.

Det kan icke vara sannt, såsom herr von Bahr efter Uppsala stadsfullmäktige anför, att affärs- och näringslivet hämmas och störes av skäligen samtalsavgifter mellan taxeo­råden av lämplig storlek. Det är väl ingen tvekan om, att t. ex. Karlstads affärsområde sträcker sig över största delen av det vidsträcktare Värmland, trots det att alltid samtalsavgifter utgått till den större delen av detta område. Likaledes kan det väl icke sägas, att Sundsvalls handelsområde, som sträcker sig långt in i Jämtland, och de längre upp belägna norrländska städernas handelsområden, vilka omfatta älvdalarna ända uppåt norska gränsen, lidit avbräck eller hämmats på grund av de samtalsavgifter, som utgått mellan de sedan länge bestående frisamtalsområdena i denna del av landet.

Tvärtom torde det kunna sägas, att det av talaren förordade systemet skulle kunna innebära en fara för landets affärs­liv, därigenom att den höga abonnemangsavgift, som det med nödvändighet skulle medföra, säkerligen icke kunde bäras av en stor del av dem, som under nuvarande förhållanden anse sig hava råd att bliva telefonabbonenter.

De exempel på ökade kostnader för affärsmän i Uppsala genom införande av samtalsavgift till Stockholm, som talaren anför, måste utan minsta tvekan betraktas såsom missvisande. Det kan väl knappast tänkas, att en affär av den största omfattning skall vara i behov av ungefär 30,000 samtal per år eller ungefär 100 per söckendag med en annan ort, även om förbindelsen med den är synnerligen livlig. I detta fall liksom i andra måste det antagas, att de hittills avgiftsfria och lätt erhållna samtalen hava utvecklats en trafik, som utan olägenhet för affärs­livet bör kunna inskränkas i lika stor utsträckning, som förut skett vid indragning av gammal, allt för vidsträckt frisamtalstrafik.

Då det gäller Uppsala stads telefonförhållanden, måste det ligga nära till hands att göra jämförelser med andra framåt­gående stadssamhällen i området omkring Stockholm. Kan det vara möjligt, att avgiftsfrihet för telefonsamtal till Stockholm verkligen är nödvändig för Uppsala affärs­liv, under det att affärs­livet i Eskilstuna och Västerås kunnat uthärda 30 öres samtalsavgift till huvudstaden, oaktat dessa städer icke ligga mer än 22 resp. 26 km. längre bort än Uppsala från Stockholm?

För den opartiske granskaren måste det stå klart i detta som i andra liknande fall, att det missnöje och de farhågor för affärs- och närings­livets skadande, som de nya förhållandena framkallat, till allra största delen hava sin orsak i obenägenheten för varje ändring av förhållanden, varvid abonnenterna hittills varit vana.

Gent emot motionärens uttalande under debatten att »för samma abonne-

mangsavgift borde man få ungefär lika stora samtalsområden», måste telegrafstyrelsen återigen betona, att det icke kan vara rättvist att uteslutande begagna den geografiska principen vid taxeområdenas utformning. Änjo måste det upprepas, att det måste vara rättvist, att i ett område, inom vilket ett avsevärt större antal abonnenter kunna träffas med ett telefonsamtal, den ledningslängd eller rättare det fågelvägsavstånd, varöver avgiftsfria samtal få framföras, något förkortas. Det kan väl icke vara tvekan om, att en fix radie för alla taxeområden skulle medföra verkliga orättvisor i det avseendet, att i somliga områden skulle finnas flera tu en abonnenter, under det att i andra abonnentantalet icke skulle uppgå till 100. Denna orättvisa måste man ju medgiva förefinnes även med det antagna systemet, men den värsta udden av densamma måste anses bruten just genom områdenas automatiska krympning i de abonnenttätare delarna av landet.

Om den orättvisa, som skulle ligga i det av motionären anförda förhållandet, att abonnenter i samma socken kommit att tillhöra olika taxeområden, kan det i korthet sägas, att detta mångenstädes varit förhållandet även under den gamla ordningen och att det för övrigt vid en områdesreglering är absolut omöjligt att undvika dylikt, då förut inga som hälst restriktioner funnits för abonnenterna på landsbygden att med sina telefonledningar ingå till den växelstation, de önskat välja.

Gent emot den sönderdelning av läkare- och veterinärdistrikt, varom motionären talar, måste det ju beklagas, att sådant i undantagsfall skett, men telegrafstyrelsen vill betona, att, då det av klagomål, som före reformens genomförande inkommo från abonnenter, framgick, att sådana olägenheter skulle uppstå, det i de flesta fall kunde påvisas, att telefonreglementets buffertbestämmelser upphävde olägenheten ifråga och att, så långt det var möjligt, hänsyn togs till klagomålen i sådana fall, då buffertförmån icke var tillräcklig för deras avhjälpande.

Gent emot motionärens utsago, att den ytterligare åtstrypningen på en hel del orter, där det bar sig bra förut, icke nödvändiggjorts av ekonomiska skäl, måste telegrafstyrelsen betona, att en än så tillräcklig avkastning av näten i en viss landsdel icke kan vara anledning för statsverket att vid en reglering, som avser likformighets införande över hela landet, bibehålla större förmåner för abonnenter där, än som kunna tilldelas abonnenterna i övriga delar av landet, då man vid regleringen tagit hänsyn till, att avkastningen av hela rörelsen icke kommer att överstiga, vad som under den gamla ordningen lämnats av densamma.

Då motionären såsom en invändning mot det rättvisa uti, att taxeområdena krympa i abonnenttätare trakter, anför, att konsekvensen härav skulle vara att indela de stora städerna i olika rayoner med samtalsavgifter mellan dem, måste telegrafstyrelsen erinra, att en sådan ordning ingalunda är främmande för modern telefon-drift. Staden Newyork är sålunda indelad i 10 zoner, och samtalsavgift utgår mellan icke angränsande sådana. Mångenstädes i utlandet har man ordnat det så, att abonnemangsavgiften sätts högre i större städer än i mindre. Och i en oss så nära liggande storstad som Köpenhamn har man ordnat det så, att abonnemangsavgiften utgår med olika belopp i stadens centrala delar och i dess utkanter. Även om i allmänhet särskilda samtalsavgifter icke uttagas mellan olika delar av samma stad, då detta administrativt sett innebär stora olägenheter, så synes ju av det anförda, att anordningen med förmånernas anpassande efter abonnentantalet icke är något nytt eller säregt för det i Sverige nu införda systemet.

Då en likadan ordning icke föreslagits för våra största stadssamhällen, har det berott på önskan att icke fördyra telefonen för de mindre bemedlade och i förhopp-

ning, att den ekonomiska bärigheten likväl skall kunna bibehållas genom anordnande av s. k. bicentraler, till vilka abonnenterna i de olika stadsdelarna uppsamlas och varigenom anläggningskostnaden för abonnentledningarna kunna hållas inom rimliga gränser.

Gent emot herr Barthelsons vid debatten framförda klagomål över, att de hittills till Sköfde taxeområde hörande växelstationerna Bällefors, Fägre, Moholm och Töreboda överflyttats till Mariestads taxeområde, vill telegrafstyrelsen slutligen betona, att det för den framtida utvecklingen av telefonnätet i denna trakt ansågs nödvändigt att göra denna överflyttning även om det för de nuvarande abonnenterna vid dessa växelstationer måste kännas ovant att erlägga samtalsavgift till den centralort, med vilken de hittills haft mest att göra. I detta fall om något ansågs det, att de geografiska avstånden så tydligt utvisade överflyttningens lämplighet, att den svårigen kunde undgås. Från Töreboda till Sköfde är det 37 km., men till Mariestad endast 17; från Moholm till Sköfde är det 26 km. och till Mariestad 17 km. Även om de två sydligaste av de fyra växelstationerna, nämligen Bällefors och Moholm, genom sitt läge kunnat få kvarstanna under Sköfde, så gjorde ledningsförhållandena det nödvändigt att vid överflyttningen av de övriga låta även dem följa med. Ledningarna till hela växelstationsgruppen från Mariestad gå nämligen över Moholm. Ett närmare studerande av kartan över denna trakt måste enligt telegrafstyrelsens mening göra det tydligt, även för en motståndare till avståndsprincipen vid ordnandet av taxeområdena, att det ej kunde vara lämpligt att låta Sköfde taxeområde bibehålla den utsträckning in emellan Mariestads och Karlsborgs taxeområden, som ett bibehållande av de omhandlade växelstationerna under Sköfde skulle inneburi.

Sedan telegrafstyrelsen — med förbigående av den polemik mot en enskild telegraffunktionärs uttalanden om Skånenätens avkastning, som motionen i första kammaren innehåller, och som telegrafstyrelsen icke anser sig hava skäl beröra — i det ovan anförda upptagit till bemötande det huvudsakligaste av vad motionärerna i sina motioner och första kammarens första tillfälliga utskott i sitt utlåtande haft att anföra till förmån för däri framlagda förslag, ävensom bemött de under debatten i första kammaren med anledning av den inom kammaren väckta motionen och utskottets utlåtande däröver gjorda uttalanden, får telegrafstyrelsen som en sammanfattning av sin ståndpunkt i fråga om taxeområdesindelningen endast tillägga följande.

Sedd ur statsekonomisk synpunkt får denna indelning icke göras så, att staten löper risken av underskott på telefonrörelsen; och det är ur denna synpunkt den första telefontidens trevande politik, vilken tog sig uttryck i byggandet av långa mellanortsledningar för avgiftsfri samtalstrafik, av erfarenheten och det samlade materialet av ekonomisk statistik blivit utdömd. Härpå och icke på någon önskan att hämma handel eller näringar har det förslag byggts, som i och med telefonreglementets fastställande kommit till antagande.

Sedd åter ur synpunkten av abonnenternas bästa blir frågan om taxeområdesindelningen, när allt kommer omkring, endast en fråga om abonnemangsavgift. Det är givet, att frisantalsområdena kunna göras större, men då måste och abonnemangsavgiften sättas högre. Men med högre abonnemangsavgift följer reducerat antal abonnenter och således minskade möjligheter till kommunikation och minskad nytta av telefonen för varje abonnent trots den höjda avgiften. Det synes telegrafstyrelsen ligga i öppen dag att från abonnenternas synpunkt det system bör vara att föredraga, som medger möjlighet till telefonsamtal och därmed undvikande av ett ofta dyrare och alltid långsammare samfärdsmedel *i ett större antal fall*, framför det system,

som endast medger det snabbare och i regel billigare sättet i ett mindre antal fall och tvingar abonnenten till tidspillan och kostnader i de övriga, då telefon, om abonnemangsavgiften varit lägre, kunde ha stått till buds.

Huru än frågan om taxeområdesindelningen ses, står det för telegrafstyrelsen fast, att av densamma gjorts det bästa möjliga, då det gäller ett land av så grundväsentligt olika beskaffenhet i dess södra och norra delar som Sverige. Missnöje med detaljer vid genomförandet av en reglering, som är avsedd att bliva bestående och lämplig under en lång framtida utveckling och därför i en del fall måste bryta mot hittills gällande ordning, är naturligt, men lika naturlig synes också den önskan vara, att reformen måtte bevaras i dess antagna form, till dess de ekonomiska konsekvenserna av densamma hunnit prövas.

Innan telegrafstyrelsen avslutar ovanstående långa utredning vill styrelsen framhålla följande huvudpunkter, som för den föreliggande frågan äro av avgörande betydelse:

att statens telefonrörelse med de nu i telefonreglementet fastställda avgifterna icke kommer att lämna större inkomst än om de förutvarande avgifterna varit gällande;

att jämkning av taxeområdesindelningen icke kan äga rum endast rörande några under ärendets behandling inför olika myndigheter framdragna fall, där man ansett sig kunna konstatera befinligheten av ett missnöje, utan för den händelse dessa fall anses böra vara i någon riktning normgivande för en eventuell ändring, måste rättvisligen samtidigt ske en jämkning över hela riket på alla de med de framkomna fallen likställda orter, även där reformens genomförande icke föranlett någon ändring och där ej heller något missnöje förefinnes;

att taxeområdesindelningen i riket och de i telefonreglementet fastställda avgifterna äro med varandra så intimt hopknutna och så beroende av varandra, att man icke kan jämka på den ena av dessa faktorer i någon viss riktning utan att samtidigt även jämka på den andra i motsatt riktning, såvida man nämligen icke avser att minska statens inkomst på telefonrörelsen;

att, då frågan således helt enkelt är en statsekonomisk fråga, jämkning visserligen kan ske i huru stor eller huru liten skala som helst, men att, därest en jämkning önskas, en skrivelse i enlighet med första kammarens första tillfälliga utskotts förslag, vilket endast innebär en begäran om en jämkning så att säga »i luften», icke lämnar någon som helst vägledning, utan i en dylik skrivelse måste tydligen sägas ifrån, huru genomgripande den önskade jämknigen anses böra göras, eller med andra ord,

att riksdagen bör bestämma sig för, *huru mycket* riksdagen anser

antingen telegrafverkets årsinkomst kunna och böra minskas

eller ock de nu gällande avgifterna kunna och böra höjas;

men att det sista alternativet numera torde vara omöjligt att tillgripa, enär den enorma mängd nytillkomna abonnenter, som över hela riket skyndat att begagna sig av telefonreglementets förmånliga villkor, med rätta skulle känna sig därigenom mindre honett behandlade; samt

att det således måste komma att endast resultera i en betydlig minskning av telegrafverkets inkomster.

Stockholm den 4 april 1916.

Herman Rydin.

Nils L. H. Johanson.

Karl Ahne.

Bilaga 2.

Till riksdagens andra kammars tredje tillfälliga utskott.

Av Kungl. Maj:t anbefalld att avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 200, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet, får kungl. telegrafstyrelsen anföra följande:

En av de ledande principerna för rikstelefonnätets utveckling — en princip, i vilken en av de förnämsta orsakerna till telefonrörelsens goda resultat ligger innesluten — är den, att allt skolat göras så praktiskt som möjligt och samtidigt så billigt som möjligt utan att billigheten fått inkräkta på den nödiga gedigenheten. Ur denna synpunkt utvecklade sig tidigt, bland annat, även den praxis — vilken för övrigt var allmän inom de enskilda telefonföreningar, som sedermera övertagits av telegrafverket, och vilken likaledes tillämpas i kvarvarande enskilda telefonnät på landsbygden — att abonnenter på landet skulle själva anlägga och underhålla sina ledningar till växelstationen. Anläggningskostnaden kunde nämligen på detta sätt nedbringas, ty ofta kunde abonnenten ur egen skog hämta de för ledningens framdragande nödvändiga stolparna och lika ofta kunde vid uppsättningen av stolplinjen och ledningen hans eget folk eller därmed jämförlig arbetskraft användas. Anlitade han yrkesutbildade ledningsuppsättare, kunde han i alla händelser ackordera om priset och lämna arbetet åt den minstbjudande. Underhållet ställde sig även billigare, i det att enklare fel, såsom kontakter och avbrott, kunde avhjälpas av folk på platsen, av abonnenten själv eller hans underlydande, och resekostnaden för yrkesreparatörer undvikas, under det att tidspillen i de flesta fall blev mindre. I synnerhet gällde detta om de relativt långa linjesträckorna, där endast en eller ett fåtal ledningar löpte samma väg.

I samma mån som abonnentantalet och därmed antalet ledningar ökades, blev det emellertid i närheten av stationen svårt att framdraga de senare en och en, och svårigheten blev större, när stationen, såsom ofta var fallet, var förlagd till ett mer eller mindre tätt bebyggt samhälle. Här blev det därför mera praktiskt, att telegrafverket, som hade större förutsättningar att ändamålsenligt och på billigaste sätt ordna det hela enhetligt och systematiskt, tog hand om ledningarna; praktiskt såväl ur abonnenternas som telegrafverkets och icke minst det allmännas synpunkt och med hänsyn till såväl anläggning som underhåll. På detta sätt uppstodo de s. k. frikretsarna, det vill säga vissa kring stationerna uppdragna områden, inom vilka telegrafverket åtagit sig anläggning och underhåll av samtliga ledningar.

Med genomförandet av denna i två riktningar fördelaktigt verkande praxis har det sålunda åstadkommit, att kostnaderna för telefonledningarna på landet, oavsett på vem kostnaderna vila, nedbragts till det minsta möjliga ifråga om såväl anläggning som underhåll.

Samma synpunkter hava varit bestämmande, när det gällt att uppdelna kostnaderna för lokal och betjäning vid växelstationerna. Redan från början blev det tydligt att växlingen vid *små* stationer, med abonnenter upp till ett visst antal, kan ordnas billigare av abonnenterna själva än av telegrafverket. Vid dessa växelstationer kan det ofta icke bli va om att förhyra särskild lokal för stationen och anställa särskild personal för betjäningen, enär hela apparaten inskränker sig till ett litet växelbord och arbetet är alltför obetydligt för att lämna full sysselsättning åt en

person. Å andra sidan fordras dock ständig passning under hela den tid växelstationen hålles öppen. Växlingen skötes därför lämpligast i samband med annat arbete, som är av den natur att det samtidigt tillåter övervakandet av växelapparaten, och stationen inrymmes således gärna hos en hantverkare- eller annan familj, där någon person alltid finnes hemma under de bestämda tiderna för växels påpassning. Det kan emellertid vara svårt nog för en med trakten relativt obekant telegraffunktionär att finna en lämplig familj eller person för denna syssla, och på vissa orter, där så gott som all konkurrens om en sådan är utesluten, skulle telegrafverket ligga helt i händerna på befolkningen och nödgas betala orimliga arvoden. Genom sin förtrogenhet med förhållandena på orten, genom sina förbindelser där och sin personkännedom, är det abonnenterna däremot ofta lätt att skaffa lämplig lokal och betjäning mot en jämförelsevis ringa kostnad, och därtill kommer, att pretentionerna på ersättning för samma prestationer — de må bestå i tillhandahållande av lokal eller i betjäning — ofta äro helt andra, när staten skall betala, än när en enskild, med vilken man såsom granne kanske har åtskilliga intressen gemensamma, är den ersättande parten. Det har ock sin betydelse att abonnenternas anspråk på betjäningen, genom medvetandet om att kostnaden för bättre påpassning skulle drabba abonnenterna själva, helt naturligt icke bliva lika stora, som då telegrafverket svarar för växlingen.

Vid de *större* växelstationerna åter är förhållandet ett annat. Så snart abonnentantalet vuxit till den storlek, att arbetet med växlingen m. m. lämnar full eller i det närmaste full sysselsättning åt en person, blir det fördelaktigare, att lokal förhyres för stationens inrymmande och särskild personal anställs för dess skötande. Driften övertages då lämpligast av telegrafverket.

Skulle nu den här framlagda principen frångås och telegrafverket i stället åläggas skyldighet att även på landsbygden bekosta anläggning och underhåll av abonnentens ledning från växelstationen ända fram till hans bostad samt hålla lokal och betjäning vid även de minsta växelstationer, så skulle betydligt större kostnader för telefonrörelsen i dess helhet bliva följden. Om, såsom förut, denna rörelse skulle i det följande bära sig själv utan understöd av andra statsinkomster, måste alltså en väsentlig omläggning av telefonavgifterna ske. Förutsatt, att dessa såsom nu skulle utgå efter likformiga och enhetliga bestämmelser, och den sammanlagda kostnaden för drift, ränta och amortering, fördelas på samtliga abonnenter, så är det *möjligt*, att de abonnenter, som bo på större avstånd från sina växelstationer, skulle vinna på reformen, men det är absolut *säkert* att alla de övriga skulle förlora högst väsentligt på densamma.

Motionären, som själv förutsett, att den av honom förordade omändring av de ekonomiska principer, varpå telefonväsendet i Sverige hittills varit grundat, skulle medföra höjning av nuvarande abonnemangavgifter, har emellertid föreslagit, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning, »i vad mån en utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet må kunna genomföras så, att avlägset boende personer må helt eller delvis befrias från skyldighet att bygga och underhålla abonnentledning samt från avgifter till växelstationer».

En tillförlitlig utredning av sådant slag finnes emellertid inga möjligheter att verkställa. Det är nämligen omöjligt att ens tillnärmelsevis beräkna, huru stor den summa skulle bliva, som vid en ändring av taxan i motionens anda skulle behöva uttagas av samtliga abonnenter för att täcka kostnaderna. Skälen för en dylik utrednings omöjlighet äro följande.

För det första skulle den föreslagna ändringen, sedan den genomförts, snart

fullkomligt förändra förhållandet mellan antalet abonnenter, som enligt de nuvarande begreppen bo inom frikrets, och dem, som bo utom sådan, i det att antalet abonnenter med långa ledningar skulle mångdubblas under det att abonnenterna med kortare ledningar skulle minskas på grund av den ökade årsavgiften.

För det andra är det totala antalet abonnenter, på vilket en beräkning av inkomsten och utgifterna skulle göras, självt fullkomligt oberäkneligt. Det är omöjligt förutse, huru mycket en avgiftshöjning, vars storlek man icke vet, skulle inverka minskande på abonnentantalet inom frikretsarna, eller en kostnadsminskning, vars betydelse man icke känner, skulle verka stimulerande på abonnenttilloppet utanför frikretsarna.

För det tredje saknas möjlighet beräkna antalet nya växelstationer, som skulle erfordras, dessas omfattning och de existerandes utvidgning.

För det fjärde saknas tillräckliga hållpunkter för en uppskattning av den fördyring av driften, som bleve en följd av statens övertagande av de små stationerna, där nu, i enlighet med vad förut sagts, en mera ekonomisk ordning kan tillämpas.

Det enda säkra man vet, är, att nuvarande avgifter måste höjas och att som följd därav, en mängd av de nuvarande abonnenterna skulle försvinna; om de bortfallande abonnenterna skulle ersättas av lika många nya, kan ej förutsägas. Om icke, måste avgifterna beräknas så mycket högre för den minskade abonnentstocken, denna därigenom ytterligare minskas o. s. v. Huruvida och för vilka avgifter sådan jämvikt mellan abonnentantal och avgifter kunde uppnås, att ekonomisk bärighet vore möjlig, kan ej förutses.

Ehuru det således ur synpunkten av en utredning är fullständigt meningslöst att lägga de nuvarande förhållandena till grund för en sådan, må dock, då det är det enda i utredningsväg, som kan företagas, en approximativ beräkning göras över den ökade avgift, som skulle drabba samtliga de enligt *nuvarande* taxebestämmelser anslutna abonnenter, därest de tillsammans skulle bära kostnaderna för de ledningar och stationer, som *nu* i enlighet med gällande bestämmelser bekostas av vederbörande abonnenter ensamma.

Vid 1914 års utgång ägdes 63,295 km. telefonledningar av enskilda abonnenter, boende så långt från stationerna, att telegrafverket för dem icke bekostar ledningen i dess helhet, eller anslutna till sådana stationer, vid vilka telegrafverket icke medgivit någon frikrets. Det kapital, dessa ledningar representera, kan uppskattas till 6,330,000 kronor. Under antagande att dessa ledningar kunna underhållas för samma kostnad som telegrafverkets egna, skulle den årliga underhållskostnaden för dem uppgå till omkring 641,000 kronor. Antalet stationer, där vid utgången av år 1914 växlingen bekostades av abonnenterna, utgjorde 1,899 stycken med ett sammanlagt abonnentantal uppgående till 26,042. Beräknas den kostnad för lokal och betjäning vid växelstationerna, som telegrafverket för var och en av dessa abonnenter skulle ikläda sig, i medeltal till 20 kronor, motsvarande medelkostnaden per abonnent vid de växelstationer, vilkas betjäning nu bekostas av telegrafverket, bleve således den ökade driftkostnaden inalles omkring 1,162,000 kronor per år. Om man därtill, utan att medtaga något belopp för amortering, lägger endast 5 % ränta på kapitalet, höjes siffran för utgiftsökningen till 1,478,000 kronor. Fördelad på samtliga vid ifrågakvarande tidpunkt anslutna abonnenter, betyder detta för var och en av dem en ökning i abonnemangsavgiften på 14 kronor 58 öre.

Det framgår emellertid av det förut sagda, att denna ökning är ett minimum, som endast kan utgöra en bråkdel av den verkliga, ifall det gjorda förslaget skulle i

full utsträckning genomföras. Det är icke dess mindre tydligt, att enbart denna avgiftsökning skulle verka förlamande på den svenska telefonrörelsens utveckling, varför det ock är lika tydligt, att den verkliga omläggningen efter motionärens linjer skulle verka som ett dråpslag mot densamma. Den skulle för lång till förskjuta abonnentökningen från samhällen till den rena landsbygden, medförande oupphörligt stegrade kostnader per abonnent och därmed följande höjning av medelabonnemangsavgiften, tills vårt nu på höjden av modern utveckling och effektivitet stående rikstelefonnät vore reducerat till en lyxinrättning, varav endast de förmögnare hade råd att begagna sig. Skulle en sådan tillbakagång förhindras, torde det endast kunna ske genom statsmakternas mellankomst och förmedelst anslag av statsintäkter av annat slag för utgifternas bestridande.

Då telegrafstyrelsen således härovan lämnat den av motionären avsedda utredning, som står att vinna, torde det icke vara erforderligt att hos Kungl. Maj:t anhålla om dess upprepande.

Vad slutligen behovet av en reform, som den föreslagna, beträffar, torde motionärens skildring därav vara avsevärt överdriven. En jämförelse mellan antalet nyanlagda växelstationer och därtill anslutna abonnenter under de sista åren samt motsvarande antal under den tilländalupna fjärdedelen av innevarande år ger en viss ledning vid bedömandet av detta behov. Under hela år 1914 anlades 66 nya växelstationer med sammanlagt 791 abonnenter; under hela år 1915 grundades 45 stycken växelstationer med 689 abonnenter, därav under första kvartalet 19 stationer med 175 abonnenter. Motsvarande tal för tiden 1 januari—24 mars av innevarande år har utgjort 35 växelstationer med 342 abonnenter, vilket innebär en ökning dubbelt så stark som förut. Då dessutom tillströmningen av abonnenter på landsbygden vid samtliga växelstationer, såväl de nyanlagda som de förutvarande, redan under föregående år varit dubbelt så stark, som den i städerna, har således abonnentökningen å landsbygden efter de nya bestämmelsernas införande tagit en fart, som tyder på att gällande villkor äro allt annat än hindrande för utvecklingen och att behovet av ytterligare lättnader, opartiskt att döma, ingalunda är trängande.

Stockholm den 31 mars 1916.

Herman Rydin.

K. E. Landström.

O. Gustáv.

Bilaga 3.

Till Riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott.

Av Kungl. Maj:t anbefalld att avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 29, angående frihet från avgift för telefonsamtal till länets residenstad från apparater i länet, får kungl. telegrafstyrelsen anföra följande.

Vad själva det i motionen innefattade *förslaget* angår, har motionären förutsett den invändningen, att affärsmännen i residenstaden skulle oskäligt gynnas på övriga affärsmäns i länet bekostnad, men möter denna invändning med det argumentet, att han endast förutsatt fria samtal *till* residenstaden, icke *från* densamma. Detta för-

hållande synes telegrafstyrelsen emellertid icke innebära någon verklig motvikt till den påtagliga orättvisan, att samtal för beställningar och dylikt från kunder i hela länet till affärsmän i residensstaden särskilt underlättades till övriga köpmäns förfång. Och det torde väl för övrigt finnas få bland residensstädernas affärsmän, som skulle vara så oförutseende och så litet måna om att nedbringa sina kostnader, att de icke på förhand gjorde avtal med sina filialföreståndare, kunder och andra, med vilka de behöva oftare kommunicera, om dagliga — eller oftare återkommande — påringningar och dymedelst nedbragte sitt behov av egna påringningar till ett minimum, varigenom också bestämmelserna om avgifter för samtal från residensstäderna bleve mer eller mindre illusoriska. Det bör härtill anmärkas, att då det till följd av särskilda omständigheter förekommit, att en dylik ensidighet i avgiftsbeläggningsen ägt rum, arrangemanget alltid varit utsatt för allmänhetens skarpaste kritik. Det bjuder också logiskt emot att samtalen i ena riktningen skola vara dyrare än i den andra, då kostnaderna äro desamma, och det är telegrafstyrelsens åsikt att en ordning som den föreslagna enbart av detta skäl skulle i längden visa sig ohållbar.

En annan konsekvens av förslaget, som motionären även beaktat, men vars betydelse han synes underskatta, är de i följd av den ifrågasatta avgiftsfriheten minskade inkomsterna för telegrafverket. En fullständig utredning rörande verkets förlust i fall av förslagets genomförande har icke medhunnits, men en verkställd undersökning av samtalsavgifterna inom Kalmar och Östergötlands län för sistlidne januari månad har visat, att de nuvarande samtalen till de respektive residensstäderna inbringa omkring 7 procent av samtliga rikssamtalsavgifter inom länen. På grund av vad nyss anförts torde få tagas för givet, att även en mycket stor del av samtalen från sagda städer försvinna med införandet av avgiftsfrihet i den motsatta riktningen, varför det säkerligen icke är överdrivet antaga att inkomsten av rikssamtalen inom nämnda län skulle sjunka med 10 procent. Då de båda län, undersökningen gällt, tillhöra de mindre, med kortare avstånd och alltså i genomsnitt lägre avgifter för samtalen ifråga än de flera gånger större norrländska länen, följer därav, att minskningsprocenten inom de undersökta länen får anses som ett minimum, om den tillämpas på hela riket. Utgår man emellertid från denna procent, torde årsförlusten för telegrafverket under år 1916, lågt räknat, bliva omkring 875,000 kronor.

En tredje följd av den föreslagna förändringen skulle bestå i väsentligt ökade utgifter för telegrafverket för nya anläggningar. Det har nämligen visat sig, att då telefonkorrespondens förändras från betald till avgiftsfri, förändras antalet samtal ungefär i förhållandet 1 till 4, d. v. s. de avgiftsfria samtalen antal blir fyrdubbelt större än de förutvarande avgiftsbelagdas. Detta återigen betyder att fyra gånger så många förbindelseledningar som förut måste för samtalen framförande anläggas och underhållas, och att således ett avsevärt större kapital måste fastläsas i nätet och ett avsevärt större belopp anslås för utgifter till för underhållet avsedd personal och materiel.

Ställer man nu dessa förhållanden tillsammans: för det första den betydliga inkomstminskningen, för det andra den starka utgiftsökningen för underhållet, som kan beräknas till den dubbla eller tredubbla kostnaden för det underhåll, som motsvarar de nuvarande betalda samtalen inom länen till residensstäderna, samt för det tredje bindandet av ett betydligt kapital, som måste bli fullkomligt dött, då inga som helst ökade inkomster medföras av detsamma, så är det tydligt, att för uppvägandet av sådan inkomstminskning och utgiftsökning samt för förräntning och amortering av ett sådant kapital skulle betydligt större inkomster hava måst beräknas från andra håll inom telefonrörelsen, d. v. s. abonnemangstaxor och samtalstaxor skulle

hava i andra avseenden beräknats betydligt utöver vad som gjorts och som rätteligen är att anse som vederbörlig betalning för respektive abonnemang och samtal. Med andra ord, för att nu kunna medgiva den avkortning i nettoavkastningen som förslaget skulle medföra, hade telefonreglementets taxor och bestämmelser bort vara beräknade så, att nettoavkastningen efter desamma varit orimligt stor och då även med rätta kunnat betecknas som en indirekt beskattning. Då nu i motsats härtill de riktlinjer, efter vilka sakkunniga i enlighet med Kungl. Maj:ts uppdrag hava utarbetat de nya taxebestämmelser, som i och med fastställande av telefonreglementet blivit gällande, särskilt åsyftat, att verkets inkomster icke skulle med telefonreglementets avgifter ökas utan fortfarande hållas på en sådan nivå, att visserligen ränta och amortering på det av staten i telefonanläggningarna nedlagda, genom lån anskaffade kapitalet samt driftkostnaderna blevo till fulla täckta, men med så litet överskott som möjligt därutöver, så framgår härav, att de efter dessa taxebestämmelser inflytande inkomsterna icke kunna tåla en så stark avkortning, mycket mindre förslå till täckandet av sådana ökade utgifter, som motionärens förslag skulle medföra. Telegrafstyrelsen kan icke underlåta att uttrycka sin övertygelse, att principen om telefonrörelsens självbärighet, vid bifall till detta förslag och utan motsvarande höjning av nu utgående avgifter, måste frångås och att en väsentlig del av ovannämnda utgifter för rörelsen som följd därav måste täckas genom statsinkomster av annat slag än telefoninkomsterna — allt samtidigt med att beloppet av de för telefonnätets utveckling erforderliga, av staten genom lån anskaffade medel komme att växa i ökad grad.

I *motiveringen* till det framförda förslaget har motionären gjort ett par uttalanden, som, ehuru de synas ligga något på sidan om det föreliggande ämnet, icke böra lämnas oemotsagda, då den däri uttalade uppfattningen icke helt överensstämmer med verkligheten. Telegrafverket skulle enligt motionären, vid taxeregleringen begagnat tillfället att genom små taxeområden och övergångsavgift mellan dessa grundligt öka sina inkomster, vilket föranleder motionären påpeka, att telefonen icke är något lämpligt skatteobjekt. Huru det i verkligheten förhåller sig härmed, framgår av vad som nyss nämdes om de riktlinjer, som vid taxebestämmelsernas utarbetande följts, och som ett ytterligare bevis må anföras resultatet av de sakkunnigas kalkyler över inkomster enligt de gamla och nya bestämmelserna.

Totala antalet abonnemang, som den 24 mars 1916 voro tecknade enligt de nya villkoren, utgjorde 106,928. Årsavgifterna för dessa belöpte sig till		Kr. 6,005,000: —
Antalet inträdesavgifter för tiden 1 december 1915—24 mars 1916 har uppgått till 9,899, och deras sammanlagda summa har utgjort		„ 148,000: —
Detta tillsammans gör		Kr. 6,153,000: —
Hade åter de gamla villkoren varit gällande, skulle årsavgifterna utgjort		„ 5,747,000: —
och motsvarande inträdesavgifter		„ 354,000: —
tillsammans		Kr. 6,101,000: —
Ökningen utgör		„ 52,000: —

Härvid har dock endast räknats med inträdesavgifter för mindre tid än fyra månader. Ehuru antalet av de vid senaste årsskifte nytillkomna abonnenter — 9,899 — redan överstiger den förutvarande normala ökningen för helt år — 9,000 — torde man kunna under innevarande års återstående nio månader förvänta en fortsatt be-

tydlig tillströmning av abonnenter, om ock ej i samma skala som hittills. Räknas då med den hela årsförlusten på de minskade avgifterna av detta slag, blir ovan nämnda inkomstökning ännu mindre och antagligen förvandlad till minskning.

För inkomsterna av rikssamtalstaxan kunna kalkyler efter innevarande års samtalsförhållande ännu icke göras. Men efter de av de sakkunniga verkställda uträkningarna efter 1913 års siffror — de enda som för denna statistik finnas att begagna — erhålles följande jämförelse:

inkomster enligt gamla taxan	Kr. 6,521,000: —
inkomster enligt nya taxan	„ 6,443,000: —
Minskningen utgör	Kr. 78,000: —

Med det alltjämt ökade samtalsantalet måste denna minskning växa ytterligare och torde för 1916 betydligt överskrida siffran för 1913.

Härav torde väl få anses framgå, att telefonreformen långtifrån innebär någon ökning av telegrafverkets inkomster, varför ock talet om telefonen såsom skatteobjekt borde få anses vederlagt.

Motionären uppger vidare att missnöjet med telefonreformen är stort, i synnerhet på landsbygden. Telegrafstyrelsen, vilken, såsom nedan nämnes, icke haft samma erfarenhet härom som motionären, är frestad föreställa sig, att motionären såsom allmänt missnöje råkat godtaga klagomål och protester, vilka blivit en naturlig följd från de håll, där de likformiga och enhetliga bestämmelserna vid sitt införande trängt undan en del orimliga förmåner och rättigheter, vilka gynnade abonnenter ägt på övriga abonnenters bekostnad. Motionären torde ha förbisett, att den som förlorar en fördel, om ock en orättvis sådan, klagar högljuddare än vad den, som kommer i åtnjutande av tillbörliga, förut förmenade rättigheter, ger sin belåtenhet tillkänna. Telegrafstyrelsens erfarenhet är, att reformen av den stora allmänheten mottagits med gillande, och styrelsen är även i tillfälle att ge ett påtagligt bevis för riktigheten av sin uppfattning. Efter de nya bestämmelsernas bekantgörande har nämligen tilloppet av nya abonnenter ägt en omfattning som aldrig tillförne; under tiden 1 december 1915—24 mars 1916 har antalet abonnenter ökats med icke mindre än 9,312 (skillnaden mellan nytilkomna och avgångna abonnenter), under det att medeltalet för ökningen under motsvarande tid av de närmast föregående fem åren utgjort endast 2,633 abonnenter. I genomsnitt för hela riket är ökningen således numera tre och en halv gånger så stark som förut; för vissa landsdelar, såsom Skåne, är den stegrad ända till det sexdubbla. Om ett allmännare missnöje med de nya bestämmelserna varit rådande, borde detta hava verkat i en annan riktning än vad dessa siffror visa.

Erkännanden av reformens goda verkningar ha icke heller saknats i pressen; och då motionären uppger, att missnöjet skulle vara särskilt stort på landsbygden, torde ett spontant tidningsuttalande, gripet ur högen, berörande just telefonen på landsbygden, lämpligen kunna anföras:

»Genom de nya telefonbestämmelserna har det blivit synnerligen fördelaktigt för lantbruket att lägga sig till med telefon. Också har intresset för telefon blivit allt livligare hos lantmännen, som genom den utveckling, lantbruket de senaste åren tagit, nu mer än förr kunna draga nytta av det utmärkte förbindelsemedel som telefonen är — — —» (Hallandsposten 20 mars 1916.)

Det synes på grund av det sagda, som om det missnöje, motionären velat mot bakgrunden av telegrafverkets påstådda rundligt ökade inkomster framhålla såsom motivering för införande av den föreslagna avgiftsfriheten, skulle kunna reduceras till

en omfattning och en betydelse, som icke längre motiverar särskilda åtgärder från statsmakternas sida för dess dämpande. Det finnes icke heller några tydliga indicier på, att det intresse, landsbygdens befolkning har av avgiftsfri förbindelse med residensstäderna framför andra orter, skulle vara så starkt, som motionären vill framhålla. Utan att några klagomål försports, har det under den gamla ordningen icke funnits något län, varinom samtalen varit avgiftsfria inom hela länet — icke ens Malmöhus eller Stockholms län, där de i förhållande till länets omfattning största fritrafiksområdena förekommit. Det är vidare att märka, att därest området för residensstadens samtalsfrihet på ena eller andra hållet minskats genom den nya taxeområdesindelningen, så ha som motvikt häremot införts de genom stadgandet i telefonreglementets § 16, mom. 4, medgivna s. k. stjärnabonnemangen, vilka medföra rätt till fria samtal från och till närgränsande taxeområden, dit eljest lägsta rikssamtalstaxan skulle gälla. Särskilt ha de officiella verk och inrättningar, vilkas anträffbarhet medelst avgiftsfria samtal motionären betonar såsom ett steg på vägen mot full rättvisa åt abonnenterna, beretts förmånen av sådana stjärnabonnemang på särskilt fördelaktiga villkor.

Det är för övrigt icke sant, att, såsom motionären tyckes tro, man före reformens genomförande överallt haft fria samtal med någon av länets större städer. Det är tvärtom ett faktum, att man på flera håll icke haft avgiftsfria förbindelser med någon stad alls, en olägenhet, som reformen så långt en förnuftig reglering av taxeområdenas storlek det medgivit, sökt avhjälpa. Det är likaledes ett faktum, att genom den nya rikssamtalstaxan förbindelsen med de närmaste städerna för många orter betydligt förbilligats.

Som sammanfattning av det ovan sagda vill telegrafstyrelsen därför framhålla, dels att motionen enligt styrelsens mening icke synes vila på ett verkligt förefintligt behov utan snarare bottna i en missuppfattning av fakta, dels att fastställandet av bestämmelser i dess syfte skulle icke blott bryta mot de principer om likformighet, enhetlighet och rättvisa, som varit ledande för telefonreglementets tillkomst, utan även bringa telegrafverkets sunda ekonomiska utveckling i otvetydig fara.

Stockholm den 4 april 1916.

Herman Rydin.

Nils L. H. Johanson.

Karl Ahne.

Bilaga 4.

Till Riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott.

Av Kungl. Maj:t anbefalld att avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 52, om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att förslag till ändringar i gällande telefonreglemente eller till nytt sådant må för prövning föreläggas riksdagen, får kungl. telegrafstyrelsen anföra följande.

Uti ifrågavarande motion har i motiveringen gjorts en del uttalanden med anledning av de förändringar, som inträtt i samband med tillämpandet av bestämmelserna i det av Kungl. Maj:t den 29 november 1915 fastställda telefonreglementet.

Motionären har till en början framkastat det påståendet, att nämnda förändringar verkat så, att utgifterna för en del abonnenter fördyrats i avsevärd grad, under det att de för andra ej undergått någon nämnvärd ändring. Det synes härav framgå att motionären förbisett, att förändringarna för ännu en tredje grupp verkat så, att deras avgifter i avsevärd grad minskats. Antalet abonnenter i denna grupp är dock icke så obetydligt, att det kan fränses vid en dylik jämförelse mellan det gamla och det nya, ty enligt de från stationerna inkomna uppgifterna utgöra av de nytecknade abonnemangen icke mindre än 44 procent sådana, för vilka avgift utgår med endast 40 kronor per år, under det att den förutvarande avgiften på flertalet orter utgjort 50 eller 80 kronor.

Då motionären längre fram påstår, att telefonen fördyrats i synnerhet vad landsbygden beträffar, anser sig telegrafstyrelsen böra framhålla, att abonnemangavgiften i regel blivit nedsatt just för landsbygdens abonnenter. I stort sett hava nämligen de för landsbygden förut gällande abonnemangavgifterna varit de nyssnämnda, där fria samtal varit medgivna inom ett visst, större eller mindre område, eller utgjort 30 kronor och i ett mindre antal fall 20 kronor, då *inga fria samtal varit medgivna utom den egna växelstationens nät*. Enligt rapporterna är numera 40-kronorsavgiften, den, som huvudsakligen kommit till användning på landsbygden, vilken avgift även medför ett för lantbefolkningen i allmänhet fullt tillräckligt antal fria samtal inom taxeorrådet. I de fall, då genom fastställandet av det sistnämnda det fria samtalsområdet något minskats, torde den fördyring, som den lilla avgiften till närgränsande taxeorråde medför, för de flesta abonnenter fullt uppvägas av den kraftiga reduceringen i abonnemangavgiften. Om det sedan i något särskilt fall genom en orts ogynnsamma läge inom tefonnätet inträffat att dess *rikssamtalstaxa* blivit i någon mån fördyrad, då det gäller förbindelsen med en avlägsnare centralort, måste detta betraktas som ett undantagsfall. Telegrafstyrelsen anser detta bestämt styrkt av den ekonomiska kalkyl, som ligger till grund för den nya rikssamtalstaxan och som visar, att avkastningen efter densamma för telegrafverket beräknats icke blifva större utan tvärtom något mindre än efter den förut gällande. Det styrkes för övrigt så mycket påtagligare av en jämförelse, som allmänheten själf har tillfälle anställa, mellan den förut i rikstelefonkatalogen intagna gamla samtalsaxan och den nu gällande, vilken visar, att i flertalet av de fall, då samtalen från en mindre ort till en stad eller annan centralort varit belagda med 15 öres avgift, denna nu utgör endast 10 öre.

Mot slutet av motiveringen har motionären ett annat uttalande, som även det torde sammanhånga med hans föreställning, att telefonen genom de nya bestämmelserna huvudsakligen undergått fördyring. Under hänvisning till telegrafverkets inkomstberäkning för år 1917 säger motionären nämligen, att man lätt får den föreställningen, »att telefonavgifterna äro till för att skruvas upp och höjas liksom andra skatter och beviljningar». Det bör med anledning härav betonas, att den ökade avkastning, som beräknats för telegrafverket under det nämnda året, på intet sätt står i samband med eller förväntas såsom följd av någon höjning, som de nya taxorna skulle innebära, utan har denna inkomstberäkning uteslutande baserats på de ekonomiska förhållandena i allmänhet i landet och den utveckling för telegrafverkets räkning särskilt, som dessa måste antagas innebära. Endast i så måtto finns ett sammanhang mellan denna inkomstberäkning och de nya taxebestämmelserna, att den utveckling i form av nyanläggningar, som dessa antagits medföra och, efter vad som erfarenheten redan bekräftat, verkligen komma att medföra, även kommer att kräva ökning av de i verket bundna tillgångarna, vilken ökning i kapital givetvis måste motsvaras av ökning i överskottet för dess förräntning och amortering. Ett överskott på telefonrörelsen under år 1917 av 7,200,000 kronor kommer icke att betyda mycket mera än 7 procent på det vid denna tid för telefonrörelsen verkligen använda kapitalet, en avkastning, som i betraktande därav, att ingen kapitalavskrivning eller avsättning till förnyelsefond sker i verkets bokslut, och med hänsyn till den ränta staten får betala för sina lån, ej kan anses vara för hög.

Vad motionären emellertid synes lägga största vikten vid är att abonnenterna numera icke bindas av kontrakt. Det förefaller ock som om han hade den uppfattningen, att detta vore en nyhet, som införts i och med det nya reglementets ikraftträdande. Så är emellertid icke fallet. Redan vid ingången av februari månad år 1908 utbyttes kontrakten så gott som genomgående mot de ännu använda anmälningsseklarna. Endast för tvenne slag av abonnemang har telegrafverket intill ingången av detta år vid upplåtelsen betingat sig undertecknande av kontrakt, i båda fallen i allmänhet för en tid av fem år framåt. Det ena gällde abonnemang vid nyanlagda växelstationer, för vilkas bärighet ett visst minimum av abonnenter erfordrades, och där abonnenterna på så sätt bundos för att förhindra skenteckning av abonnemang, avsedda att upphöra så fort stationen kommit till stånd; det andra gällde vissa fall av abonnemang å ledning, varvid abonnenten genom kontrakt måste förbinda sig att erlägga full avgift för de fem åren, därest abonnemanget skulle upphöra före deras utgång. I bägge fallen avsåg tillvägagåendet att säkerställa telegrafverket mot risken att fullborda anläggningar, vilka vid abonnemangens eventuella upphörande under den första femårsperioden skulle bringa verket förlust. Då emellertid risken visat sig vara tämligen obetydlig, men bestämmelserna däremot hindersamma i fråga om abonnemang å ledning och då abonnenterna vid nya växelstationer på annat sätt bundits för de första fem åren, ansåg telegrafstyrelsen, när det gällde att införa en modern ordning för landets telefonväsen, sig icke hava skäl att bibehålla kontrakten ens i dessa båda undantagsfall, hälst som de för abonnenterna inneburo olägliga restriktioner.

Motionärens framställning av den rättslöshet och det osäkerhetstillstånd för abonnenterna, som frånvaron av kontrakt skulle välla, förefaller telegrafstyrelsen överdriven. Det torde vara svårt för en opartisk granskare, att, såsom motionären, ur det abonnenterna tillställda cirkuläret med »allmänna villkor för rikstelefonabonnemang», numera intagna i rikstelefonkatalogen, utläsa något sådant som att telegrafverket förbehållit sig rätt att »frånskilja och avstänga t. o. m. en växelstations område när

som helst ifall någon liten svårighet skulle uppstå för bibehållande av stationen för verket. Om uttalandet syftar därpå, att i undantagsfall någon växelstation på grund av sin belägenhet till omkringliggande taxestationer måst vid den likformiga ordningens genomförande överflyttas från ett taxeråde till ett annat, så torde väl detta förhållande ändå icke utgöra fog för den farhågan, att även efter den nya områdesindelningens fastställande det skulle komma att tillhöra så att säga den dagliga ordningen, att växelstationer överflyttades från det ena området till det andra. Skulle uttalandet åter syfta därpå, att, såsom hänt, en växelstation, där växlingen bekostas av abonnenterna, blivit tillfälligtvis utan betjäning på grund av oenighet mellan föreståndaren och abonnenterna, så kan telegrafstyrelsen givetvis lika litet hädanefter som förut påtaga sig ansvaret för en dylik utanför styrelsens åtgöranden liggande eventualitet. Fallet torde emellertid lika litet som det nyssnämnda komma att tillhöra ordningen för dagen, och det sammanhänger icke direkt med frågan om kontraktens vara eller icke vara.

Telegrafstyrelsen skulle för sin del från de av motionären framhållna synpunkterna icke ha något emot att verkets nuvarande och blivande abonnenter ville binda sig med kontrakt på såsom förut en tid av fem år; men styrelsen har den erfarenheten att detta tvång är abonnenterna motbjudande och att dess tillvaro skulle hindra en del personer att taga abonnemang, vilket de nuvarande kontraktlösa och för abonnenten lediga förhållandena icke göra. I vilket fall som helst äro såväl telegrafstyrelsen som abonnenterna bundna av det av Kungl. Maj:t fastställda telefonreglementet, och i de särskilda avseenden, som motionären framdrager, komme genom återinförande av de slojade kontrakten ingen ändring att inträffa. Då vidare under de åtta år, som systemet utan kontrakt blivit prövat, telegrafstyrelsen veterligt inga klagomål försports från abonnenterna över osäkerhet i deras förhållande till telegrafverket, och detta ehuru under denna tid den borgen för stabilitet i detta förhållande, som det av Kungl. Maj:t fastställda reglementet kommer att för framtiden utgöra, helt och hållet saknats, finner telegrafstyrelsen intet skäl föreligga, varför en ordning skulle frångås, som visat sig fördelaktig för abonnenterna och utan risk för statsverket.

Vad beträffar motionens syfte, finner telegrafstyrelsen icke anledning att för sin del närmare ingå på detsamma; dock synes det styrelsen, som om vägande skäl för en behandling av telefonreglementet avvikande från den, som tillämpas vid fastställande av reglementen för järnvägs-, post- och telegraftrafik, icke skulle av motionären blivit förebragta.

Stockholm den 4 april 1916.

Herman Rydén.

Nils L. H. Johanson.

Karl Ahne.